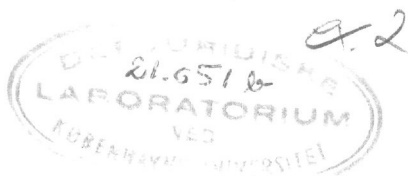

HOVEDSTADSRÅDET

STRUKTUR OG OPGAVER

*Rapport fra Indenrigsministeriets
udvalg vedrørende lovgivningen
om Hovedstadsrådet*

BETÆNKNING NR. 888

KØBENHAVN 1979

trykt på genbrugspapir
ISBN 87-503-3155-8
Stougaard Jensen/København
In 00-08-bet.

KAPITEL I.	INDLEDNING.	
1.	Baggrunden for udvalgets nedsættelse.	
2.	Udvalgets nedsættelse, kommissorium og sammensætning.	
KAPITEL II	DEN NÆRMERE TILRETTELÆGGELSE AF UDVALGETS ARBEJDE OG RAPPORT.	10
KAPITEL III	UDVALGETS OVERVEJELSER.	12
1.	De generelle rammer for hovedstadsrådets virksomhed og deres udfyldning gennem sektorlovgivningen.	12
1.1	Er alle intentionerne opfyldt?	13
1.2	Har hovedstadsrådet fået flere opgaver, end dem der er omfattet af rammebestemmelsen, jfr. hovedstadsrådslovens § 14.	15
2.	Særlige strukturelle spørgsmål.	17
2.1	Kompetenceafgrænsning i forhold til områdets kommuner og amtskommuner og samarbejdet med disse.	17
2.2	Særbestemmelser for hovedstadsrådet.	19
2.3	Overordnet planlægning og konkret sagsbehandling.	22
3.	Hovedstadsrådets administration.	22
4.	Sammenfattende vurdering af hovedstadsrådets hidtidige virke.	24
4.1	Fysisk planlægning.	24
4.2	Miljøbeskyttelse og vandforsyning.	30
4.3	Kollektiv personbefordring.	34
4.4	Sygehusplanlægning.	35
4.5	Afsluttende bemærkninger.	37

KAPITEL IV.	HOVEDSTADSRÅDETS SAMMENSÆTNING OG POLITISKE ORGANISATION.	40
1.	Den indirekte valgordning.	
2.	Udvalgsorganisation.	43
KAPITEL V.	HOVEDSTADSRÅDETS ADMINISTRATION.	45
1.	Den administrative struktur.	45
2.	Personaleudvikling.	48
3.	Teknisk bistand fra kommuner og amt skommuner.	49
KAPITEL VI.	HOVEDSTADSRÅDETS ØKONOMISKE FORHOLD.	51
1.	Udgifter og indtægter.	51
2.	Kapitalindtægter og -udgifter.	55
3.	Udskrivning.	57
4.	Hovedstadsfonden.	59
KAPITEL VII.	HOVEDSTADSRÅDETS OPGAVER OG HIDTIDI- GE VIRKSOMHED INDEN FOR DEN FYSISKE PLANLÆGNING.	67
i.	Hovedstadsreformudvalgets overvejel- ser.	67
1.1.	Regionplanlægning.	67
1.2.	Kommuneplanlægning.	68
1.3.	Fredningsplanlægning m.v.	69
2.	Lovgrundlaget og status for hoved- stadsrådets arbejde på området.	69
2.1.	Regionplanlægning.	70
2.2.	Kommuneplanlægning.	78
2.3.	By- og landzoneadministration.	80
2.4.	Fredning.	83
2.5.	Råstofindvinding.	84
2.6.	Landbrugsloven.	85
2.7.	Varmeforsyning.	86

2.8.	Lov om støtte til boligbyggeri.	
3.	Samarbejde med områdets kommuner og amtskommuner.	87
3.1.	Samarbejde om regionplanlægningen.	
3.2.	Regionplanlægningens sammenhæng med sektorplanlægningen.	87
4.	Samarbejde med Vestsjællands og Storstrøms amtskommuner.	87
		91

KAPITEL VIII. HOVEDSTADSRÅDETS OPGAVER OG HIDTI-
DIGE VIRKSOMHED INDEN FOR MILJØBE-
SKYTTELSESG- OG VANDFORSYNINGSSOMRÅ-
DET.

i.	Hovedstadsreformudvalgets overvejel- ser .	92
2.	Lovgrundlaget og status for hoved- stadsrådets arbejde.	92
2.1	Kortlægning og planlægning.	96
2.2	Konkret regulering.	102
2.3	Tilsyn og kontrol.	103
3.	Særligt om vandforsyningslovgiv- ningen.	105
4.	Den administrative tilrettelæggel- se .	108

KAPITEL IX	HOVEDSTADSRÅDETS OPGAVER OG HIDTI- DIGE VIRKSOMHED INDEN FOR DEN KOL- LEKTIVE TRAFIK.	111
1.	Hovedstadsreformudvalgets overve- jelser .	111
2.	Lovgrundlaget.	112
2.2.	Bustrafik.	113
2.3.	Økonomi.	116

2.4.	Trafikplanlægning.	116
3.	Trafikordningen i den øvrige del af landet.	117
4.	Hovedstadsrådets hidtidige koordinationsresultater.	119
5.	Samarbejde.	120
5.1.	Samarbejde med områdets kommuner.	120
5.2.	Samarbejde med privatbanerne.	121
5.3.	Samarbejde med private busejere.	122
5.4.	Samarbejde med øvrige regioner.	122
6.	Økonomi.	123
KAPITEL X	HOVEDSTADSRÅDETS OPGAVER OG HIDTIDIGE VIRKSOMHED INDEN FOR DEN OVERORDNEDE SYGEHUSPLANLÆGNING.	124
1.	Hovedstadsreformudvalgets overvejelser.	124
2.	Lovgrundlaget..	125
3.	Sammenligning med kompetenceforholdene i det øvrige land.	127
4.	Grovskitsen for hovedstadsområdets fremtidige sygehusbetjening.	128
4.1.	Indledning.	128
4.2.	Hovedstadsrådets planlægningsorganisation.	128
4.3.	Ressourcemæssig baggrund og statens krav til den overordnede plan.	129
4.4.	Grovskitsens indhold.	131
4.5.	Den videre planlægning.	132
KAPITEL XI	HOVEDSTADSRÅDETS OPGAVER I HENHOLD TIL SÆRLIG GODKENDELSE.	133
KAPITEL XII.	FOLKETINGETS OVERVEJELSER VEDRØRENDE HOVEDSTADSORDNINGEN.	135
1.	Hovedstadsreformudvalget.	135
2.	Storamt.	136

3.	Hovedstadsråd.	137
¹⁴ •	Planlægningsråd og kommunale inter- ressentskaber.	137
5.	Folketingets forhandlinger.	138

	Oversigt over det antal medlemmer, som de enkelte partigrupper har ud- peget til hovedstadsrådet i 1974.	141
2.	Oversigt over det antal medlemmer, som de enkelte partigrupper har ud- peget til hovedstadsrådet i 1978.	142
3.	Hovedstadsrådet pr. 1.4.1974.	143
4.	Hovedstadsrådet pr. 1.4.1978.	144
5.	Hovedstadsrådets større opgaver på miljøområdet.	145
6.	Oversigt over regnskabstal (budgettal) for den kollektive trafik i hoved- stadsområdet.	146

KAPITEL I. INDLEDNING.

1. Baggrunden for udvalgets nedsættelse.

Da man i 1974 oprettede hovedstadsrådet, var det en nydannelse i dansk lokalforvaltning. Som en overbygning på kommuner og amtskommuner blev hovedstadsrådet tillagt særlige opgaver fælles for hovedstadsområdet.

Igennem de sidste mange år havde det fra alle politiske sider været erkendt, at en række specifikke opgaver i hovedstadsregionen burde løses samlet ud fra en fælles hensyntagen til hele områdets forhold og ikke, som det hidtil var sket, af en mangfoldighed af selvstændige statslige, amtskommunale, kommunale og private organer, der kun i beskedent omfang samarbejdede.

Behovet for den fælles overordnede ledelse og koordination var navnlig udtalt inden for regionplanlægningen, den kollektive trafik, forureningsbekæmpelsen, vandforsyningen og sygehusvæsenet, men forsøgene på at få en hovedstadsordning var hidtil alle strandet, fordi der ikke havde kunnet opnås enighed om, hvorledes de administrative strukturer skulle tilpasses, og problemerne blev yderligere kompliceret af, at hovedstadsområdet befolkningsmæssigt og økonomisk stod stærkt i forhold til den øvrige del af landet. Senest var et forsøg på at finde en løsning på hovedstadsproblemerne ad frivillighedens vej mislykkedes i 1969 i det såkaldte Bent Christensen-udvalg med repræsentanter for de 3 amtsråd og Københavns og Frederiksberg kommuner.

I 1970 nedsatte indenrigsministeren et hovedstadsreformudvalg, der fik til opgave at overveje, hvilke ændringer i de bestående kommunale forhold m.m. i hovedstadsområdet der måtte anses for ønskelige for at tilvejebringe et hensigtsmæssigt, administrativt og økonomisk grundlag for den fremtidige varetagelse af kommunale og amtskommunale

samt andre fælles opgaver inden for området.

Udvalget afgav betænkning i 1971, og et flertal foreslog, at der blev oprettet et indirekte valgt hovedstadsråd.

De politiske overvejelser i folketinget kom herefter til at dreje sig om tre muligheder for en hovedstadsordning.

Skulle man vælge at videreføre den to-leddede struktur med kommuner og amtskommuner, som man kendte ude i landet, ved at ophæve de 3 amtskommuner og i stedet oprette en storamtskommune, med et amtsråd, styret, finansieret og valgt i princippet på samme måde som de øvrige amtsråd. Københavns og Frederiksberg kommuners særstatus skulle samtidig ophæves, således at disse kommuners amtskommunale opgaver blev overført til storamtet.

Eller skulle man foretrække hovedstadsreformudvalgets forslag om at bevare mest muligt af den eksisterende struktur og samtidig løse de særlige problemer ved at oprette 3 kommunale led med hovedstadsrådet som en "ny speciel kommune" med særligt afgrænsede overordnede opgaver og selvstændig kompetence i forhold til områdets kommuner og amtskommuner, hvis kompetence skulle bortfalde i samme omfang, som deres opgaver blev overført til hovedstadsrådet.

Som en tredje mulighed blev det overvejet at løse de fælles opgaver ved at fortsætte og udbygge det hidtidige kommunale samarbejde ved at styrke det fælleskommunale rådgivende Egnspanråd og oprette regionale interessentskaber for kollektiv trafik, forureningsbekæmpelse og vandindvinding.

Storamtsløsningen syntes på mange måder at være den enkleste løsning på hovedstadsområdets problemer, da den var en ordning, der med hensyn til administrative niveauer svarede til, hvad der var gældende i den øvrige del af landet. Indvendingerne imod et storamt var imidlertid, at det var betænkeligt at etablere en enkelt amtskommune, der repræsenterede omkring 40 % af landets befolkning og en meget væsentlig del af landets økonomi. Hertil kom spørgsmålet om kontakten til vælgerne. Fra flere sider blev der peget på, at det ville blive meget vanskeligt at bevare en kontakt mellem

amtsrådet og vælgerne i et storamt.

Forslaget om at oprette et planlægningsråd, der skulle tage sig af den fysiske planlægning, og kommunale interessentskaber, der skulle tage sig af de mere tekniske aktiviteter, f.eks. trafikken, blev direkte afvist af folketetinget, først og fremmest fordi en sådan ordning ikke ville sikre en overordnet koordination og indbyrdes sammenhæng imellem de opgaver, der nødvendigvis måtte løses under hensyn til området som helhed.

En overvejende del af folketingets partier blev derfor som et politisk kompromis enige om en løsning baseret på en administrativ struktur med hovedstadsrådet som et fælles organ for hele området, finansieret ved udskrivning på områdets amtskommuner samt Københavns og Frederiksberg kommuner, og sammensat af kommunale og amtskommunale politikere valgt ved indirekte valg. Denne løsning indebar de mindst indgribende ændringer i forhold til områdets amtskommuner og kommuner, omend der også blev peget på risiko for koordinations- og kompetenceproblemer og en forøgelse af administrationsudgifterne. Som et led i kompromiset blev det derfor samtidig bestemt, at loven om et hovedstadsråd skulle tages op til revision i folketingsåret 1976-77, således at folketetinget kunne få mulighed for en efterfølgende bedømmelse af ordningen, når denne havde virket i praksis i nogen tid.

Da hovedstadsrådsloven kom til revision i 1976-77 var de komplicerede opgaveoverførsler imidlertid ikke på alle områder gennemført i lovgivningen, og tiden var derfor ikke inde til at foretage en samlet bedømmelse af de hidtidige erfaringer. Hertil kom, at langt den overvejende del af områdets kommuner og amtskommuner i forbindelse med lovrevisionen havde tilkendegivet, at man ikke i den tid, hovedstadsrådet havde eksisteret, havde fundet anledning til at komme med afgørende indvendinger imod den valgte struktur.

På denne baggrund blev revisionen af loven yderligere udskudt til folketingsåret 1980-81.

Under behandlingen af revisionen af hovedstadsrådsloven oplyste indenrigsministeren, at han agtede at iværksætte en

gennemgang af den sektorlovgivning., som nærmere omhandler hovedstadsrådets kompetence, til brug for overvejelserne om hovedstadsområdets fremtidige struktur. Ministeren ville senest i folketingsåret 1979-80 give folketinget en redegørelse på grundlag heraf.

En nærmere beskrivelse af folketingets forhandlinger om hovedstadsordningen er givet i kapitel XII.

2. Udvalgets nedsættelse, kommissorium og sammensætning.

Indenrigsministerens løfte til folketinget var anledning til, at ministeren i oktober 1977 nedsatte et embedsmandsudvalg, der skulle foretage en gennemgang af den sektorlovgivning, der omhandler hovedstadsrådet, samt blandt andet på baggrund heraf foretage en analyse af administrative spørgsmål i forbindelse med hovedstadsrådets hidtidige struktur og virksomhed. Udvalget fik følgende sammensætning:

Afdelingschef J.H. Koch, indenrigsministeriet (formand)

Kontorchef K. Junge Pedersen, ministeriet for offentlige arbejder

Kontorchef Stig Møller, miljøministeriet

Kontorchef Ole Jacobsen, miljøministeriet

Kontorchef Johs. Qwist, indenrigsministeriet

Kontorchef Ole Asmussen, indenrigsministeriet

Kontorchef Preben Espersen, indenrigsministeriet

Udvalgets sekretær har været fuldmægtig Jette Mersing, indenrigsministeriet.

Udvalget har under sit arbejde fået teknisk bistand fra hovedstadsrådets administration.

KAPITEL II. DEN NÆRMERE TILRETTELÆGGELSE AF UDVALGETS ARBEJDE OG RAPPORT.

Hovedstadsrådet adskiller sig i opgavemæssig henseende fra landets øvrige kommunale råd derved, at hovedstadsrådets opgaver udtrykkeligt er fastlagt i hovedstadsrådsloven. Sigtet hermed har været, at der til hovedstadsrådet kun skulle henlægges de opgaver, der var behov for at løse for hele området, mens der i øvrigt ikke skulle ske ændringer i den bestående opgavefordeling mellem kommuner, amtskommuner og staten.

Udvalget har på denne baggrund taget sit udgangspunkt i den rammebestemmelse, der i hovedstadsrådslovens § 14 indeholder en oversigt over hovedstadsrådets opgaver, og udvalget har gennemgået den lovgivning inden for de enkelte opgaveområder, der udfylder rammebestemmelsen, med henblik på en vurdering af, hvorvidt hovedstadsrådslovens intentioner er blevet opfyldt.

Man har i samme forbindelse søgt at belyse, hvorledes hovedstadsrådets beføjelser inden for de enkelte opgaveområder forholder sig til amtskommunernes og kommunernes beføjelser inden for de tilsvarende områder i den øvrige del af landet, ligesom man har foretaget en beskrivelse af hovedstadsrådets virksomhed siden 1974 med henblik på at søge at belyse, på hvilken måde hovedstadsrådet har løst de opgaver, sektorlovgivningen har henlagt til rådet.

Under folketingets drøftelser af problemkomplekserne omkring en hovedstadsreform blev der peget på særlige problemer, der kunne opstå i forbindelse med den ny kommunale struktur. Med udgangspunkt i disse drøftelser har udvalget endvidere søgt at belyse, hvorvidt oprettelsen af hovedstadsrådet har givet anledning til særlige administrative eller organisatoriske problemer.

De overvejelser og vurderinger, som udvalget under arbejdet er kommet frem til er søgt sammenfattet i det efterfølgende kapitel III.

Kapitlerne IV - XI, der i overvejende grad har karakter af den beskrivende redegørelse for hovedstadsrådets organisatoriske struktur og økonomiske forhold samt for hovedstadsrådets virksomhed efter den hidtil gældende lovgivning, kan således betragtes som baggrundsmateriale for de synspunkter og vurderinger, der er indeholdt i kapitel III.

Endelig har man fundet det nyttigt i kapitel XII at give en kortfattet beskrivelse af de hidtidige overvejelser i folketinget om hovedstadsordningen.

Udvalget har tilstræbt at tilrettelægge sin rapport således, at såvel kapitel III som hvert enkelt af de efterfølgende kapitler kan læses løsrevet fra sammenhængen med de øvrige kapitler, hvorfor den samlede fremstilling under ét i nogen grad har måttet belastes med gentagelser.

Udvalget har afsluttet sit arbejde den 19. november 1979.

KAPITEL III. UDVALGETS OVERVEJELSER.

1. De generelle rammer for hovedstadsrådets virksomhed og deres udfyldning gennem sektorlovgivningen.

De generelle rammer for hovedstadsrådets virksomhed er fastsat i § 14 i hovedstadsrådsloven, lov nr. 331 af 13. juni 1973, medens den nærmere udfyldning af disse rammer inden for de enkelte områder er fastlagt i selvstændige lovbestemmelser.

Ifølge § 14, stk. 1, skal hovedstadsrådet i overensstemmelse med den herom gældende lovgivning:

- 1) varetage regionplanlægning,
- 2) varetage samordning, udbygning og drift af kollektiv lokaltrafik og medvirke til en samlet trafikplanlægning,
- 3) medvirke ved planlægning og gennemførelse af en samlet miljøbeskyttelse,
- 4) varetage planlægning af vandforsyning samt efter bemyndigelse fra ministeren for forureningsbekæmpelse (nu miljøministeren) varetage vandfordeling og forestå udbygning og drift af vandforsyning og
- 5) forestå en overordnet sygehusplanlægning.

Rammebestemmelsen i § 14, stk. 1, er siden 1974 blevet udfyldt af følgende love:

"Varetage regionplanlægning":

Lov om regionplanlægning i hovedstadsområdet, lovbekendtgørelse nr. 512 af 29. september 1978.

Lov om lands- og regionplanlægning, lovbekendtgørelse nr. 513 af 29. september 1978.

Lov om kommuneplanlægning, lov nr. 287 af 26. juni 1975

Lov om by- og landzoner, lovbekendtgørelse nr. 494 af 19. september 1975.

Lov om naturfredning, lovbekendtgørelse nr. 435 af 1. september 1978.

Lov om råstoffer, lov nr. 237 af 8. juni 1977.

Lov om landbrugsejendomme, lovbekendtgørelse nr. 603 af 30. november 1978.

Lov om varmforsyning, lov nr. 258 af 8. juni 1979.

Lov om boligbyggeri, lovbekendtgørelse nr. 338 af 16. juli 1979.

"Varetage samordning, udbygning og drift af kollektiv lokaltrafik og medvirke til en samlet trafikplanlægning":

Lov om hovedstadsområdets kollektive personbefordring, lov nr. 270 af 8. juni 1977.

Lov om buskørsel, lov nr. 115 af 29. marts 1978.

"Medvirke ved planlægning og gennemførelse af en samlet miljøbeskyttelse":

Lov om miljøbeskyttelse, lov nr. 372 af 13. juni 1973.

Lov om levnedsmidler, lov nr. 310 af 6. juni 1973.

"Varetage planlægning af vandforsyning samt efter be-myndigelse fra ministeren for forureningsbekæmpelse (nu miljøministeren) varetage vandfordeling og forestå udbygning og drift af vandforsyning".

Lov om vandforsyning, lovbekendtgørelse nr. 524 af 26. september 1973.

Lov om vandforsyning, lov nr. 299 af 8. juni 1978.

"Forestå en overordnet sygehusplanlægning".

Lov om sygehusvæsenet, lov nr. 324 af 19. juni 1974.

Der henvises i øvrigt til den nærmere beskrivelse i kapitlerne VII - XI af hovedstadsrådets beføjelser.

1.1. Er alle intentionerne opfyldt?

Hovedstadsrådets opgaver er alle opgaver, som hver for sig har betydning for det fælles bysamfund, og som derfor kræver en fælles løsning på tværs af de kommunale og amts-kommunale grænser.

Det sammenhængende bysamfund bestående af 3 amtskommuner, 48 primærkommuner og Københavns og Frederiksberg kommuner havde tidligt gjort en fælles fysisk planlægning nødvendig, men et behov for planlægning gjorde sig også i stadigt stigende grad gældende inden for den kollektive trafik, miljøbeskyttelsen, vandforsyningen m.v., der blev vanskelig at gennemføre ud fra overordnede synspunkter, fordi afgørelserne var på så mange hænder.

Fælles for opgaverne er endvidere, at de har en funktionel sammenhæng, og at den enkelte opgaves løsning kan have betydning for og påvirke de øvrige opgaveområder. Som eksempel kan nævnes den kollektive trafiks store betydning for byudviklingen. Ved en bedømmelse af hovedstadsrådets hidtidige virke må det derfor være en vigtig forudsætning at konstatere, om hovedstadsrådet har fået tillagt samtlige de beføjelser, man havde tiltænkt det, og om hovedstadsrådet dermed har fået de instrumenter i hænde, der gør det muligt at varetage opgaverne ud fra regionale helhedsbetragtninger.

Som det vil fremgå af den gennemgang af særlovgivningen inden for de enkelte sektorer, der er foretaget i kapitlerne VII til X, har hovedstadsrådet siden 1974 inden for samtlige hovedområder med en enkelt afvigelse fået tillagt de beføjelser, som lovgiver havde tiltænkt det, og hovedstadsrådet har fået muligheden for i fremtiden at udføre en sammenfattende overordnet planlægning inden for samtlige de opgaveområder, det har været tanken.

I et enkelt tilfælde er der dog i lovgivningen - som nævnt - sket en afvigelse i forhold til det oprindeligt påtænkte:

Ifølge hovedstadsrådsloven skal hovedstadsrådet varetage planlægning samt forestå udbygning og drift af vandforsyning. Samtidig med at rådet blev oprettet, fik rådet da også tillagt kompetencen til at udføre planlægning af vandforsyningen svarende til amtsrådenes vandforsyningsplanlægning i den øvrige del af landet. Det var imidlertid tanken, at rådet på længere sigt, når administrationen var tilstrækkeligt opbygget, også skulle kunne overtage driften af vand-

forsyningen i det omfang, man måtte finde det nødvendigt for at udjævne vandpriserne i hovedstadsområdet. En nærmere undersøgelse af vandpriserne i hovedstadsområdet viste imidlertid, at der ikke som først antaget var behov for en udjævning af priserne, men at en styrkelse af planlægningsbeføjelserne var af langt større betydning. Hovedstadsrådets beføjelser inden for vandforsyningsområdet er herefter i lovgivningen fuldstændig identiske med de beføjelser, der er tillagt amtsrådene i den øvrige del af landet, jfr. nærmere herom i kapitel VIII, afsnit 3.

1.2. Har hovedstadsrådet fået flere opgaver end dem, der er omfattet af rammebestemmelsen, jfr. hovedstadsrådslovens § 14?

Hovedstadsrådets opgaver blev tidligere varetaget af områdets kommuner eller amtskommuner og i et vist omfang af staten eller private uden tilstrækkelig samordning.

For at denne samordning kunne gennemføres, var det nødvendigt at overføre de enkelte kommuners og amtskommuners kompetence inden for de fælles opgaveområder til hovedstadsrådet, men det blev samtidig i bemærkningerne til hovedstadsrådslovsforslaget understreget, at kommunerne og amtskommunerne fortsat skulle varetage de opgaver, hvor det ikke af hensyn til helheden i området var nødvendigt at foretage en overordnet koordination.

Hovedstadsrådet adskiller sig som følge heraf i opgavemæssig henseende fra kommunerne og amtskommunerne derved, at det i hovedstadsrådsloven udtrykkeligt er fastlagt, hvilke opgaver hovedstadsrådet kan beskæftige sig med. Hovedstadsrådet kan f.eks. ikke på egen hånd frit varetage opgaver på det kulturelle område.

Udover de udtrykkeligt fastlagte opgaver kan hovedstadsrådet kun med indenrigsministerens samtykke påtage sig sådanne opgaver, som ikke ved lovgivningen er henlagt til kommunerne, amtskommunerne, staten eller andre.

I kapitel XI er der redegjort for, at indenrigsministeriet kun i meget begrænset omfang har godkendt, at hoved-

stadsrådet varetager andre end de udtrykkeligt fastlagte opgaver.

Udvalget finder efter en gennemgang af lovgivningens indhold inden for de enkelte sektorer, at det er forsvarligt at fastslå, at der ikke i sektorlovgivningen er tillagt hovedstadsrådet opgaver, der går ud over rammebestemmelsen, ligesom der ikke af skiftende regeringer eller i folketinget har været taget initiativer til at tillægge hovedstadsrådet opgaver, der ligger uden for denne.

En af rådets mest centrale opgaver er at varetage regionplanlægning, og denne beføjelse er først og fremmest udfyldt ved de tre love, der indgår i den fysiske planlovsreform, nemlig regionplanloven, kommuneplanloven og by- og landzone-loven. Herudover er beføjelsen blevet suppleret med, at hovedstadsrådet har fået tillagt planlægningsbeføjelser inden for en række tilgrænsende sektorer, der vedrører anvendelsen af arealer og vandområder.

Allerede hovedstadsreformudvalget havde været inde på, at det på længere sigt ville være hensigtsmæssigt, at hovedstadsrådet fik tillagt planlægningskompetencen inden for andre sektorer, f.eks. fredningsområdet, og dette er da også sket i 1978 i forbindelse med ændringen af naturfredningsloven.

Også inden for andre sektorområder har man i 1970'erne gennemført planlægningssystemer, hvor beslutningerne får så betydelig indflydelse på de givne arealressourcer, at der må være en naturlig sammenhæng med regionplanlægningen. I erkendelse heraf, har lovgivningsmagten henlagt en række planlægningsopgaver med dertil hørende forvaltningsopgaver til hovedstadsrådet som regionplanmyndighed. Dette har været tilfældet ved lov om landbrugsejendomme og lov om råstoffer, jfr. nærmere herom nedenfor, kapitel VII, afsnit 2.5. og 2.6. Senest har folketinget i foråret 1979 vedtaget, at hovedstadsrådet skal tillægges en overordnet planlægningsbeføjelse inden for varmeforsyningen i hovedstadsområdet, jfr. kapitel VII, afsnit 2.7.

Denne sammenhæng mellem regionplanlægningen i hovedstadsområdet og sektorplanlægningen har også fundet udtryk i, at lovgivningens krav til regionplanens indhold løbende er blevet forøget i takt med vedtagelsen af de pågældende sektorlove.

Endelig skal det nævnes, at der som et led i boligforliget i 1974 blev gennemført en særlig udligningsordning for boligstøtteudgifterne i hovedstadsområdet, hvorefter hovedstadsrådet deltager i finansiering af almenyttigt byggeri og kollegiebyggeri. Som en udløber af, at hovedstadsrådet er regionplanmyndighed, kan rådet i den forbindelse afslå lån til byggeri, der vil være i strid med rådets planlægningsvirksomhed, jfr. kapitel VII, afsnit 2.8.

2. Særlige strukturelle spørgsmål.

2.1. Kompetenceafgrænsning i forhold til områdets kommuner og amtskommuner og samarbejdet med disse.

Folketinget lagde ved vedtagelsen af hovedstadsrådsloven megen vægt på, at et hovedstadsråd ikke måtte medføre dobbeltadministration, således at flere offentlige myndigheder traf afgørelser om samme forhold. Man ønskede endvidere, at der blev fastlagt en klar afgrænsning af de kommunale leds beføjelser.

Det forhold, at man i hovedstadsområdet har tre kommunale led, nemlig kommuner, amtskommuner og hovedstadsrådet, er imidlertid ikke ensbetydende med, at der også indgår tre led i varetagelsen af de enkelte kommunale opgaver. På de områder, hvor hovedstadsrådet har fået tillagt kompetence, er kommunalbestyrelsernes eller amtsrådenes kompetence blevet tilsvarende ophævet. Hvor kompetencen ligger hos kommunalbestyrelser - amtsråd, har hovedstadsrådet ingen beføjelser.

Som et hovedeksempel kan nævnes, at regionplansystemet er opbygget på den måde, at hovedstadsrådet er regionplanmyndighed, mens amtsrådene helt er koblet ud som regionplanmyndigheder i hovedstadsområdet.

Samme system ligger til grund for landbrugslovgivningen,

naturfredningslovgivningen og råstoflovgivningen.

Også inden for miljøbeskyttelsesområdet og vandforsyningsområdet har hovedstadsrådet fået en kompetence, der er identisk med den kompetence, som inden for miljøområdet er tillagt amtsrådene i den øvrige del af landet, og amtsrådene er her koblet helt ud.

Inden for den kollektive lokaltrafiks område har hovedstadsordningen medført, at der her er færre kommunale led i forhold til den øvrige del af landet, idet alene hovedstadsrådet har det fulde ansvar og den fulde beslutningskompetence.

Inden for sygehusområdet er planlægningskompetencen delt mellem hovedstadsrådet og de 5 sygehuskommuner, hvor hovedstadsrådet har særlige overordnede og koordinerende planlægningsbeføjelser i forhold til de sygehusejende myndigheders planlægning, hvorimod hovedstadsrådet ikke selv driver sygehusvirksomhed. Hovedstadsområdet rummer 5 selvstændige sygehuskommuner samt et betydeligt statsligt sygehusvæsen (Rigshospitalet, Finseninstitutet m.v.) og flere private sygehuse. Hovedstadsrådets sygehusplan skal opstilles med udgangspunkt i de enkelte sygehusplaner og indeholde en analyse og vurdering af hele områdets behov for sygehusfunktion samt forslag til de mest hensigtsmæssige former for sygehusbetjening.

Som det fremgår, er der er en klar fastlæggelse af hovedstadsrådets beføjelser og opgaver i forhold til områdets kommuner og amtskommuner. Men rådet varetager naturligvis sine opgaver i kontakt med områdets kommunale enheder.

Som regionplanmyndighed skal hovedstadsrådet skabe grundlag for en bedømmelse af de mange samfundssektors arealønsker, så man kan sikre, at de begrænsede arealressourcer udnyttes ud fra samfundsmæssige helhedsbetragtninger.

Ved regionplanlægningen skal der ske en sammenfatning og afvejning af sektorinteresserne, dels ved at regionplanen udstikker hovedretningslinier for planlægningen inden for forskellige sektorer, dels ved at adskillige projekter i kraft af deres art og størrelse behandles i regionplanen.

Hovedstadsrådet udfører selv sektorplanlægning på fredningsområdet, råstofområdet, miljøbeskyttelsesområdet, vandforsyningsområdet, landbrugsområdet og varmforsyningsområdet. Inden for socialområdet, undervisningsområdet og det amtskommunale vejområde varetages sektorplanlægningen imidlertid af amtskommunerne. På disse områder ligger sektorplanlægningskompetencen - til forskel for ordningen uden for hovedstadsområdet - altså ikke hos regionplanmyndigheden.

Dette forstærker behovet for, at hovedstadsregionens amtskommuner i overensstemmelse med lovens krav, på så tidligt et tidspunkt som muligt orienterer hovedstadsrådet om planlægningen på de pågældende områder. Amtskommunerne skal efter loven give hovedstadsrådet lejlighed til at udtale sig, inden der træffes beslutning om beliggenheden eller udførelsen af større anlæg eller institutioner inden for hovedstadsområdet.

Det er i denne forbindelse en absolut forudsætning, at regionplanmyndigheden får lejlighed til at udtale sig i så god tid, at der er mulighed for eventuelt at påvirke de pågældende dispositioner, før beslutning om placering eller udførelse er truffet.

Et af de mest arealkrævende amtskommunale sektorplanområder er vejområdet, som samtidig er af stor betydning for lokalisering af byvæksten og resten af regionplanen.

På dette område har ministeriet for offentlige arbejder udsendt et cirkulære, der henleder vejbestyrelsernes opmærksomhed på deres pligt til at forelægge forslag til vejplaner og vejanlæg for hovedstadsrådet.

2.2. Særbestemmelser for hovedstadsrådet.

Under overvejelserne om hovedstadsordningen blev det som et argument mod et hovedstadsråd fremført, at en særlig administrativ ordning i hovedstadsområdet kunne indebære risiko for, at også sektorlovgivningen i unødigt omfang kom til at indeholde særbestemmelser for hovedstadsområdet. Udvalget har derfor i sin beskrivelse af hovedstadsrådets opgaver inden for de enkelte sektorer særlig fremhævet de for-

skelle, der måtte være mellem hovedstadsrådets beføjelser og de beføjelser, amtskommunerne og kommunerne har inden for tilsvarende sektorer i den øvrige del af landet.

Det må først og fremmest understreges, at der på meget væsentlige områder ikke er forskel på de opgaver, hovedstadsrådet og amtskommunerne i den øvrige del af landet skal løse. Dette gælder f.eks. lovgivningen vedrørende miljøbeskyttelse og vandforsyning.

Også inden for de områder, hvor der kan påvises forskelle, bygger lovgivningen imidlertid også som udgangspunkt på de samme principper, som gælder for den øvrige del af landet.

Hovedstadsrådets beføjelser som regionplanmyndighed er reguleret i en særlig lovgivning om regionplanlægning i hovedstadsområdet, og denne lovgivning tillægger hovedstadsrådet en række stærkere planlægningsbeføjelser og styringsinstrumenter end dem, der er tillagt amtskommunerne i den øvrige del af landet, og som blandt andet sætter hovedstadsrådet i stand til direkte at føre planlægningsbeslutningerne ud i livet. Hertil kommer ordningen vedrørende hovedstadsfonden, hvorefter hovedstadsrådet har en særlig hjemmel til at yde tilskud og lån til områdets kommuner og amtskommuner for at fremme regionplanlægningen. Disse beføjelser er udtryk for, at det var et centralt led i hovedstadsreformen, at hovedstadsrådet fik tilstrækkelig stærke muligheder for at gennemføre den langsigtede regionplanlægning i hovedstadsområdet, der var behov for, fordi man som følge af områdets store udstrækning og befolkningstal ikke havde fulgt kommunalreformens almindelige princip om ét bysamfund - én kommune.

Også hovedstadsrådets kompetence inden for den kollektive trafik er reguleret gennem en særlig lovgivning. Der har været enighed om, at der såvel inden for som uden for hovedstadsområdet burde ske en samordning af den lokale og regionale trafik med bus og bane, og at tilrettelæggelsen af trafikken burde ske i samklang med regionplanlægningen. Trafikproblemerne i hovedstadsområdet indtager imidlertid en

særstilling i forhold til resten af landet. Hovedstadsområdet er et vidt udstrakt, til dels sammenhængende bysamfund, hvor både bane- og bustrafikken bliver af afgørende betydning. I hovedstadsområdet har man i lovgivningen fastlagt et bestemt mønster, idet hovedstadsrådet har fået ansvaret for al lokal trafik inden for området - og det med både bane og bus, mens man i lovgivningen for den øvrige del af landet ikke har villet fastlægge et sådant bestemt mønster. Her har man overladt det til amtsrådet og kommunalbestyrelserne i de enkelte amtskommuner selv at afgøre, hvorvidt de gennem dannelsen af en fælleskommunal trafikvirksomhed ønsker at samle ansvaret for lokal- og regionaltrafikken i amtskommunen under én administrationsenhed.

Endelig har man inden for sygehussektoren, hvor områdets sygehuse drives af både amtskommuner, Københavns og Frederiksberg kommuner, staten og private, tillagt hovedstadsrådet en overordnet planlægningskompetence, som ikke er fornøden inden for sygehusplanlægningen i det øvrige land.

Udvalgets gennemgang af den sektorlovgivning, der tillægger hovedstadsrådet opgaver og beføjelser, og sammenligningen med, hvad der gælder i det øvrige land, synes dog at tyde på, at de koordinations- og samordningsbehov, der oprindeligt kun trængte sig på i hovedstadsområdet, nu også i stigende grad opstår i den øvrige del af landet. Således er der med hensyn til den kollektive trafik gennem loven om den kollektive personbefordring uden for hovedstadsområdet givet de lokale myndigheder sådanne instrumenter og beføjelser, som gør det muligt at etablere og planlægge en kollektiv trafikordning inden for de enkelte amtskommuners geografiske områder, der ligger op ad den trafikordning i hovedstadsområdet, der oprindeligt var tænkt som en samordning for dette område. Der kan også peges på, at medens der i hovedstadsrådslovens rammebestemmelse om hovedstadsrådets opgaver på vandforsyningsområdet var lagt op til en særordning for hovedstadsområdet i forhold til det øvrige land, har den senere gennemførte vandforsyningslov opstillet ensartede regler og beføjelser for de overordnede vandforsyningsmyndigheder, hoved-

stadsrådet og amtsrådene uden for hovedstadsområdet.

Endelig skal der for fuldstændighedens skyld peges på den særstilling for hovedstadsområdet, der følger af de særlige ordninger vedrørende økonomisk udligning - såvel på udgiftssiden som på indtægtssiden - der er gældende for hovedstadsområdets kommuner og amtskommuner.

2.3. Overordnet planlægning og konkret sagsbehandling.

Det har været fremført, at hovedstadsrådet som et overordnet planlægningsorgan alene burde beskæftige sig med planlægnings spørgsmål af generel karakter, medens konkrete sagsafgørelser burde henlægges til kommunerne eller amtskommunerne.

Spørgsmålet var fremme i forbindelse med revisionen af hovedstadsrådsloven i 1976-77. Flere kommuner og amtskommuner pegede på, at hovedstadsrådets kompetence i lovgivningen vedrørende fysisk planlægning og miljøbeskyttelse burde begrænses til rent overordnede og koordinerende planlægningsbeføjelser. Specielt pegede man på, at kompetencen til at meddele dispensationer i henhold til by- og landzonelovgivningen ikke burde ligge hos det overordnede organ. Tilsvarende synspunkter har været fremført for så vidt angår ordningen uden for hovedstadsområdet, hvor kompetencen ligger hos amtsrådene. Der er nærmere redegjort for den pågældende kompetence i kapitel VII, afsnit 2.3. På miljøbeskyttelsesområdet blev lignende synspunkter gjort gældende. Der henvises herom til kapitel III, afsnit 4.2.

3. Hovedstadsrådets administration.

I kapitel IV og V er der givet en fremstilling af hovedstadsrådets politiske og administrative struktur. Endvidere er der givet en oversigt over personaleudviklingen siden 1974.

Hovedstadsrådets kompetence inden for flere af opgaveområderne svarer til den kompetence, der er tillagt amtsrådene i den øvrige del af landet. Der er dog blandt andet med hensyn til befolkningstal og urbaniseringsgrad væsentlige

forskelle mellem på den ene side hovedstadsrådet og på den anden side de enkelte amtskommuner.

Udvalget har ikke fundet det rimeligt begrundet at foretage en sammenlignende vurdering af personaleudviklingen i hovedstadsrådet og den tilsvarende udvikling i landets øvrige kommuner og amtskommuner. Hovedstadsrådet kan på samme måde som amtskommunerne og kommunerne i princippet frit bestemme, hvorledes opgaverne administrativt skal lægges til rette, og der er ikke grundlag for at formode, at de personaleressourcer, der er sat ind på løsningen af hovedstadsrådets sektoropgaver, er hverken større eller mindre end de ville have været, såfremt opgaverne skulle have været løst af amtskommuner eller primærkommuner.

Det blev under folketingets forhandlinger om hovedstadsrådsloven fremhævet, at en væsentlig del af den fornødne administrative bistand for hovedstadsrådet skulle tilvejebringes ved at udnytte personale i kommunerne og amtskommunerne for i videst muligt omfang at begrænse hovedstadsrådets administration. I overensstemmelse hermed yder sygehuskommunerne sagkyndig og administrativ bistand ved sygehusplanlægningen, og inden for miljøbeskyttelsesområdet er der etableret en særlig bistandsordning, hvorefter den tekniske forberedelse af miljøragerne og udøvelsen af miljøtilsynet hovedsagelig varetages med bistand fra områdets amtskommuner og Københavns og Frederiksberg kommuner. Rådets egen forvaltning forestår derimod overvejende kortlægning og planlægningsopgaverne samt den samlede koordinering og forelæggelse af sager til politisk beslutning.

Selv om der umiddelbart ville kunne anføres betænkeligheder ved, at bistandspersonalets ansættelsesvilkår reguleres af en anden myndighed, end der. der rent faktisk betjenes, er det imidlertid indtrykket, at ordningen stort set har fungeret tilfredsstillende. I kapitel VIII, afsnit 4, er der nærmere redegjort for bistandsordningen.

4. Sammenfattende vurderinger af hovedstadsrådets hidtidige virke.

I kapitlerne VII-X er der givet en beskrivelse af hovedstadsrådets hidtidige virke inden for de enkelte opgaver, de planlægningsresultater, der er opnået, og de forberedelses- og undersøgelsesarbejder, der er i gang.

Nedenfor skal der gives en nærmere vurdering af hovedstadsrådets arbejde inden for de enkelte opgaveområder.

4.1. Fysisk planlægning.

Som nærmere beskrevet i kapitel VII har hovedstadsrådets virksomhed inden for den fysiske planlægning været koncentreret omkring udarbejdelsen af "Regionplanens 1. etape; 1977-1992", som i marts 1979 blev godkendt af miljøministeren.

Hovedstadsrådets regionplanlægning tog udgangspunkt i et forslag til en vejledende regionplan for hovedstadsområdet, som var udarbejdet af det tidligere Egnplanråd inden hovedstadsrådets oprettelse i 1974 og inden vedtagelsen af loven om regionplanlægning i hovedstadsområdet samme år. Under det efterfølgende regionplanarbejdes forskellige faser har hovedstadsrådet - i overensstemmelse med hovedstadsregionplanlovens krav - gentagne gange ført drøftelser med områdets kommuner og amtskommuner samt med miljøministeriet og de statslige sektormyndigheder om regionplanlægningen og det videre planlægningsarbejde. Rådet har endvidere taget initiativ til offentlig debat om regionplanlægningen.

Det har været et omfattende og kompliceret arbejde at koordinere og samstemme de kommunale og amtskommunale ønsker vedrørende udviklingen i området til en sammenfattende planlægning, som tillige skulle tilgodese de sektorinteresser, der varetages af staten, hovedstadsrådet og amtskommunerne, og afveje disse over for hinanden. Der er gennem arbejdet skabt en række samarbejdsformer mellem hovedstadsrådet og de i øvrigt involverede myndigheder.

I relation til kommunerne har opgaven især været at samstemme de kommunale ønsker, specielt for så vidt angår byvækst under hensyn til den forventede udvikling i hoved-

stadsregionen som helhed.

Drøftelserne med de statslige sektormyndigheder har især drejet sig om at få de statslige interesser tilgodeset gennem fastlæggelse i regionplanen af forudsætningerne for kommuneplanlægningen. Den overgang til et rammestyringssystem uden statslig godkendelse af kommuneplanerne, der skete med planlovsreformen, har naturligt medført en række diskussioner om regionplanernes detaljeringsgrad, idet disse både skal fastlægge entydige rammer til varetagelse af de statslige og amtskommunale sektorhensyn og samtidig udgøre en overordnet planlægning med rimelig frihed for kommunerne til at fastlægge de mere detaljerede retningslinier for arealanvendelsen.

Den offentlige debat om regionplanlægningen har i hovedstadsregionen i nogen grad været præget af, at regionplanarbejdet blev påbegyndt i Egnspanrådet, inden regionplanlovene forelå. Regionplanarbejdet i hovedstadsregionen har således gennemløbet nogle af de i loven foreskrevne faser i flere tempi med henblik på at opfylde alle lovens procedurekrav og samtidig nyttiggøre det omfattende regionplanarbejde, der var udført i årene inden lovens ikrafttræden. Dette har medført en længere, men - bortset fra et par særlige spørgsmål - måske også mindre intens debat. Medvirkende årsager hertil har dog utvivlsomt også været, at der i hovedstadsregionen var tale om det første forsøg på offentlig debat efter det nye planlovssystem, og at planlægningen i den tæt befolkede hovedstadsregion medfører stillingtagen til mere komplicerede forhold og sammenhænge, end det typisk vil være tilfældet for de øvrige regionplaner. Man må således regne med, at der ved udarbejdelsen af de kommende regionplantillæg for hovedstadsregionen gøres en særlig indsats for at iværksætte og understøtte en offentlig debat om regionplanlægningen for derigennem at sikre offentlighedens bedre forståelse og accept af regionplanlægningens betydning.

Regionplanlægningen i hovedstadsregionen har i øvrigt været påvirket af de væsentlige ændringer i forventningerne til den fremtidige udvikling, som er sket i de senere år.

I den af Egnspanrådet udarbejdede "Regionplan 1973 for hovedstadsregionen Hovedstruktur og byvækst", der var en tidsubestemt plan, blev der således blandt andet opereret med meget omfattende udlæg af ny byzone, medens der i den nu godkendte "Regionplanens 1. etape;1977-1992" under hensyn til de ændrede forudsætninger vedrørende boligtilvækst m.v. er sket en betydelig begrænsning af udlægget af ny byzone. Der udpeges således for perioden indtil 1992 nu kun ny byzone til 21.000 boliger. Dette har medført ændringer i forudsætningerne for så vidt angår vejanlæg, kollektiv trafik m.v. De ændrede forudsætninger har gjort det nødvendigt at anvende betydelige ressourcer på at overveje og ændre den allerede udførte planlægning i overensstemmelse med de væsentligt ændrede forudsætninger.

Under hensyn til at der således har været tale om en første udarbejdelse af en regionplan under de beskrevne, forholdsvise vanskelige vilkår, kunne det ikke forventes, at der med "Regionplanens 1. etape ;1977-1992" skulle foreligge en fuldstændig dækkende regionplan, der opfylder alle de i loven stillede indholds krav. For en del områders vedkommende er lovens krav i øvrigt - blandt andet ved lovrevisioner - opstillet, efter at hovedstadsrådet havde færdiggjort forslaget til 1. etape-planen. I forbindelse med godkendelsen har miljøministeren derfor, som nærmere beskrevet i kapitel VII, forudsat, at der i de kommende år udarbejdes 3 regionplantillæg, ligesom der i øvrigt er opstillet en række forudsætninger for godkendelsen og det videre planlægningsarbejde. Det fortsatte regionplanarbejde, som for en stor dels vedkommende skal udføres inden for tidsfrister fastsat i forbindelse med godkendelsen, vil derfor fortsat kræve betydelige personaleressourcer i hovedstadsrådets administration.

Med den nu godkendte "Regionplanens 1. etape :1977-1992" er sket en sammenfatning af en række overordnede hensyn og ønsker vedrørende udviklingen i regionen til bindende retningslinier, som kan danne grundlag for kommunernes selvstændige kommuneplanlægning. Erfaringerne fra det udførte arbejde understreger nødvendigheden af, at regionplanlægningen ud-

føres af et politisk udpeget organ, som har kompetence til at udarbejde bindende regionplanretningslinier, og som gennem et rimeligt indseende med administrationen på de områder, der er relevante for planlægningen, har mulighed for at skabe sig den nødvendige kontakt med de i øvrigt berørte myndigheder. En meget væsentlig faktor i den udførte regionplanlægning; har været de mere eller mindre formaliserede samarbejdsordninger, som er opstået mellem hovedstadsrådet og de i øvrigt berørte myndigheder. Det er væsentligt, for at regionplanlægningen kan bibeholde sin karakter af sammenfattende planlægning, som inddrager og overvejer alle overordnede planlægningshensyn, at disse samarbejdsordninger fortsat udbygges. Hovedstadsrådets fortsatte regionplanlægningsvirksomhed må således bygge på, at rådet på et så tidligt tidspunkt som muligt modtager oplysninger om kommunernes planlægning og ønsker til den kommende regionplanlægning, om de statslige og amtskommunale sektormyndigheders planer og ønsker, og om de koncessionerede selskabers virksomhed, jfr. blandt andet hovedstadsregionplanlovens § 16.

Hovedstadsrådets hidtidige arbejde i relation til loven om kommuneplanlægning har bestået i en deltagelse i planstyrelsens forhandlinger med kommunerne omkring udarbejdelsen af de midlertidige rammer for lokalplanlægningen, de såkaldte § 15-rammer, der er forløbere for de egentlige kommuneplaner.

I november 1978 blev kompetencen til at godkende mindre ændringer og tillæg til § 15-rammerne af miljøministeriet delegeret til hovedstadsrådet henholdsvis amtskommunerne i den øvrige del af landet. De ressourcer, som har været anvendt til § 15-rammearbejdet, vil inden for de kommende år skulle overføres til arbejdet med vurderingen dels af kommunernes kommende redegørelser for kommuneplanlægningens hovedspørgsmål og planlægningsmuligheder, dels af selve kommuneplanerne. Hovedstadsrådet har endvidere siden kommuneplanlovens ikrafttræden i februar 1977 haft til opgave at påse, at kommunernes forslag til lokalplaner er i overensstemmelse med regionplanlægningen og § 15-rammerne. Hovedstadsrådets

administration har i perioden indtil 1. oktober 1979 haft ca. 775 lokaipplanforslag til behandling.

Der er nærmere redegjort for arbejdet inden for de pågældende områder i kapitel VII.

Hovedstadsrådet har siden 1975 haft de beføjelser i henhold til by- og landzoneioven, som i det øvrige land ligger hos amtsrådene. Hovedstadsrådet har således behandlet ansøgninger om tilladelser til udstykning, nyopførelser, ombygning og tilbygning til bestående bebyggelser samt ændret anvendelse af bestående bebyggelse og ubebyggede arealer i landzone. Den således gennemførte ordning har fungeret hensigtsmæssigt og har blandt andet ført til en klar og ensartet administration.

Miljøministeriet har endvidere på landsbasis i februar 1979 fastlagt rammerne for en delegation af zonelovskompetencen til kommunerne i tilfælde, hvor der er udarbejdet en lokalplan for landsbyer, i hvilke der ifølge regionplanlægningen kan finde en vis begrænset udvikling sted.

For fuldstændighedens skyld skal det endvidere nævnes, at der i miljøministeriet er en bekendtgørelse under udarbejdelse om delegation af kompetencen i medfør af §§ 7 og 7a i lov om sommerhuse og camping m.v., (miljøministeriets lovebekendtgørelse nr. 495 af 19. september 1975). Såfremt bekendtgørelsen gennemføres som forudsat, vil kompetencen i henhold til lovens § 7a, hvorefter der ikke uden tilladelse må etableres helårsbeboelse i sommerhusområder, inden for hovedstadsområdet blive delegeret fra miljøministeriet, planstyrelsen, til hovedstadsrådet. Uden for hovedstadsområdet vil kompetencen blive delegeret til amtsrådene.

Samtidig vil kompetencen i henhold til lovens § 7, hvorefter der ikke uden tilladelse må opføres mere end en beboelsesbygning på en selvstændig matrikuleret ejendom, blive delegeret fra miljøministeriet, planstyrelsen, til amtsrådene. At denne kompetence ikke inden for hovedstadsområdet tillægges hovedstadsrådet, skyldes blandt andet, at bestemmelsen hovedsagelig er baseret på andre hensyn end rent planlægningsmæssige.

På fredningsområdet har hovedstadsrådet med revisionen af naturfredningsloven overtaget den regionale fredningsplanlægning, som tidligere blev varetaget af fredningsplanudvalget. Overtagelsen skete pr. 1. januar 1979. Hovedstadsrådet skal således - på linie med amtskommunerne i den øvrige del af landet - udarbejde en regional fredningsplan. Retningslinier for fredningsområdet vil sammen med retningslinier for landbrugsområdet, råstofindvindingen, sommerhusbebyggelsen og de øvrige fritidsformål samt hovedretningslinier for rekreative anlæg m.v. indgå i det samlede regionplantillæg vedrørende det åbne land, der skal foreligge i 1983.

Amtskommunernes stiplanlægning må integreres i sektorplanlægningen på fredningsområdet, og hovedstadsrådet må derfor løbende holdes orienteret om denne planlægning. Orienteringen må ske så betids, at hovedstadsrådet får reel mulighed for at påvirke og koordinere stianlæggene under hensyn til helhedsinteresserne i hovedstadsregionen.

Hovedstadsrådet har som nævnt lige overtaget den regionale fredningsplanlægning, og rådet går i gang med at udarbejde en fredningsplan, så snart fredningsstyrelsen har udsendt de bebudede vejledende retningslinier for planers indhold og tilvejebringelse.

Fra det tidligere fredningsplanudvalg foreligger et omfattende planlægningsgrundlag (landskabsanalyse, ideskitse til arealdisponering for fredning og friluftsliv, partielle fredningsplaner, diverse rapporter etc.).

På råstoformådet varetager hovedstadsrådet, i lighed med amtskommunerne for den øvrige del af landet, kortlægningen af råstofforekomsterne i jorden og planlægningen af råstofindvindingen. Hovedstadsrådet behandler ligeledes ansøgninger om tilladelse til råstofindvinding og fører tilsyn med indvindingen.

I forbindelse med revisionen af loven om landbrugsejendomme blev det fastsat, at landbrugsministeriets sekretariat for jordbundsklassificering skulle udarbejde et kortmateriale med klassificering af landbrugsjorden til brug ved landbrugs-

planlægningen. På grundlag af denne klassificering udarbejder regionplanmyndighederne i samarbejde med vedkommende kommunalbestyrelser planer for sikring af særligt værdifulde landbrugsområder.

I det samlede regionplantillæg vedrørende det åbne land, som skal foreligge i 1983, skal der også indgå retningslinier for landbrugsområdet, jfr. ovenfor.

Ifølge lov om varmforsyning, der er trådt i kraft den 1. september 1979, skal hovedstadsrådet udarbejde en regional varmforsyningsplan. Planen skal udarbejdes på grundlag af en kommunal kortlægning af varmebehovet og de energimængder, der er til rådighed og et oplæg fra kommunalbestyrelserne om tilrettelæggelsen af varmforsyningen i kommunen. De dele af planen, der vedrører arealanvendelse, skal udarbejdes som regionplanforslag.

4.2. Miljøbeskyttelse og vandforsyning.

Som landets tættest befolkede er hovedstadsområdet en region, hvor opgaverne vedrørende miljøbeskyttelse og vandforsyning er store og iøjnefaldende.

En stor del af disse opgaver er henlagt til hovedstadsrådet, specielt opgaverne vedrørende kortlægning og planlægning, og i kapitel VIII er nærmere beskrevet, hvor langt hovedstadsrådet er fremme på dette område.

Ikke mindst i hovedstadsregionen, hvor der i forvejen på grund af den store industri- og befolkningskoncentration i særlig grad er forureningsproblemer, knaphed på naturressourcer, vanskelige recipientforhold o.s.v., og derfor særligt store omkostninger forbundet med at begrænse konflikter mellem miljøbeskyttelseshensyn og andre hensyn, må fremtidig lokalisering af særligt ressourceforbrugende og/eller forurenende herunder risikobetonet virksomhed overvejes nøje. Det gælder især meget vandkrævende (stort forbrug af ferskvand i produktion) og vandforurenende virksomhed, men også luftforurenende virksomhed, der bidrager til forurening af større områder.

Disse forhold gør det særligt vigtigt, dels at der tilvejebringes en dækkende spildevandsplanlægning, recipient-kvalitetsplanlægning og vandforsyningsplanlægning, dels at der, som forudsat i regionplanloven for hovedstadsområdet, foregår en planlægning omkring de særligt forurenende virksomheder, herunder vedrørende affaldsanlæg og trafikanlæg m.v., som giver anledning til mere omfattende støj- og luftforureningsgener. Disse planer må integreres i regionplanlægningen, således at miljøhensyn kan indgå på alle niveauer i den fysiske planlægning.

Planlægningen på miljøbeskyttelses- og vandforsyningsområdet må derfor ses i nær sammenhæng med regionplanlægningen.

Som nævnt foran, tog regionplanlægningen udgangspunkt i et forslag til en vejledende regionplan, "Regionplan 73", som var udarbejdet af det tidligere Egnspanråd. I forslaget indgik en række forundersøgelser omkring boligvækst, trafikforhold og centerstruktur; forundersøgelserne omfattede ikke miljøbeskyttelses- og vandforsyningsområdet; dog er der i Egnspanrådets publikation "Regionplan 1970-85, forudsætninger" redegjort for de sporadiske undersøgelser af eksisterende miljøforhold m.v., som forelå omkring 1970.

Egnspanrådets planlægning og forslag opfyldte således ikke de krav, der senere fulgte med loven om regionplanlægning i hovedstadsområdet og lov om miljøbeskyttelse.

Frem for at supplere regionplanlægningen med kortlægning og planlægning på miljøbeskyttelses- og vandforsyningsområdet valgte hovedstadsrådet at viderebearbejde Egnspanrådets forslag med henblik på miljøministerens godkendelse.

Ved en række forhandlinger mellem hovedstadsrådet og miljøministeriet gav miljøstyrelsen udtryk for, hvilke supplerende undersøgelser og hvilke indholdsmæssige ændringer man fandt nødvendige, for at regionplanlægningen kunne opfylde lovgivningens krav. Forhandlingerne mundede ud i en løsning, hvorefter "Regionplanens 1. etape: 1977-92" blev godkendt af miljøministeren under forudsætning af, at der i et

regionplantillæg i 1980 bliver givet retningslinier for forebyggelse af støj fra trafik anlæg m.v. og for beliggenheden af særligt forurenende virksomheder m.v., og at der inden 1982 skal foreligge et supplerende tillæg om vandforsyning og om spildevandsafledning.

Kovedstadsrådets arbejde på disse områder er påbegyndt samtidig med lovgivningens ikrafttræden. Ved en personaleudbygning har det været muligt at intensivere arbejdet i kortlægningsfasen. Det egentlige planlægningsarbejde, specielt sammenknytningen med regionplanlægningen i øvrigt, må forventes udført ved en yderligere intensiveret indsats i tiden op til regionplantillæggenes færdiggørelse.

Det havde været ønskeligt, om hovedstadsområdets planlægning med hensyn til så vigtige områder som miljøbeskyttelse og vandforsyning havde kunnet indgå i regionplanens 1. etape. På den anden side er lovgivnings- og vejledningsgrundlaget ret nyt, og at man i Egnsplannrådets arbejde forståeligt ikke havde de faglige ressourcemæssige forudsætninger for at tage disse områder op, forklarer også, hvorfor der er behov for at supplere regionplanens 1. etape på disse områder.

Hovedstadsrådets hidtidige og igangværende kortlægnings- og planlægningsarbejde i medfør af miljøbeskyttelsesloven og vandforsyningsloven følger disse loves intentioner, og på nogle områder - det gælder f.eks. recipientplanlægningen - vil der fremtidig blive tilvejebragt et grundlag, som må betegnes som særdeles egnet for det videre arbejde. Opgavens omfang i netop hovedstadsområdet berettiger til et højt ambitionsniveau på dette og andre områder inden for miljøbeskyttelsen.

Hovedstadsrådet er i medfør af miljøbeskyttelsesloven og vandforsyningsloven tillagt kompetence til at træffe afgørelser i en række konkrete sager. De omhandlede sagstyper er nærmere beskrevet under kapitel VIII. Det drejer sig navnlig om beføjelsen til at godkende etableringen af større forurenende virksomheder, om tilladelser til udledning af spildevand og om vandindvindingstilladelser.

Hovedstadsrådet har tillige fået tillagt en tilsynsfunktion, navnlig tilsynet med forureningstilstanden i regionens vandområder og med primærkommunale anlæg, der indebærer forureningsrisici.

Det har i de nævnte love samt i bekendtgørelser m.v. i medfør af disse været lagt til grund, at hovedstadsrådet i hovedstadsområdet fik de samme opgaver som amtsrådene i det øvrige land. Dette har haft som konsekvens, at amtsrådene inden for hovedstadsområdet ikke har opgaver inden for den nævnte lovgivning m.v.

Baggrunden herfor har blandt andet været at tilvejebringe en klar kompetencefordeling i miljøsager i hovedstadsområdet. Kompetencen til at træffe afgørelser m.v. i en lang række sager efter miljø- og vandforsyningslovgivningen er efter sagernes art og omfang i det øvrige land henlagt til amtskommunerne og primærkommunerne. En opdeling i hovedstadsområdet af de ikke-primærkommunale sager, hvorefter nogle opgaver skulle løses af hovedstadsrådet, andre af amtskommunerne inden for hovedstadsområdet ville være vanskelig og i øvrigt medføre det uønskede resultat, at flere opgaver af samme karakter, eller om hvilke det i hvert fald gælder, at de bør løses i sammenhæng, i hovedstadsområdet ville blive fordelt på 3 kommunale myndighedsniveauer.

Der blev fra flere amtsråd og kommunalbestyrelser i forbindelse med revisionen af hovedstadsrådsloven i 1976/77 peget på, at nogle af disse opgaver snarere burde løses af amtsrådene i regionen.

Der kan argumenteres for, at et primært overordnet planlægningsprogram ikke bør belastes med konkrete afgørelser, men der kan ligeledes med vægt peges på det hensigtsmæssige i, at planlægningsmyndigheden tillægges kompetence til at foretage konkret regulering og forpligtigelse til at føre tilsyn på områder, der har en nær sammenhæng med planlægningsfunktionen.

Hovedstadsrådets hidtidige administration med hensyn til konkrete sager og tilsyn - under anvendelse af den i kapitel VIII beskrevne bistandsordning - synes ikke at kunne begrunde

en ændring af den gældende kompetencefordeling.

4.3. Kollektiv personbefordring.

Med loven om hovedstadsområdet's kollektive personbefordring af 1977 har man på den kollektive persontrafiks område opnået det, der for dette områdes vedkommende var intentionen med indførelsen af en hovedstadsordning.

Ved at give hovedstadsrådet ansvar og beslutningskompetence vedrørende al lokal trafik inden for regionen - hvad enten trafikken udføres med bane eller bus - ligger ansvaret for regionens trafikbetjening hos den myndighed, som har det overordnede ansvar for planlægning og beslutninger om den fremtidige byudvikling i regionen. Herved opnår man størst mulig sikkerhed for, at udviklingen af trafikbetjeningen sker i takt med og i samklang med de beslutninger, der træffes med hensyn til byudviklingen i regionen, således at nye byområder kan trafikbetjenes i takt med, at de tages i brug - og omvendt at nye byområder placeres og indrettes ud fra hensynet til blandt andet mulighederne for en kollektiv trafikbetjening.

Det forhold, at al lokaltrafik inden for regionen nu er samlet under én administration, hovedstadsrådet, indebærer, at forudsætningerne for den nu gennemførte samordning af lokaltrafikken i regionen er til stede. Man har således fået skabt det fornødne grundlag for opbygning og tilrettelæggelse af et hensigtsmæssigt og effektivt rutenet, hvor der er de fornødne omstigningsmuligheder mellem de enkelte trafikforbindelser - det være sig mellem busruter indbyrdes og mellem busruter og tog - således, at man hurtigst muligt kan komme frem til relevante rejsemål over alt inden for regionen. Man har endvidere indført fælles billet- og kortsystem for bane og bus således, at publikum med én billet - eller med ét kort - kan komme fra et sted i regionen til et andet, og det uanset at der skal benyttes såvel bus som tog.

Med indførelsen af den nuværende trafikordning i hovedstadsområdet har der kunnet konstateres en ikke ubetydelig tilgang af passagerer til den kollektive trafik i regionen.

Den andel af udgifterne ved det kollektive trafikapparat, som ikke dækkes ved salg af billetter og kort, men afholdes ved skatteudskrivning, incl. statstilskud, udgør ca. 53%. Dette svarer stort set til forholdene i andre europæiske storbyområder.

4.4. Sygehusplanlægning.

Indenrigsministeriet har den 2. juli 1979 godkendt den af hovedstadsrådet vedtagne grovskitse til en overordnet sygehusplan for hovedstadsområdets sygehusvæsen. Udarbejdelsen af denne grovskitse har været en kompliceret og langvarig proces, der først vil være afsluttet i foråret 1980, hvor hovedstadsrådet skal fremsende alle områdets sygehusplaner til indenrigsministeriet med sine afsluttende bemærkninger.

Først og fremmest må det erkendes, at dette at tilvejebringe en overordnet plan for sygehusvæsenet i hovedstadsregionen har været en langt vanskeligere opgave - teknisk, lægefagligt, økonomisk og ikke mindst politisk - end at udarbejde en sygehusplan for en enkelt amtskommune. Opgaven har altså nødvendigvis måttet tage tid.

Hertil hører, at der har været andre betydelige vanskeligheder omkring planlægningen af regionens sygehusvæsen. Inden for det sidste tiår er der således uden egentlig fælles planlægning i regionen blevet bygget tre nye store sygehuse: Herlev, Hvidovre og Rigshospitalet. Da befolkningstallet i hele hovedstadsområdet stagnerer, da befolkningstallet i det indre hovedstadsområde dertil har været og vil være faldende, og da sengeforsyningen på det tidspunkt, hvor man startede planlægningen omkring 1975, totalt set var nogenlunde tilstrækkelig i forvejen, skabte navnlig ibrugtagningen af tre nye hospitaler en betydelig risiko for overforsyning.

Derfor stillede indenrigsministeriet allerede i 1975 krav om nedlæggelse af sengepladser på de ældre hospitaler og indførte en form for byggestop for hospitalsbyggeri, uanset at det ud fra visse synspunkter kunne være rimeligere at opbygge ny kapacitet i de voksende yderamtskommuner.

Det må understreges, at de tre nye hospitaler blev plan-

lagt på et tidspunkt, hvor der ikke i lovgivningen var krav om en sygehusplanlægning. Og da hospitalerne blev planlagt, regnede man med væsentlig større befolkningstilvækst, end udviklingen har vist.

Fra hovedstadsrådets side er det desuden flere gange blevet fremhævet, at statens manglende stillingtagen til den nærmere fremtidige anvendelse af Rigshospitalet, Finsen-institutet og Ortopædisk Hospital i København har været en væsentlig hindring for tilvejebringelse af en overordnet sygehusplan. Rådet foreslog i september 1976 sammen med sygehuskommunerne i området og Amtsrådsforeningen, at Rigshospitalet skulle overdrages til Københavns kommune, men dette blev afslået af regeringen i marts 1977.

Hovedstadsrådet har ikke haft mulighed for at lægge de enkelte sygehuskommuners sygehusplaner direkte til grund for den overordnede plan, således som det var forudsat, da sygehuslovens § 12 blev udarbejdet. Rådet har derfor måttet udarbejde en "selvstændig" skitse til den overordnede plan, men selvfølgelig på basis af oplysninger fra sygehuskommunerne og de statslige hospitaler og i samarbejde med disse.

I det øvrige land har man placeret såvel drifts- som planlægningskompetencen hos samme myndighed, amtsrådet. Den omstændighed, at hovedstadsrådet ikke har bevillingskompetence hverken for anlægs- eller driftsudgifter, har sikkert været hæmmende for rådets arbejde.

Det forhold, at hovedstadsrådet ikke har hele planlægningskompetencen, men kun "toppen af den" gør rådets arbejde yderligere vanskeligt. Det er denne sidste omstændighed, der har medvirket til, at indenrigsministeriet ved en række skrivelser successivt har måttet beskrive rådets planlægningskompetence udførligt.

Den fase af sygehusplanlægningen, som gennemføres i 1980, er tilrettelagt således, at de 5 sygehuskommuner i hovedstadsområdet udarbejder hver deres detaljerede sygehusplaner inden for rammerne af grovskitsen. Disse planer indsendes til hovedstadsrådet, som indsender samtlige planer samt rådets kommentarer hertil til indenrigsministeriet. Først når denne

runde er afsluttet, vil det være muligt at foretage en endelig vurdering af, hvilken procedure i planlægningsforløbet mellem hovedstadsrådet og de enkelte sygehuskommuner der fremtidig vil være mest hensigtsmæssig.

Det må imidlertid på indeværende tidspunkt konstateres, at det med den nuværende struktur har været muligt at tilvejebringe en samlet, overordnet ramme for den videre sygehusplanlægning i hovedstadsområdet.

4.5. Afsluttende bemærkninger.

Hovedstadsrådet er det samlede hovedstadsområdes eneste sammenfattende tværgående planlægningsmyndighed og skal som sådant udarbejde en tværgående planlægning af arealanvendelsen i området.

Herudover er hovedstadsrådet sektorplanmyndighed. Dette gælder inden for miljøbeskyttelsessektoren, råstofsektoren, fredningssektoren, landbrugssektoren, trafiksektoren, sygehussektoren og senest varmeplanlægningssektoren samt vandforsyningssektoren, medens områdets amtskommuner er sektorplanmyndigheder inden for f.eks. skole-, vej- og socialektoren.

Som det vil fremgå af det foranstående samt de efterfølgende redegørelser om hovedstadsrådets hidtidige virke, må det sammenfattende konkluderes, at hovedstadsrådet har taget en række væsentlige skridt til løsning af de opgaver, lovgivningen har henlagt til rådet som tværgående planlægningsorgan med miljøministeriets godkendelse af "Regionplanens 1. etape: 1977-1992".

Inden for sektorplanområdet foreligger der en grovskitse til overordnet sygehusplan for området, der er godkendt af indenrigsministeriet. Inden for miljøbeskyttelsesområdet er planlægningsarbejdet så langt fremme, at der i et tillæg til regionplanens 1. etape kan forventes at foreligge retningslinier for forebyggelsen af støj fra trafikanlæg m.v. og for beliggenheden af forurenende virksomheder i midten af 1980. Inden 1982 skal der foreligge et supplerende tillæg om vandforsyning og om spildevandsafledning. Retningslinier for fredningsplanlægningen vil sammen med retningslinier for råstof-

anvendelse, landbrug, sommerhuse og fritidsområder indgå i det regionplantillæg om det åbne land, der skal foreligge i 1983.

Inden for den kollektive trafik - og kun inden for dette område - er hovedstadsrådet driftsherre, medens amtskommunerne og kommunerne udfører en række kommunale driftsfunktioner, f.eks. sygehusvæsenet og el- og varmeforsyningen.

Foreningen af bane- og busdriften under hovedstadsrådets ansvarsområde har betydet, at hovedstadsområdet for den kollektive persontrafiks vedkommende udgør et sammenhængende område.

Hovedstadsrådslovens rammebestemmelse i § 14 indeholder en udtrykkelig afgrænsning af hovedstadsrådets opgaveområder, og kriteriet for denne afgrænsning har været, at der til hovedstadsrådet kun skulle henlægges de opgaver, der var behov for at løse for hele området, og som har en sådan indbyrdes sammenhæng, at de bør løses af en og samme myndighed for området under et.

Det er udvalgets opfattelse, at de koordinationshensyn, der således har ført til hovedstadsrådets nuværende opgavesæt, stadig gør og fortsat vil gøre sig gældende i hovedstadsområdet.

På den anden side må udvalget på baggrund af den gennemgang, man har foretaget af de enkelte opgaver, være af den opfattelse, at der ikke af hensyn til de nuværende opgaveområders fremtidige varetagelse synes at være behov for at inddrage opgaver under hovedstadsrådets virksomhed, som i dag varetages af amtskommunerne eller kommunerne, og derved ændre på den bestående opgavefordeling i området. Der er naturligvis ikke herved taget stilling til den situation, at man ud fra nye målsætninger måtte ønske at overføre yderligere opgaver til hovedstadsrådet.

Sluttelig skal det nævnes, at anvendelsesområdet for hovedstadsrådslovens § 14, stk. 3, hvorefter indenrigsministeriet kan godkende, at hovedstadsrådet i henhold til § 14, stk. 3, påtager sig særlige opgaver, "som ikke ved lovgivningen er henlagt til staten, amtskommunerne, kommunerne

eller andre" kun har haft et beskedent omfang, som også forudsat ved lovens vedtagelse.

Den sammenfattende, fysiske planlægning, som hovedstadsrådet udfører gennem regionplanlægningen, har til opgave at samordne og afveje de overordnede hensyn vedrørende anvendelsen af arealressourcerne. Regionplanlægningen sker i en vekselvirkning med statens, hovedstadsrådets og amtskommunernes sektorplanlægning. Såvel regionplanen som sektorplanerne skal løbende revideres under hensyn til ændrede forudsætninger eller nye faktorer, og planperioderne skal med jævne mellemrum forlænges. Region- og sektorplanlægningen er således en kontinuerlig proces, der løbende vil kræve et planlægningsarbejde hos de involverede myndigheder. Det må endvidere forudses, at der i de kommende år vil være behov for en intensivering af den økonomiske støtte som hovedstadsrådet i medfør af § 15» stk. 1, skal yde til områdets kommuner og amtskommuner til fremme af regionplanlægningens virkeliggørelse.

Som nævnt ovenfor varetager hovedstadsrådet sektorplanlægningen på en række områder, medens denne kompetence på andre områder er placeret hos amtsrådene. Dette forhold er særligt for hovedstadsområdet, og det understreger behovet for, at hovedstadsrådet - således som forudsat i hovedstadsregionplanloven - tidligt orienteres om amtskommunernes planlægning på de pågældende områder. Der foreligger imidlertid ikke - udvalget bekendt - tilkendegivelser fra kommuner, amtskommuner, hovedstadsrådet eller fagministerier, der kunne give anledning til at antage, at dette særlige forhold skulle medføre problemer, som ikke løbende vil kunne løses gennem en naturlig udbygning af samarbejdet mellem de involverede myndigheder.

Endelig skal det nævnes, at det på baggrund af indenrigsministeriets erfaringer som almindelig kommunal tilsynsmyndighed over for hovedstadsrådet kan konstateres, at hovedstadsrådets styrelsesordning, hvorefter den kommunale styrelseslovs regler i vidt omfang finder anvendelse på hovedstadsrådet, har fungeret tilfredsstillende.

Efter udvalgets vurdering er der ej heller grundlag

for at formode, at det administrative apparat, der er etableret til løsningen af de kommunale opgaver, hovedstadsrådet således har overtaget, skulle lægge beslag på flere personalemæssige ressourcer, end der ellers ville have været behov for.

KAPITEL IV. HOVEDSTADSRÅDETS SAMMENSÆTNING OG POLITISKE ORGANISATION.

1. Den indirekte valgordning.

Hovedstadsrådets medlemmer vælges ved indirekte valg og ved en valgordning, der sikrer såvel en områderepræsentation som en forholdsmæssig politisk repræsentation.

Hovedstadsrådet består af 37 medlemmer, der vælges blandt medlemmerne af områdets kommunalbestyrelser og amtsråd. Valget foretages af partigrupperne i de 5 områders kommunale råd (Københavns og Frederiksberg kommunalbestyrelser vil i det følgende blive omfattet af betegnelsen "amtsråd").

Områderepræsentationen sker derved, at indenrigsministeriet forud for de kommunale valg foretager en fordeling af hovedstadsrådets mandater på de 5 områder på grundlag af registerfolketallet.

Den forholdsmæssige politiske repræsentation sker ved, at samtlige hovedstadsrådets mandater efter de kommunale valg fordeles først på de partier, der har opnået repræsentation i et eller flere af de 5 kommunale råd. Fordelingen foretages i forhold til disse partiers samlede stemmetal ved valget til alle de 5 kommunale råd. Dernæst fordeles rådets mandater på partierne i de enkelte områder inden for områdets mandattal. Fordelingen sker efter principper svarende til folketingsvalglovens bestemmelser om fordelingen af tillægsmandater på partier og amtskredse (storkredse).

Områderepræsentationen er begrundet i, at de enkelte dele af hovedstadsområdet i visse tilfælde kan have forskellige interesser - blandt andet som følge af den uens befolkningsudvikling og de forskellige økonomiske vilkår. Samtidig

har den indre del af området haft en befolkningsovervægt, der - i mangel af en tilsikret repræsentation for de ydre områder - ville kunne hindre, at yderområdernes synspunkter opnår en rimelig styrke i hovedstadsområdet.

Af hensyn til den uens befolkningstæthed i de enkelte dele af området, der trods den stedfindende befolkningsforskydning fra de tæt befolkede til de tyndere befolkede dele af området gør sig gældende, er fordelingen af mandater på de enkelte områder i en overgangsperiode blevet foretaget under hensyntagen til såvel folketal som areal. Begrundelsen herfor har været, at en væsentlig del af den kommende byudvikling skulle ske i de tyndere befolkede yderområder, og at hovedstadsrådet derfor i særlig grad i de første år skulle træffe beslutninger af indgribende betydning for disse områder.

Med virkning fra kommunalvalget i 1981 ses der helt bort fra områdets areal ved mandatfordelingen, da befolkningsudviklingen i hovedstadsområdet i sig selv må påregnes at udjævne forskellene i befolkningstætheden.

I forbindelse med overvejelserne om, hvorledes område-repræsentationen mest hensigtsmæssigt kunne fastsættes, blev det undersøgt, hvorvidt det var muligt at basere repræsentationen på områdets kommuner, således at samtlige kommunalbestyrelser fik repræsentation med mindst 1 mandat i området. Denne tanke blev dog hurtigt opgivet, da beregninger viste, at en mandatfordeling baseret på et mandat for f.eks. hver påbegyndt 25.000 indbyggere ville medføre et hovedstadsråd på mindst 141 mandater, hvortil kom, at der ville være en betydelig risiko for en skæv politisk repræsentation i forhold til de politiske partiers samlede stemmetal i området.

For at sikre et væsentligt færre antal mandater i rådet var det derfor nødvendigt, at hovedstadsrådets medlemmer blev fordelt på basis af folkeregistertallet i de 5 enheder. Udgangspunktet for fastsættelsen af mandat.tallet var, at folkeregistertallet i Frederiksberg kommune som den mindste enhed skulle udløse 2 mandater, og det samlede mandat.tal måtte som følge heraf fastsættes til 37.

Det logiske modstykke til den etablerede områderepræsentation ville være, at den forholdsmæssige politiske repræsentation ligeledes blev fastsat på basis af de afgivne stemmer i hvert af de 5 områder, således at områdets mandater fordeltes efter den kommunale styrelseslovs regler om valg af medlemmer til kommissioner, udvalg og lignende. En sådan ordning ville imidlertid betyde, at en lang række mindre partier repræsenteret i et eller flere af de kommunale råd ikke ville blive repræsenteret i hovedstadsrådet.

På den anden side ville en forholdsmæssig politisk repræsentation kræve et overordentligt talstærkt hovedstadsråd (576 mandater efter d'Hondts metode), såfremt blot de 5 store partier skulle repræsenteres fra hvert af amtsrådene.

Der var derfor i folketinget i 1973 bred enighed om en forholdsmæssig områderepræsentation baseret på registerfolketallet i hvert af de 5 områder og forholdsmæssig politisk repræsentation baseret på de samlede stemmetal ved amtsrådsvalgene i hele området.

Bilag 1 og 2 viser det antal medlemmer, de enkelte partier i hovedstadsrådet i 1974 og 1978 har udpeget til hovedstadsrådet.

Den indirekte valgordning bygger på den amtskommunale inddeling i flere henseender. For det første er der sikret områdefordeling i forhold til folkeregistertallet i hvert af områderne. Dernæst er der sikret politisk repræsentation i forhold til de samlede stemmetal ved amtsrådsvalgene i hele området. Endelig er der tillagt de enkelte partiers grupper i de pågældende amtsråd beføjelser til at besætte gruppens pladser i hovedstadsrådet.

Hovedstadsreformudvalget havde da også i forlængelse heraf foreslået, at medlemmerne alene skulle udpeges blandt de amtskommunalt valgte. Folketinget fulgte imidlertid ikke dette forslag, da man fandt, at en ikke uvæsentlig del af hovedstadsrådets opgaver i den øvrige del af landet løses af kommunerne (kollektiv trafik), hvilket gjorde det rimeligt, at hovedstadsrådet også skulle kunne rekrutteres fra de primærkommunale råd.

Fordelingen i hovedstadsrådet af medlemmer udgået fra henholdsvis de primærkommunale og amtskommunale råd i 1974 og 1978 fremgår af bilag 3 og 4.

Bilagene viser blandt andet, at borgmestrene for områdets 5 enheder i 1978 alle er medlemmer af hovedstadsrådet, ligesom områdets borgmestre i øvrigt er forholdsmæssigt stærkt repræsenteret. Endvidere viser bilagene, at der er en betydelig kontinuitet med hensyn til, hvilke medlemmer de enkelte partigrupper udpeger til hovedstadsrådet. Endelig fremgår det, at Roskilde amtskommunes partigrupper i større omfang end de øvrige partigrupper har udpeget amtsrådsmedlemmer, I bilagene er det endvidere markeret, hvilke hovedstadsrådsmedlemmer der samtidig er kommunalbestyrelsesmedlemmer og medlemmer af amtsråd.

2. Udvalgsorganisation.

Hovedstadsrådets umiddelbare forvaltning varetages som i landets øvrige kommuner og amtskommuner af et planlægnings- og økonomiudvalg og en række stående udvalg: Sygehusplanlægningsudvalget, miljøbeskyttelsesudvalget og trafikudvalget.

Planlægnings- og økonomiudvalget består af formanden for hovedstadsrådet, der er formand for udvalget, samt 10 af hovedstadsrådets øvrige medlemmer.

Planlægnings- og økonomiudvalget behandler sager vedrørende de planlægningsopgaver, der i henhold til lov om hovedstadsrådet og anden lovgivning skal varetages af hovedstadsrådet, og som ikke er henlagt til særlige udvalg. Udvalget behandler endvidere sager vedrørende hovedstadsfonden.

Planlægnings- og økonomiudvalgets erklæring skal indhentes om enhver sag, der vedrører hovedstadsområdets planlægning og hovedstadsrådets økonomiske og almindelige administrative forhold, forinden spørgsmålet forelægges hovedstadsrådet til beslutning.

Sygehusplanlægningsudvalget består af 11 medlemmer valgt blandt hovedstadsrådets medlemmer.

Udvalget behandler sager vedrørende de opgaver, der i henhold til lov om sygehusvæsenet skal varetages af hovedstadsrådet.

Miljøbeskyttelsesudvalget består af 11 medlemmer valgt blandt hovedstadsrådets medlemmer.

Udvalget behandler sager vedrørende de opgaver, der i henhold til miljøbeskyttelsesloven, vandforsyningsloven og vandløbsloven samt de hertil hørende bekendtgørelser skal varetages af hovedstadsrådet.

Trafikudvalget består af 11 medlemmer valgt blandt hovedstadsrådets medlemmer.

Under udvalget henhører hovedstadsrådets anliggender vedrørende den kollektive personbefordring, herunder koncessioner. Udvalget bestyrer således hovedstadsrådets driftsvirksomheder vedrørende den kollektive personbefordring, ligesom udvalget afgiver indstillinger til hovedstadsrådet om retningslinier for virksomhedernes daglige ledelse.

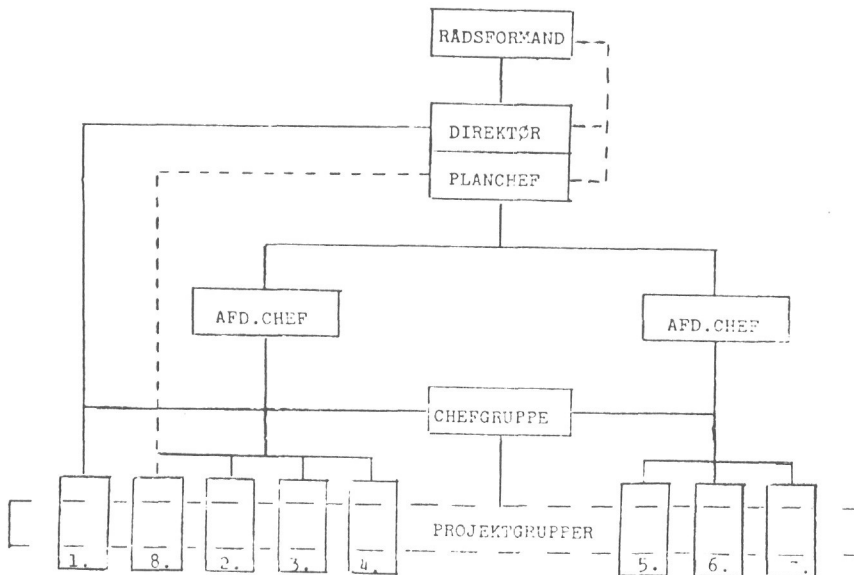
KAPITEL V. HOVEDSTADSRÅDETS ADMINISTRATION.

1. Den administrative struktur.

Hovedstadsrådet er ligesom landets kommuner og amtskommuner i princippet frit stillet med hensyn til, hvorledes man ønsker at tilrettelægge administrationsapparatet og arbejdsgangene.

Hovedstadsrådets opgaver varetages dels i den centrale enhedsforvaltning, dels i den særlige forvaltning Hovedstadsrådets Trafikseltskab, HT, under trafikudvalget.

Hovedstadsrådets administrative struktur i enhedsforvaltningen fremgår af diagrammet nedenfor.

Samtlige planlægningsopgaver, d.v.s. regionplanlægningen og dertil knyttede områder, en samlende trafikplanlægning, sygehusplanlægningen, planlægningen af den samlede miljøbeskyttelse og planlægningen af vandforsyningen varetages i den centrale enhedsforvaltning. På naturfredningsområdet foreskrives der ifølge naturfredningsloven, ligesom i resten af landet, en selvstændig fredningsadministration under en fredningsinspektør eller tilsvarende stilling, der med hensyn til reference i forvaltningen er placeret på linie med de enheder, der varetager de øvrige sektorinteresser i den samlede forvaltning. Dette forhold er illustreret ved den stiplede linie i organisationsplanen.

Administrationen af den kollektive trafikdrift varetages af Hovedstadsområdets Trafikselskab (HT). DSB virker som entreprenør for hovedstadsrådet for så vidt angår banedriften.

Funktionsområde 1 har ansvaret for sekretariatsmæssige funktioner for hovedstadsrådet og planlægnings- og økonomiudvalget samt for behandling af generelle juridiske, administrative og økonomiske sager, der berører den samlede forvaltning samt den overordnede sygehusplanlægning.

Funktionsområde 2 har blandt andet ansvaret for:

1. Regionplanens hovedstruktur.
2. Regional arealanvendelsesplanlægning.
3. Hovedretningslinier for regional byfornyelse.
4. Regional rekreativ planlægning.
5. Regional råstofplanlægning.
6. Regional landbrugsplanlægning.
7. Samarbejde vedrørende regionplanlægning i Vestsjællands og Storstrøms amter.
8. Sager vedrørende fysiske landsplansspørgsmål.

Sager, der har relation til den kommunale planlægning behandles af funktionsområde 3. Det vil blandt andet sige:

1. Gennemgang af kommuneplaner.
2. Gennemgang af lokalplaner med undtagelse af landzone-lokalplaner.
3. Rådgivningsvirksomhed over for kommunerne.

4. Sager vedrørende § 15-rammer.
5. Sager vedrørende andre myndigheders større anlægsplaner m.v. i regionen.
6. Planlægningsmæssig vurdering af hovedstadsfondssager.
Funktionsområde 4 har især ansvaret for administration af sager vedrørende bebyggelse i det åbne land i henhold til by- og landzoneloven samt sager vedrørende råstofloven, landbrugsloven og landzonelokalplaner.

Funktionsområde 5's hovedopgaver omfatter kortlægnings- og planlægningsopgaver vedrørende recipienter, spildevand, vandforsyning, fast affald samt varmeplanlægning.

Funktionsområdet har ansvaret for følgende:

1. Recipientundersøgelser og vandbalanceundersøgelser.
2. Udarbejdelse af forslag til recipientmålsætninger og recipientkvalitetskrav.
3. Behandling af spildevandsplaner.
4. Udarbejdelse af hovedretningslinier for spildevandsudledning i regionen.
5. Udarbejdelse af prøveudtagningsprogrammer for tilsyn med recipienter, kommunale spildevandsanlæg og affaldsanlæg.
6. Kortlægning af regionens vandressourcer samt vandforsynings- og indvindingsforhold.
7. Udarbejdelse af forslag til den regionale vandforsyningsstruktur og til regional vandindvindingsplan.
8. Behandling af kommunernes vandforsyningsplaner.
9. Kortlægning, undersøgelser og prognoser vedrørende fast affald.
10. Kortlægning af forurenende virksomheder, samt udarbejdelse af retningslinier for beliggenheden af forurenende virksomhed m.v.

Funktionsområde 6's hovedopgaver omfatter fortrinsvis hovedstadsrådets administrative opgaver på det tekniske plan, herunder tilsynsopgaver i medfør af miljøbeskyttelsesloven og vandforsyningsloven samt kortlægningsopgaver vedrørende støj og forurenende virksomheder. Funktionsområdets opgaver varetages overvejende med bistand fra de tekniske forvaltninger i de 3 amtskommuner samt Københavns og Frederiksberg kommuner.

Funktionsområdet har ansvaret for følgende:

1. Koordinering af den tekniske bistand fra de 3 amtskommuner, Københavns kommunes miljøtekniske kontor og Frederiksberg kommune.
2. Behandling af sager vedrørende udledning af spildevand.
3. Behandling af sager vedrørende forurenende virksomheder,
4. Behandling af sager vedrørende vandindvinding.
5. Hovedstadsrådets tilsyn med recipienter, spildevandsanlæg og kommunale virksomheder.
6. Luftforureningsundersøgelser.
7. Støjkortlægning.

Funktionsområde 7 tilvejebringer som sin hovedopgave data, udarbejder prognoser og konsekvensberegninger vedrørende trafik, befolkning, erhverv og andre samfundsøkonomiske forhold samt udarbejder forslag til hovedretningslinier for den regionale trafikbetjening.

Funktionsområde 8 har ansvaret for fredningsplanlægningen og for de opgaver, som på fredningsområdet er henlagt til hovedstadsrådet i henhold til naturfredningsloven, herunder rejsning af fredningssager, indstillinger om arealerhvervelser og administration af enkeltsager i henhold til naturfredningsloven.

2. Personaleudvikling.

Da hovedstadsrådet blev oprettet den 1. april 1974, blev det personale, der hidtil havde været ansat i Egnspanrådet, ansat i hovedstadsrådet.

Herudover er der siden da løbende blevet ansat personale i takt med de nye opgaver, der er henlagt til hovedstadsrådet i henhold til sektorlovgivningen.

Således varetages de administrative og planlægningsmæssige opgaver i henhold til miljøbeskyttelsesloven af 14 teknikere og mellemteknikere med bistand fra de tekniske forvaltninger i regionens 3 amtskommuner og Københavns og Frederiksberg kommuner. Om denne bistand, se nedenfor. Opgaverne i henhold til by- og landzoneloven, der den 1. april 1975 overførtes til hovedstadsrådet, varetages af 7 teknikere og mellemteknikere, og til administration af råstofloven, der trådte i kraft den 1. juli 1978, er ansat 4 teknikere og mel-

lemteknikere.

I forbindelse med ændringen af naturfredningsloven overtog hovedstadsrådet fra den 1. januar 1979 planlægnings- og administrative opgaver fra de hidtidige fredningsplanudvalg. Til varetagelse af disse opgaver er der beskæftiget 7 teknikere og mellemteknikere.

Hovedstadsrådets gennemsnitlige samlede personaleforbrug incl. kontorphonale (omregnet til fuldtidsansættelse) fra 1974 til 1979 kan opgøres således:

1974	1975	1976	1977	1978	1979
34	44	57	60	81	100

Personaleudviklingen i HT (ekskl. entreprenører) er pr. 1. oktober i nedennævnte år opgjort således:

	1974	1975	1976	1977	1978
Personale i alt	3610	3715	3855	4040	4179
Heraf administrativt personale	184	204	218	219	218

Deltidsansatte er ikke omregnet til heltidsansatte for HT.

3. Teknisk bistand fra kommuner og amtskommuner.

Som et led i bestræbelserne for at begrænse den samlede administrative indsats i den tre-leddede hovedstadsstruktur lagde fællesudvalget vedrørende hovedstadsrådet, der efter hovedstadsrådslovens vedtagelse skulle forberede og planlægge hovedstadsrådets virksomhed pr. 1. april 1974, vægt på, at en række af hovedstadsrådets opgaver administrativt blev løst i et samvirke mellem hovedstadsrådet på den ene side og enten kommunerne eller amtskommunerne på den anden side.

I forbindelse med miljøreformens ikrafttræden i oktober 1974 blev der i overensstemmelse hermed på forsøgsbasis

etableret en aftale med regionens 3 amtskommuner samt Københavns og Frederiksberg kommuner, hvorefter disse vederlagsfrit skulle yde teknisk bistand til hovedstadsrådets administration.

Bistandsenhederne yder især bistand ved den tekniske sagsbehandling og tilsynsordninger, medens hovedstadsrådets eget personale udover at betjene miljøbeskyttelsesudvalget og forestå koordinationen overvejende varetager kortlægnings- og planlægningsopgaver. Bistandskommunernes samlede indsats skønnes i 1979 at svare til ca. 15 fuldtidsansatte teknikere og mellemteknikere. Om bistandsordningen henvises i øvrigt nærmere til kapitel VIII, afsnit 4.

Også inden for sygehusområdet var der enighed om at undgå opbygningen af en selvstændig større sygehusadministration under hovedstadsrådet, idet man fandt det hensigtsmæssigt at udnytte den allerede eksisterende ekspertise.

Hovedstadsrådets arbejde med at udarbejde en overordnet sygehusplan foregår derfor i et snævert samarbejde med regionens sygehusejende myndigheder, hvilket under hensyn til planlægningens særlige koordinerende funktioner har vist sig meget hensigtsmæssigt. Planlægningsorganisationen er opbygget således, at der direkte under sygehusplanlægningsudvalget er nedsat en styregruppe bestående af repræsentanter for sygehuskommunerne og Rigshospitalet samt hovedstadsrådet. Til udførelse af det praktiske arbejde er under styregruppen nedsat en teknikergruppe samt et lægeligt rådgivningsudvalg, således at man derved udnytter den allerede eksisterende ekspertise.

De enkelte repræsentanter i styregruppen og lægeudvalget er udpeget af regionens amtskommuner, Københavns og Frederiksberg kommuner samt staten.

KAPITEL VI. HOVEDSTADSRÅDETS ØKONOMISKE FORHOLD.

1. Udgifter og indtægter.

For 1979 er hovedstadsrådets samlede drifts- og anlægsudgifter budgetteret til 1.547 mill. kr., hvoraf 1.281 mill. kr. kan henføres til driftsopgaver og 266 mill. kr. til anlægsopgaver, jfr. tabel 1.

Tabel 1. Oversigt over hovedstadsrådets økonomi 1979.

	Budget 1979	
	—— 1.000 kr. ——	
	Udgifter	Indtægter
<u>A. Drift:</u>		
Kollektiv trafik	1.194.081	681.906
Alarmeringscentral	4.342	114
Tilskud til kulturelle institutioner	6.640	-
Indskud i landsbyggefond	37.000	-
Administration og planlægning	38.081	150
Andet	1.100	350
<u>B. Anlæg:</u>		
Kollektiv trafik	263.726	294
Administrationslokaler	2.000	-
<u>C. Drift + anlæg</u>	1.546.970	682.814
<u>D. Renter</u>	7.447	24.600
<u>E. Finansforskydninger</u>	13.009	11.824
<u>F. Afdrag på lån</u>	26.033	-
<u>G. Tilskud til hovedstadsområdets kollektive personbefordring</u>	-	338.500
<u>H. Bidrag fra sekundærkommuner</u>	-	535.721
Balance	1.593.459	1.593.459

Udgifterne til hovedstadsområdets kollektive personbefordring udgør den altdominerende udgiftspost i hovedstadsrådets budget. Som det fremgår af tabel 2 er drifts- og anlægsudgifter hertil for 1979 budgetteret til 1.458 mill. kr., hvilket andrager ca. 92 pct. af hovedstadsrådets samlede drifts- og anlægsudgifter. Driftsudgifterne skønnes at udgøre 1.194 mill. kr. og anlægsudgifterne 264 mill. kr. Derudover yder hovedstadsrådet privatbanerne lån på 2 mill. kr.

Tabel 2. Udgifter til kollektiv trafik. Budget 1979.

	Udgifter	Indtægter
	— mill. kr. —	
Drift:		
Takster m.v.	-	681,9
Lønninger	453,8	
Varekøb og anskaffelser	57,0	
Tjenesteydelser	54,9	
Entreprenører (bus)	127,6	
Pensioner og lignende	32,6	
Handicapkørsel	13,0	
Privatbaner	20,5	
Betaling til DSB	434,6	
A. Drift i alt	1.194,0	681,9
Anlæg:		
Anskaffelse af busser	97,5	
Anlæg, DSB	150,0	
Øvr. Anlæg	16,3	
Anlægsindtægt		0,3
B. Anlæg i alt	263,8	0,3
A + B. Drift + anlæg i alt	1.457,8	682,2

Til gengæld oppebærer hovedstadsrådet provenuet af bane-taksterne. Endvidere modtager hovedstadsrådet i henhold til lov om hovedstadsområdets kollektive personbefordring et årligt statstilskud som kompensation for statens besparelse ved hovedstadsrådets overtagelse af ansvaret for banedriften. Tilskuddet er for 1979 fastsat til 338,5 mill. kr. Tilskuddet reguleres årligt for den forventede løn- og prisudvikling i kommunerne.

Efter loven skal tilskuddet anvendes til kollektive trafikformål. Da hovedstadsrådets udgifter til kollektiv trafik er væsentligt større end tilskuddet, og da dette også må antages at blive tilfældet fremover, er bindingen uden reel betydning.

Indtægterne fra den kollektive trafik, der for 1979 skønnes at udgøre ca. 682 mill. kr., kan kun i begrænset udstrækning finansiere udgifterne. For 1979 er hovedstadsrådets net-tobidrag til den kollektive trafik, budgetteret til ca. 473 mill. kr. svarende til ca. en tredjedel af de samlede udgifter til dette formål. Hovedstadsrådets bidrag til den kollektive trafik er dermed blevet fordoblet siden 1975/76, jfr. tabel 3. Det særligt lave niveau i 1974/75 skyldes dog, at HT først etableredes med virkning fra 1. oktober 1974.

Tabel 3. Hovedstadsrådets nettoudgifter til kollektiv trafik 1974/75 - 1979.

Nettoudgifter	Mill. kr.
1974/75	61
1975/76	239
1976 (9 mdr.)	221
1977	359
1978	444
1979 (budget)	473

Stigningen i hovedstadsrådets nettobidrag til hovedstadsområdet skyldes dels ændringer i aktivitetsniveauet, dels ændringer i takst- og omkostningsniveau. I perioder har lovgivningen om prisstop og avancebegrænsning kun tilladt justeringer af takstniveauet for stedfundne omkostningsændringer, således at hovedstadsrådets muligheder for at gennemføre ændringer i takstpolitik m.v. har været begrænsede. I forbindelse med vedtagelsen af den gældende avancebegrænsningslov (L 131, 1979) blev der tilvejebragt en speciel hjemmel for hovedstadsrådet, som gjorde det muligt i april 1979 at gennemføre den længe planlagte reform af billet- og takstsystemet for baner og busser i hovedstadsområdet.

Endelig skal det for fuldstændighedens skyld nævnes, at hovedstadsrådet i et vist omfang har ydet støtte til kommunale investeringer i trafikterminaler, jfr. nedenfor under punkt 4.

Som den anden hovedopgave skal hovedstadsrådet varetage en række overordnede planlægningsopgaver, som berører hovedstadsområdet som helhed. Disse funktioner beslaglægger administrativ kapacitet. For regnskabsåret 1979 budgetterer hovedstadsrådet med udgifter til dette formål på 38 mill. kr. Heraf vedrører 8 mill. kr. udgifter til planlægning og administration inden for miljøområdet, f.eks. spildevandsanlæg og vandforsyning.

I bemærkningerne til lovforslaget om hovedstadsrådet var hovedstadsrådets administrationsudgifter anslået til ca. 13 mill. kr. årligt (1972-73 prisniveau). En fremskrivning af dette beløb med de stedfundne pris- og lønstigninger til 1979-prisniveau ville give et beløb på ca. 26 mill. kr.

Væksten i planlægnings- og administrationsudgifterne, jfr. tabel 4, kan således dels henføres til stigninger i omkostningsniveau, dels til den forøgelse i omfanget af opgaver, hovedstadsrådet er blevet pålagt siden rådets oprettelse i 1974.

Tabel 4. Hovedstadsrådets udgifter til administration og planlægning 1974/75 - 1979.

	Udgifter mill. kr.
1974/75	6,1
1975/76	9,5
1976 (9 mdr.)	10,5
1977	17,9
1978 (budget)	24,9
1979 (budget)	38,1

Til fremme af regionplanlægningen afholder hovedstadsrådet udgifter til tilskud eller lån til kommuner og amtskommuner. Støtten ydes i medfør af bestemmelsen om en hovedstadsfond i hovedstadsrådsloven, § 15, stk. 1. Hovedstadsfonden vil blive behandlet særskilt nedenfor under punkt 4.

Derudover yder hovedstadsrådet en række tilskud. Det vigtigste tilskud har hidtil været indskud i landsbyggefonden til finansiering af almennyttigt boligbyggeri i hovedstadsområdet. Efter lov om boligbyggeri skal hovedstadsrådet godtgøre halvdelen af kommunernes kapitalindskud i landsbyggefonden til finansiering af almennyttigt boligbyggeri og kollegiebyggeri. Det kommunale bidrag udgør 6 pct. af anlægssummen. Hovedstadsrådets bidrag til landsbyggefonden er for 1979 anslået til ca. 37 mill. kr. I alt kan hovedstadsrådets samlede støtte til det almennyttige byggeri siden 1975/76 opgøres til 128 mill. kr.

Endvidere yder hovedstadsrådet tilskud til en række kulturelle institutioner i hovedstadsområdet, blandt andet til Københavns Zoologiske Have og Louisiana. Den samlede støtte til disse institutioner andrager ca. 7 mill. kr. om året.

2. Kapitalindtægter og -udgifter.

Hovedstadsrådet har hidtil oppebåret ret betydelige ren-

teindtægter. For 1979 er disse anslået til ca. 25 mill. kr. Indtægten har dog været faldende i de sidste par år. I 1977 udgjorde renteindtægten således 44,5 mill. kr. Renteindtægten størrelse må ses i sammenhæng med størrelsen af hovedstadsrådets likvide aktiver. Ved indgangen til 1979 udgjorde disse 290 mill. kr. Ved udgangen af 1979 forventes likviditeten at andrage ca. 195 mill. kr. Forventede afdrag på 26 mill. kr. og renteudgifter på ca. 7 mill. kr. i 1979 kan primært henføres til gæld vedrørende anlæg, som er overtaget i forbindelse med oprettelsen af HT. Indtil regnskabsåret 1977 er disse udgifter ikke optaget direkte i hovedstadsrådets regnskaber, som indtil da kun indeholdt underskudsdækningen i HT. Derudover har hovedstadsrådet kun ubetydelige udgifter til renter og afdrag. Det skyldes, at hovedstadsrådet er omfattet af de begrænsninger, som indenrigsministeriet har opstillet med hensyn til amtskommunernes låneoptagelser.

Finansforskydninger omfatter bevægelser i de likvide aktiver og i langfristede tilgodehavender. Under finansforskydninger indgår tillige fonden for frigørelses- og afståelsesafgift. Efter lov om frigørelsesafgift m.v. af fast ejendom, deles den frigørelses- og afståelsesafgift, som udløses ved overførsel af en fast ejendom fra landzone til byzone eller sommerhusområde, ligeligt mellem de pågældende primærkommuner og amtskommuner, i hovedstadsområdet dog hovedstadsrådet. Fondens midler indgår ikke i hovedstadsrådets økonomi, idet midlerne alene kan anvendes til udredelse af erstatninger efter by- og landzonelovens § 18 a og til udlån til støtte for kommunernes byudviklingsopgaver. Lånene ydes på favorable vilkår, hvorfor der normalt vil være en betydelig interesse for disse. Bevægelserne i fonden hidrører fra indbetalinger af afgift fra kommunerne, fra rentetilskrivninger og fra bevægelser i udlån. Ved udgangen af 1978 androg fondens midler 38,6 mill. kr., hvoraf 2,2 mill. kr. var udlånt. I løbet af 1979 er hovedparten af fondens midler dog blevet udlånt.

3. Udskrivning.

Til dækning af udgifterne til den kollektive trafik og til hovedstadsrådets virksomhed i øvrigt udskriver hovedstadsrådet bidrag på Københavns og Frederiksberg kommuner samt København, Frederiksborg og Roskilde amtskommuner.

Siden hovedstadsrådets oprettelse i 1974/75 er der sket en betydelig tilvækst i udskrivningen, som er vokset fra 155 mill. kr. i 1974/75 til 535,721 mill. kr. i 1979, jfr. tabel 5. I forhold til indkomstskattegrundlaget i de enkelte år har hovedstadsrådets udskrivningsprocent ligger på et temmelig stabilt niveau fra 1975/76, således at stigningen i hovedstadsområdet kommunale og amtskommunale udskrivningsprocent siden 1974/75 ikke kan henføres til hovedstadsrådets virksomhed.

Tabel 5. Hovedstadsrådets udskrivning 1974/75 - 1979.

	1974/75	1975/76	1976/77 ¹⁾	1977	1978	1979
Bidrag (mill. kr.)	155,000	382,500	333,500	365,000	415,333	535,721
"Udskrivningsprocent"	0,36	0,80	0,64	0,65	0,67	0,80
Primær- og amts- kommunal udskrivningsprocent i hovedstadsområdet	18,8	20,5	22,4	22,7	22,5	23,7

1) 1. april 1976 - 31. december 1976.

Hovedstadsrådets udskrivning af bidrag på områdets amtskommuner (herunder København og Frederiksberg) sker i forhold til de fem kommuners indkomstskattegrundlag i året forud for tilskudsberegningen. Dette er ensbetydende med, at ligningsgrundlaget ligger 2 år forud for udbetalingsåret. Bi-

dragene indbetales direkte af de fem kommuner i kvartalsvis, lige store rater. I det væsentlige svarer udskrivningen og afregningen af bidrag til hovedstadsrådet til kommunernes afregning af amtsfondsbidrag til amtskommunerne indtil 1972, hvor der indførtes indkomstskat til amtskommunerne. Den amtskommunale indkomstskat er en samtidighedsskat med acontoafregning i månedlige, lige store rater fra statsskattedirektoratet, medens slutafrægnen foretages i november måned i året efter indkomstskatteårets udløb.

Den nuværende kvartalsvis afregning til hovedstadsrådet medfører ret betydelige udsving i betalingsstrømmene, hvilket belaster den finansielle planlægning og likviditetsstyringen såvel for de bidragsydende kommuner som for hovedstadsrådet. Hertil kommer, at det under den nugældende udskrivningsordning ikke klart markeres for den enkelte skatteyder, hvor stor en del af hans (amts)kommunale indkomstskat, der medgår til finansieringen af hovedstadsrådets virksomhed.

For 1979 er bidraget til hovedstadsrådet fastsat til 535j721 mill. kr. Fordelingen på de fem kommuner er angivet i tabel 6. I forhold til udskrivningsgrundlaget for 1979 i hovedstadsområdet udgør hovedstadsrådets udskrivning 0,80 pct.

Tabel 6. Hovedstadsrådets udskrivning 1979.(1.000 kr.).

Kommuner	Bidrag
Københavns kommune	144.082
Frederiksberg kommune	32.329
Københavns amtskommune	213.686
Frederiksborg amtskommune	93.274
Roskilde amtskommune	52.350
I alt	535.721

Ved adgang til direkte udskrivning af indkomstskat til hovedstadsrådet efter reglerne svarende til den amtskommunale indkomstskat ville udskrivningsprocenten således andrage 0,80.

Hvis udskrivningen til hovedstadsrådet omlægges til samtidighedsskatj der ville indebære, at udskrivningen baseres på de aktuelle indkomster i stedet for indkomsterne to år tidligere, ville dette føre til en vis forskydning i bidragets fordeling, idet kommuner, som har relativ tilbagegang i indkomstskattegrundlaget kommer til at afholde et mindre bidrag, medens kommuner, som har en relativ fremgang, skal betale mere. Såfremt hovedstadsrådets udskrivning for 1979 på 535j721 mill. kr. fordeles efter de foreløbigt anslåede indkomstskattegrundlag for 1979 i stedet for efter det endelige indkomstskattegrundlag for 1977, ville der fremkomme følgende forskydninger i udskrivningens fordeling:

	Gevinst ($\frac{1}{2}$)
Københavns kommune	7.975.000 kr.
Frederiksberg kommune	648.000 kr.
Københavns amtskommune	+ 611.000 kr.
Frederiksborg amtskommune	+ 4.713.000 kr.
Roskilde amtskommune	+ 3.299.000 kr.

4. Hovedstadsfonden.

Et væsentligt element i hovedstadsrådets virksomhed er adgangen til at yde økonomisk støtte til hovedstadsområdets kommuner og amtskommuner til fremme af regionplanlægningens virkeliggørelse. Støtten ydes i medfør af bestemmelsen i § 15, stk. 1, i lov om et hovedstadsråd, hvori det hedder: "Hovedstadsrådet yder til fremme af regionplanlægningens virkeliggørelse lån eller tilskud af en hovedstadsfond til hovedstadsområdets kommuner og amtskommuner" til en række nærmere angivne formål, såsom arealerhvervelser, byggemodning, byudvikling, byfornyelse, vej- og trafik anlæg, kloakanlæg og anlæg til affaldsbehandling, vandforsyningsanlæg og fritids-

foranstaltninger. Udgifterne til hovedstadsrådets økonomiske regionplanstøtte tilvejebringes på lige fod med midlerne til finansiering af hovedstadsrådets øvrige virksomhed, d.v.s. ved ligning på de fem amtskommuner (herunder Københavns og Frederiksberg kommuner).

Der har siden hovedstadsrådets etablering hersket betydelig usikkerhed omkring hovedstadsfondens formelle status. Usikkerheden skyldes især., at lovens anvendelse af betegnelsen "hovedstadsfond" leder tanken hen på en ordning, hvorefter de til formålet reserverede midler skal holdes adskilt fra hovedstadsrådets øvrige midler, og således at der gælder særlige bevillingsmæssige begrænsninger med hensyn til forbruget af sådanne midler.

Samtidig må det imidlertid konstateres, at der hverken i de af indenrigsministeriet fastsatte regler om "fonden" eller i de almindelige regler vedrørende kommunernes budget- og regnskabsvæsen, som også gælder for hovedstadsrådet, er opstillet sådanne særlige forskrifter. Efter de regler, der er fastsat om "hovedstadsfonden", kan denne i realiteten ikke karakteriseres som andet og mere end et budgetmæssigt betalingsarrangement, omfattende en række budgetkonti, der angiver, hvilke lån eller tilskud hovedstadsrådet påtænker at yde til hovedstadsområdetets kommuner og amtskommuner i det kommende regnskabsår til fremme af regionplanlægningen. Hvis hovedstadsrådet efter årsbudgettets vedtagelse finder, at der er større behov for de afsatte midler på andre områder, f.eks. til en styrkelse af likviditeten, kan midlerne overføres ved en tillægsbevilling, ligesom ubrugte beløb i det ene år ikke automatisk overføres til næste års budget.

Før gennemførelsen af den kommunale budget- og regnskabsreform gjaldt der særlige regnskabsmæssige og bevillingsmæssige principper for kommunale "fonde". Ved reformen afskaffede man det hidtidige fondsbegreb i regnskabsmæssig henseende, blandt andet med den virkning, at der efter de autoriserede konteringsregler nu kun kendes én egentlig "fond", "fonden for frigørelses- og afståelsesafgift". Den-

ne fonds særlige status i regnskabssystemet hænger sammen med den særlige binding, som lovgivningsmagten har pålagt med hensyn til anvendelsen af særlige offentlige indtægter (frigørelses- og afståelsesafgifterne).

Det nye regnskabssystem opstiller dog ikke noget forbud imod, at hovedstadsrådet til eget internt brug i et til-læg til årsregnskabet udarbejder en oversigt over den til-skuds- og udlånsvirksomhed, der har fundet sted i medfør af lovens bestemmelser om den støtte, der kan ydes af "hoved-stadsfonden".

I hovedstadsreformudvalgets betænkning (1971) benyttes betegnelsen hovedstadsfond som udtryk for hovedstadsrådets samlede udgifter og indtægter svarende til de tidligere amts-fonde under amtskommunerne. Hovedstadsfondens indtægter om-fatter efter betænkningen dels udskrivning, dels renter og afdrag på ydede lån. I betænkningen anføres endvidere, at indtægter fra renter og afdrag vil gøre det muligt at etab-lere en i sig selv hvilende fondsdannelse. Dette er udtryk for, at voksende indtægter fra renter og afdrag på tidligere ydede lån muliggør en udvidelse af hovedstadsrådets aktivi-tet uden en tilsvarende forøgelse i hovedstadsrådets udskriv-ning.

I bemærkningerne til forslag til lov om et hovedstads-råd er anvendelsen af betegnelsen hovedstadsfond indskrænket til den økonomiske støtte, som hovedstadsrådet kan yde kom-muner og amtskommuner til fremme af regionplanlægningens in-tentioner. Derudover giver bemærkningerne ikke yderligere vejledning om, hvilken formel status man har tiltænkt fonden.

I princippet kunne hovedstadsfonden enten være en lukket fond, en åben fond eller være et betalingsarrangement.

En lukket fond svarer til et legat med egne aktiver og passiver. Fondens formue betragtes som urørlig, og virksomhe-den finansieres af fondens kapitalindtægter.

Opfattes hovedstadsfonden som en åben fond tilvejebrin-ges fondens midler ved årlige bevillinger over hovedstadsrå-dets budget. Efter budgetvedtagelsen vil fondsmidlerne ikke kunne overføres til andre formål. Fonden står som kreditor for udlånene, og renter og afdrag på lån indgår i fonden. Et eventuelt uforbrugt beløb henstår til brug i senere regnskabs-år.

Både åbne og lukkede fonde forhindrer en samlet økono-misk prioritering, hvori de fondsstøttede opgaver indgår på lige fod med andre opgaver og finansieringskilder. Dette for-hold var medvirkende til, at man ved den kommunale budget-og regnskabsreform helt afskaffede det hidtidige kommunale fondsbegreb.

Betragtes hovedstadsfonden som et betalingsarrange-ment, er fonden ikke juridisk en selvstændig enhed, men en samling budgetkonti, der angiver hvilke lån eller tilskud,

hovedstadsrådet påtænker at yde til hovedstadsområdets kommuner og amtskommuner. Hovedstadsrådet står som kreditor for de ydede lån. Det medfører, at renter og afdrag på udlån indgår i hovedstadsrådets økonomi på lige fod med hovedstadsrådets øvrige indtægter. Hvis hovedstadsrådet finder, at de afsatte midler bedre kan nyttiggøres til andre formål, eventuelt til styrkelse af kassebeholdningen, kan dette ske ved en ændring af den oprindelig beslutning.

Ved udformningen af de nærmere regler om hovedstadsfonden, der er fastsat i indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 201 af 26. marts 1974, er der taget udgangspunkt i betænkningens fondsbegreb, der betragter hovedstadsfonden som et betalingsarrangement. Herefter består hovedstadsfonden for det enkelte regnskabsår af det beløb, der afsættes på hovedstadsrådets årsbudget til ydelse af lån eller tilskud til hovedstadsområdets kommuner og amtskommuner til fremme af regionplanlægningen.

Ved en kommende lovrevision kan fondsbegrebet udgå. En sådan teknisk justering vil ikke berøre hovedstadsrådets hjemmel til at yde støtte til fremme af regionplanlægningen og vil selvsagt heller ikke påvirke det forhold, at det er op til det til enhver tid siddende hovedstadsråd selv at fastlægge niveauet for de årlige støttebevillinger til regionplanmæssige formål.

Som det fremgår af oversigterne nedenfor er hovedstadsrådets støtte hidtil væsentligst ydet til rekreative og trafikale formål, medens støtten til de øvrige i loven nævnte regionplanmæssige formål har været relativt begrænset. Dette forhold må formentlig ses på baggrund af den omstændighed, at regionplanarbejdets 1. etape først kunne betragtes som afsluttet med miljøministerens godkendelse i marts 1979.

På længere sigt må hovedstadsrådets muligheder for støtte formodes først og fremmest at blive af interesse for de kommuner, der efter regionplanen er eller vil blive vækstkommuner og for kommuner med store sanerings- og byfornyelsesudgifter. Udover den indirekte udligningseffekt, der fremkommer ved, at hovedstadsområdets kollektive trafik finansieres gennem hovedstadsrådet, kan hovedstadsrådets muligheder for direkte støtte til de regionplanmæssige formål komme til at blive et værdifuldt supplement til de eksisterende udligningsordninger for hovedstadsområdet, herunder navnlig den såkaldte vækstkommunale hovedstadsudligning.

Efter den i 1979 gennemførte ændring af reglerne om den særlige kommunale udligningsordning i hovedstadsområdet afsættes der en særlig pulje til støtte for vækstkommunerne i området. Puljens midler, der for 1980 vil udgøre ca. 62 mill. kr. fordeles af indenrigsministeren efter forhandling med hovedstadsrådet. Dette muliggør i højere grad end tidligere en koordineret støtteindsats over for vækstkommunerne. Som regionplanmyndighed har hovedstadsrådet et medansvar for de økonomiske belastninger, som vækstkommunerne udsættes for, hvorfor forhandlingen kan bidrage til at klargøre, i hvilken udstrækning hovedstadsrådet kan bidrage til løsningen af vækstkommunernes finansieringsproblemer. Hovedstadsrådets støtte har især betydning i vækstfasens første stadier, hvor anlægsudgifterne er store. Derimod kan hovedstadsrådet ikke yde støtte til nedsættelse af renter og afdrag, hvilket kan belaste en kommunes økonomi, efter at væksten er ophørt. Dette støttebehov kan dækkes via den vækstkommunale hovedstadsudligning.

Hovedstadsrådet har i perioden 1. april 1974 til 1. juli 1979 bevilget støtte på i alt 195 mill. kr. fra hovedstadsfonden til regionplanmæssige formål m.v. Herudover har hovedstadsrådet i 1974/75 og 1975/76 med regionplanmæssigt sigte opkøbt ejendomme i transportkorridoren i Kraghave i Høje-Tåstrup kommune for ca. 30 mill. kr.

Tabel 7. Hovedstadsfondens støttevirksomhed 1.4.1974 - 1.7.1979.

Mill. kr.	Lån	Tilskud	I alt
1974	5	-	5
1975	11	-	11
1976	-	17	17
1977	11	7	18
1978	33	24	57
1.1.-1.7.1979	30	57	87
1.4.1974-1.7.1979	90	105	195

Hovedparten af hovedstadsfondens hidtidige støtte er ydet til kollektive trafik anlæg af regional betydning samt til foranstaltninger af betydning for befolkningens **fritidsliv**, jfr. tabel 8.

Tabel 8. Hovedstadsfondens støttevirksomhed 1. april 1974 - 1. juli 1979 fordelt efter formål (mill. kr.).

	Bygge- bymod- ning	Veje og stier	Andre trafik- anlæg	Hoved- kloake- ring og vandfors.	Fritids- foran- staltn.	I alt
Tilskud	0	3	74	1	27	105
Lån	16	0	12	22	40	90
I alt	16	3	86	23	67	195

Støtten til regionale trafik anlæg omfatter ca. 39% af hovedstadsfondens støttevirksomhed. Til denne kategori hører etablering af anlæg for kollektiv trafik, der er beliggende i knudepunkter med regional betydning, f.eks. støtte til realisering af Høje-Tåstrup planens 1. etape (37,5 mill. kr.) og støtte til S-banens indføring i Køge. Som yderligere eksempler kan nævnes P-pladser og busterminaler i København, Solrød og Ballerup kommuner, samt tilskud til forøgelse af brohøjden ved motorvejsbroen over Kalveboderne.

Støtten til foranstaltninger af betydning for befolkningens fritidsliv udgør ca. 30% af hovedstadsfondens hidtidige støttevirksomhed. Fra hovedstadsfonden er der givet støtte til fritidsforanstaltninger, der kan tillægges værdi for en større befolkning end beliggenhedskommunens. Dette har f.eks. været P-pladser ved badestrande, anlæg af lystbådehavne, beplantning af rekreative arealer samt ejendoms-køb ved kyster, som derefter frilægges til offentlighedens adgang.

Der er endvidere ydet ca. 12 mill. kr. i tilskud til det fælleskommunale projekt I/S Hedeland, der skal omdanne hidtidige grusgrave, beliggende i Høje-Tåstrup kommune til rekreative arealer, samt knap 30 mill. kr. i lån til etable-

ring af lystbådehavne i forbindelse med I/S Køge Bugt Strandpark.

Støtten til hovedkloakering og vandforsyning har udgjort ca. 10% af hovedstadsfondens støttevirksomhed. Hovedparten af støtten er anvendt til et lån til regulering af forholdene omkring Rosenåens udløb i Køge Bugt.

Bygge- og bymodningsformål har hidtil tegnet sig for 7% af hovedstadsfondens støtte. Hovedparten af dette beløb er givet til arealerhvervelser i Skovbo kommune i forbindelse med byggemodning og byudvikling. En del af arealet er endvidere reserveret til den i Regionplan 1973 anførte A-zone.

Hovedstadsrådet har hidtil fulgt den linie, at der normalt ikke gives støtte til vejanlæg og stier, medmindre der foreligger en ganske særlig regional interesse. Af denne grund er kun 1-2% af støtten givet til dette formål.

Støtte er endnu ikke ydet til byfornyelse og sanering.

Som det fremgår af tabel 9 er støtten fortrinsvis ydet til regionplanens knudepunkter i Skovbo, Køge og Høje-Tåstrup kommuner, til kommunerne i Køge Bugt-fingeren og til en række udflugtskommuner.

Ved vurderingen af kommunernes behov for støtte har hovedstadsrådet fulgt den retningslinie, at man har søgt at tilgodese projekter af regional betydning, hvorimod man ikke i nævneværdig grad har tillagt kommunens økonomiske situation betydning.

Hovedstadsrådets udlån til kommunerne i hovedstadsområdet har hidtil været eftertragtede. Dette skyldes dels, at lånene ydes på favorable vilkår, dels at lånene er undtaget fra de almindelige begrænsninger i kommunernes adgang til at optage lån.

Tabel 9. Hovedstadsfondens støttevirksomhed 1.4.1974 - 1.7. 1979 fordelt efter modtagende kommuner og kommunale interessentskaber (mill. kr.).

	Lån	Tilskud	I alt
Københavns kommune	-	9	9
<u>Københavns amtskommune</u>			
Albertslund	-	1	1
Ballerup	5	-	5
Brøndby	2	2	4
Glostrup	0	-	0
Hvidovre	-	11	11
Høje-Tåstrup	4	37	41
Ishøj	3	1	4
Vallensbæk	2	2	4
<u>Frederiksborg amt</u>			
Græsted-Gilleleje	-	4	4
Hundested	4	1	5
Karlebo	-	2	2
<u>Roskilde amt</u>			
Bramsnæs	-	0	0
Greve	-	1	1
Gundsø	-	0	0
Køge	-	17	17
Skovbo	15	0	15
Solrød	3	0	3
Vallø	-	1	1
I/S Hedeland	-	14	14
I/S Vallensbæk Mose	-	2	2
I/S Køge Bugt Strandpark	30	-	30
Rosenåens regulering	22	-	22
	90	105	195

Note: 0 angiver beløb mindre end 500.000 kr.

- angiver, at der ikke er ydet støtte.

KAPITEL VII. HOVEDSTADSRÅDETS OPGAVER OG HIDTIDIGE VIRKSOMHED INDEN FOR DEN FYSISKE PLANLÆGNING.

1. Hovedstadsreformudvalgets overvejelser.

1.1. Regionplanlægning.

Fysisk planlægning er ikke noget nyt i hovedstadsregionen. Igennem årene har der været mange bestræbelser på at udarbejde en planlægning for, hvorledes det samlede storbyssamfund i fremtiden skal udvikles. Senest havde det fælleskommunale Egnspanråd koordineret planlægningsbestræbelserne i området, inden hovedstadsrådet blev oprettet. Egnspanrådet var sammensat af repræsentanter for områdets amtskommuner og Københavns og Frederiksberg kommuner og havde alene vejledende funktioner. Rådet skulle således udarbejde vejledende planer for områdets udvikling og koordinere de statslige og kommunale planlægningsorganer i området.

De hidtige bestræbelser havde imidlertid ikke været effektive, og dette skyldtes ifølge hovedstadsreformudvalget blandt andet, at egnspanerne kun havde vejledende karakter.

Som et centralt led i en fremtidig hovedstadsordning foreslog udvalget derfor, at det blev pålagt hovedstadsrådet at forestå en bindende, kontinuerlig, langsigtet og sammenfattende fysisk planlægning for hovedstadsområdet. Planlægningen skulle ikke være en omfattende detaljeret regulering, men skulle i store træk angive rammerne for en efterfølgende udfyldende kommuneplanlægning. Den skulle endvidere indeholde retningslinier og tidsfølger for arealanvendelse, trafikbetjening, vandforsyning og spildevandsafledning samt forsyningen af rekreative anlæg. Planen skulle godkendes af staten.

Hovedstadsrådets planlægningsvirksomhed skulle således alene være en oversigtlig planlægning, hvor de konkrete detaljer skulle fastlægges hos de myndigheder, der udmønter regionplanen i praksis.

Udvalget overvejede nøje, hvorledes den praktiske tilrettelæggelse af regionplanlægningen skulle foregå, og drøftede især, hvorvidt regionplanlægningen i princippet overvejende skulle baseres på hovedstadsrådets egen virksomhed eller på kommunernes eller amtskommunernes planlægningsoplæg for de respektive områder.

Resultatet af disse overvejelser blev, at regionplanlægningen i princippet burde baseres på udspil fra hovedstadsrådet, hvorved hensynet til helheden bedst ville kunne tilgodeses. Udarbejdelsen af regionplanerne skulle dog ske i nøje samarbejde med de pågældende kommuner, amtskommuner samt statslige myndigheder.

Såfremt regionplanlægningen blev baseret på kommunale oplæg og kom til at bestå i en koordinering af disse, kunne man befrygte, at den fysiske planlægning i for stort omfang ville blive begrænset af hensynet til den enkelte kommunes økonomi i modsætning til hele regionens økonomiske ressourcer under ét. Dette var naturligvis ikke ensbetydende med, at der ikke skulle tages økonomiske hensyn ved regionplanlægningen, men afgørende måtte være den samlede økonomi i området.

Såfremt en enkelt kommune ikke økonomisk kunne magte at gennemføre en udvikling, der blev fastsat i regionplanen, foreslog udvalget derfor samtidig, at der blev sikret kommunerne den fornødne økonomiske støtte hertil fra hele området som sådant.

1.2. Kommuneplanlægning.

Med henblik på at sikre, at regionplanens intentioner også blev ført ud i livet, mente udvalget, at det ville være nødvendigt at pålægge kommunerne en pligt til at udarbejde forslag til en udfyldende planlægning inden for regionplanens overordnede rammer.

I forlængelse af denne pligt foreslog man, at hovedstadsrådet skulle kunne pålægge kommunerne at tilvejebringe forslag til oversigtsplaner (dispositionsplaner) og at optage allerede udarbejdede planer til revision, ligesom hoved-

stadsrådet skulle have mulighed for direkte selv at træde ind i og eventuelt udføre den konkrete planlægning i de tilfælde, hvor en kommune undlod at udarbejde de fornødne planer.

1.3« Fredningsplanlægning m.v.

Hovedstadsreformudvalget pegede endelig på, at det på længere sigt ville være hensigtsmæssigt, at hovedstadsrådet overtog de statslige fredningsplanudvalgs beføjelser og virksomhed i henhold til naturfredningsloven.

2. Lovgrundlaget og status for hovedstadsrådets arbejde på området.

Ifølge loven om et hovedstadsråd skal rådet "varetage regionplanlægning".

Ifølge samme lov yder hovedstadsrådet til fremme af regionplanlægningens virkeliggørelse lån eller tilskud af hovedstadsfonden til områdets kommuner og amtskommuner til følgende formål:

- 1) erhvervelse af arealer samt bygge- og bymodning,
- 2) projektering og anlæg af veje og andre trafik anlæg af regional betydning,
- 3) etablering af hovedkloakker, afskærende ledninger og rensningsanlæg samt anlæg for affaldsbehandling,
- 4) etablering af vandforsyningsanlæg og hovedvandledninger,
- 5) sanerings- og andre byfornyelsesforanstaltninger, og
- 6) foranstaltninger af betydning for befolkningens fritidsliv.

De nærmere regler om hovedstadsrådets kompetence inden for den fysiske planlægning er fastsat i

lov om regionplanlægning i hovedstadsområdet, lovbekendtgørelse nr. 512 af 29. september 1978,
 lov om lands- og regionplanlægning, lovbekendtgørelse nr. 513 af 29. september 1978,
 lov om kommuneplanlægning, lov nr. 287 af 26. juni 1975,
 lov om by- og landzoner, lovbekendtgørelse nr. 494 af 19. september 1975,

lov om naturfredning, lovbekendtgørelse nr. 435 af 1. september 1978,
 lov om råstoffer, lov nr. 237 af 8. juni 1977,
 lov om landbrugsejendomme, lovbekendtgørelse nr. 603 af 30. november 1978,
 lov om varmforsyning, lov nr. 248 af 8. juni 1979 og
 lov om støtte til boligbyggeri, lovbekendtgørelse nr. 338 af 16. juli 1979.

For disse loves vedkommende gælder det, at hovedstadsrådets kompetence som udgangspunkt er identisk med den kompetence, der i den øvrige del af landet er tillagt amtsrådene. Specielt for regionplanlovens vedkommende er der dog tillagt hovedstadsrådet mere omfattende beføjelser samt stillet større krav til indholdet af regionplanen, jfr. nedenfor.

2.1. Regionplanlægning.

2.1.1. Lovgrundlag.

Som et led i den samlede hovedstadsreform vedtog folketinget samtidig med vedtagelsen af loven om et hovedstadsråd, at der skulle udarbejdes en samlet fysisk planlægning, der skulle være bindende for hele hovedstadsregionen under ét, og at hovedstadsrådet skulle være ansvarlig for denne planlægning.

Hovedstadsregionplanloven var imidlertid ikke blot et led i hovedstadsreformen. Loven var også et led i den reform af den fysiske planlægning i hele landet, der blev vedtaget på samme tid, og som er indeholdt i loven om lands- og regionplanlægning. Denne sidste lov regulerer landsplanlægningen i hele Danmark og regionplanlægningen uden for hovedstadsområdet.

Ifølge lovens formålsparagraf skal regionplanlægningen i hovedstadsområdet bidrage til en udvikling af hovedstadsområdet, der er gunstig for befolkningens trivsel og samfundsøkonomisk tilfredsstillende.

Uden for hovedstadsområdet forestår amtsrådene regionplanlægningen hver for sin amtskommune. I hovedstadsområdet

udgør de 3 amtskommuner og Københavns og Frederiksberg kommuner som følge af deres stærke funktionelle sammenhæng én samlet region, og hovedstadsrådet er her regionplanmyndighed.

Dette princip, hvorefter hovedstadsrådet er regionplanmyndighed i den samlede region, har dannet grundlag for den administrative opbygning i hovedstadsområdet af det fysiske planlægningssystem omfattende regionplanlægningen, kommuneplanlægningen og by- og landzonelovgivningen. Princippet ligger endvidere til grund for den senere lovgivning om arealanvendelsen inden for blandt andet råstof- og fredningsområdet, der er vedtaget i forlængelse af planlovsreformen.

Hovedstadsrådet har i det store og hele fået tillagt den kompetence, som var foreslået af hovedstadsreformudvalget. I de tilfælde, hvor der er tale om afvigelser i forhold til det oprindeligt foreslåede, skyldes dette, at den samlede planlovsreform i forhold til de tidligere forslag bygger på en mere vidtgående decentralisering. Således var det oprindelig tanken, at amtsrådene, henholdsvis hovedstadsrådet, skulle godkende kommuneplanerne, hvorimod den senere planlovsreform for hele landet kom til at hvile på en mere vidtgående delegation af kompetence til kommunalbestyrelserne, hvorefter kommuneplaner og lokalplaner kan vedtages endeligt af de enkelte kommunalbestyrelser, når de ligger inden for regionplanens, henholdsvis kommuneplanens rammer.

Bestemmelserne om regionplanlægningen i hovedstadsområdet bygger som udgangspunkt på de principper, der også ligger til grund for regionplanlægningen i den øvrige del af landet.

Som før nævnt er der imidlertid på grund af de særlige forhold i hovedstadsområdet på en række områder andre, og i nogle tilfælde mere omfattende, bestemmelser i regionplanloven for hovedstadsområdet end de bestemmelser, der regulerer regionplanlægningen i det øvrige land. Dette gælder såvel bestemmelser om regionplanens indhold som bestemmelser om dens retsvirkninger og hovedstadsrådets styringsmidler. Desuden afviger proceduren for regionplanens tilvejebringelse.

se på et enkelt - men ikke uvæsentligt - punkt fra den generelle regionplanlovs bestemmelser.

Disse særlige forhold vil blive nærmere beskrevet nedenfor.

2.1.1.1.1. Regionplanens indhold.

I hovedstadsregionplanloven stilles der for det første krav om behandling af en række emner, som ikke skal behandles i regionplanerne uden for hovedstadsområdet.

Alle regionplaner - inden for som uden for hovedstadsområdet - skal indeholde rammer for, hvorledes arealerne i fremtiden skal anvendes. De skal således blandt andet indeholde retningslinier for:

- størrelse og beliggenhed af arealer til jordbrug,
- udpegning og sikring af naturområder med særlige fredningsinteresser,
- anvendelse af arealer til udnyttelse af råstof- og naturforekomster,
- størrelse og beliggenhed af sommerhusområder og andre arealer til fritidsformål.

Regionplanen for hovedstadsområdet skal imidlertid også som noget særligt angive rammer for planlægningen inden for andre sektorer, der har betydning for arealplanlægningen. Den skal således blandt andet angive hovedretningslinier for byfornyelsen, vandforsyning og spildevandsafledning, områdets forsyning med sygehuse og anlæg m.v. til rekreative formål. Dette skyldes, at planlægningen inden for netop disse sektorer i hovedstadsområdet spiller en afgørende rolle for den geografiske lokalisering af den fremtidige byvækst.

Regionplanen skal endvidere indeholde retningslinier for fordelingen i hovedtræk af bebyggelsesarterne i byzonerne. D.v.s. at planen skal indeholde retningslinier for, hvilke områder der skal udlægges til forskellige former for boligbyggeri, industriområder, indkøbscentre o.s.v. Dette er ikke tilfældet for den øvrige del af landet, hvor kommunerne selv kan bestemme bebyggelsesarternes fordeling, og hovedstadsrådet har som følge heraf en større styringsmulighed

over for kommuneplanlægningen i forhold til regionplanmyndighederne i den øvrige del af landet.

Herudover kan planen indeholde retningslinier for andre forhold af væsentlig betydning for fremme af en hensigtsmæssig by- og bebyggelsesudvikling m.v. inden for hovedstadsområdet.

Endelig skal regionplanen ifølge hovedstadsregionplanloven indeholde en tidsfølgeplan, der er bindende for områdets kommuner. I den øvrige del af landet indgår tidsfølgeplaner derimod ikke som bestanddel af den bindende regionplan.

2.1.1.2. Regionplanens retsvirkninger og styringsmidler.

Regionplanlægningen i hovedstadsområdet har overvejende de samme retsvirkninger som regionplanlægningen i det øvrige land. Dette vil blandt andet sige, at en kommunalbestyrelses planlægningsvirksomhed og udførelse af anlægsdispositioner ikke må stride mod regionplanlægningen, ligesom kommunalbestyrelsen skal virke for en godkendt regionplans gennemførelse.

Hovedstadsrådet har imidlertid som regionplanmyndighed nogle specielle beføjelser, som ikke er tillagt regionplanmyndighederne uden for hovedstadsområdet.

Hovedstadsrådet kan således allerede under regionplanens udarbejdelse pålægge en kommunalbestyrelse i hovedstadsområdet indtil videre ikke at medvirke ved privat eller offentlig byggemodning inden for nærmere afgrænsede områder, hvis dette medfører en uønsket udvikling i forhold til de regionplanmæssige hensyn.

Et sådant pålæg kan hovedstadsrådet også give en kommunalbestyrelse for at sikre overholdelsen af de bindende tidsfølger, der er fastlagt i en godkendt regionplan.

Da udviklingen af større samlede byområder i henhold til regionplanen kan berøre flere kommuner og ofte vil kræve betydelige økonomiske og tekniske ressourcer, kan hovedstadsrådet i særlige tilfælde overtage en byplanlægning for et nærmere angivet område og udøve de beføjelser, som efter lovgivningen er tillagt kommunalbestyrelserne.

Som en anden mulighed for at påvirke, at regionplanlægningen bliver virkeliggjort, må det også nævnes, at hovedstadsrådet kan erhverve fast ejendom i hovedstadsområdet, ligesom hovedstadsrådet kan yde lån eller tilskud af hovedstadsfonden. Hovedstadsrådet har således ydet støtte til byggemodning i udviklingskommuner, støtte til opkøb af rekreative arealer og til bygning af kollektive trafik anlæg, f.eks. busterminaler.

Regionplanen for hovedstadsområdet skal ifølge loven om lands- og regionplanlægning på samme måde som alle øvrige regionplaner udarbejdes under overholdelse af den statslige planlægning, der blandt andet finder udtryk i miljøministerens landsplandirektiver. Sådanne landsplandirektiver kan være meget konkrete og f.eks. gå ud på, at et atomkraftværk skal placeres i et bestemt område. I andre tilfælde kan de være udslag af regeringens almindelige politik, og f.eks. indeholde generelle målsætninger om trafikpolitikken, egnsudviklingen og lokaliseringspolitikken, og dermed danne forudsætninger om f.eks. den økonomiske vækst, der i fremtiden skal lægges til grund for regionplanlægningen.

ii iiii 2i Regionplanens udarbejdelse.

Som en væsentlig del af regionplanlovgivningen såvel inden for som uden for hovedstadsområdet er der fastsat en række formelle regler, der skal sikre, at der ved udarbejdelsen af en regionplan eller et regionplantillæg finder et samspil sted mellem regionplanmyndigheden og kommunerne.

Uden for hovedstadsområdet begynder arbejdet med en regionplan blandt andet derfor med, at kommunerne udarbejder et forslag til, hvorledes den regionale planlægning, der vedrører kommunens område kunne udarbejdes. Dette forslag danner herefter grundlag for amtsrådets overvejelse om regionens samlede planlægning og indarbejdes sammen med de øvrige kommuners forslag i amtsrådets alternative skitser til et forslag til en samlet regionplan.

For hovedstadsrådets vedkommende gør der sig den forskel gældende, at de alternative skitser til regionplanfor-

slaget udarbejdes af hovedstadsrådet, uden at der forinden indhentes oplæg hertil fra kommunerne.

Spørgsmålet om, hvem der skal tage det første skridt til udarbejdelsen af en regionplan blev særligt drøftet i hovedstadsreformudvalget. Udvalget anbefalede, at regionplanlægningen i hovedstadsregionen i princippet skulle baseres på et udspil fra hovedstadsrådet.

Årsagen hertil var, at man inden for hovedstadsområdet ikke havde fundet det hensigtsmæssigt at anvende kommunalreformens princip om én by en kommune på hele det sammenhængende bysamfund i området. Regionplanlægningen burde derfor ikke alene bestå i en koordinering af kommunale oplæg, men udarbejdes under generel hensyntagen til hele regionens resourcer under ét. I det omfang, den enkelte kommune ikke økonomisk kunne magte at gennemføre en udvikling, der blev pålagt den gennem regionplanen, forudsatte udvalget, som et modstykke hertil, at kommunen via hovedstadsrådet kunne støttes fra hele området som sådant. For at hensynet til helheden bedst kunne tilgodeses, måtte et udspil til regionplanlægningen derfor komme fra hovedstadsrådet. Det var imidlertid samtidig klart, at regionplanerne skulle udarbejdes i nøje samarbejde med de pågældende kommuner, amtskommuner samt statslige myndigheder, hvis interesser berøres af planen. I den senere lovgivning blev reformudvalgets forslag fulgt.

Det kan endvidere ikke udelukkes, at en medvirkende årsag til forslaget var, at der allerede i hovedstadsområdet var udarbejdet skitser til en regionplan af det daværende Egnplanråd.

2.1.2. Det igangværende regionplanarbejde.

Ved oprettelsen af hovedstadsrådet forelå et forslag til vejledende regionplan for området udarbejdet af det tidligere Egnplanråd, "Regionplan 1975 for hovedstadsregionen, Hovedstruktur og byvækst."

Egnplanrådet havde sendt "Regionplan 1973" til debat hos kommunalbestyrelserne. Som en af hovedstadsrådets første handlinger besluttede man at forlænge debatperioden. Hovedstadsrådet vedtog herefter på grundlag af debatten, at "Re-

gionplan 1973" også skulle være hovedstadsrådets forslag til regionplan.

Hovedstadsregionplanen skal som nævnt ovenfor indeholde bindende tidsfølgeplaner for planens realisering. Da "Regionplan 1973" var en tidsubestemt plan udarbejdede hovedstadsrådet derfor "4 tidsfølgeskitser til realisering af regionplan 1973". Disse blev i december måned 1976 sendt til offentlig debat i områdets kommuner og amtskommuner, og efter afslutningen af denne debatperiode udarbejdede hovedstadsrådet et forslag til: "Regionplanens første etape: 1977-1992". Dette forslag har ligeledes været til høring i blandt andet regionens kommuner.

I slutningen af 1978 tog hovedstadsrådet stilling til de ved høringen indkomne bemærkninger og indsigelser til forslaget til "Regionplanens 1. etape: 1977-1992", som der efter i marts måned 1979 blev godkendt af miljøministeren.

Regionplanen dækker en periode på 15 år fra 1977-1992 og indeholder de overordnede regionale retningslinier, som skal danne grundlag for den regionale sektorplanlægning og kommuneplanlægningen. Regionplanen indeholder således bindende retningslinier for udlæg af nye byzonearealer til boligformål m.v., for boligbyggeriets størrelse og fordeling, for udlæg af byzonearealer til erhvervsformål, for nye trafik anlæg til individuel trafik og for nye trafik anlæg til kollektiv trafik.

Dette er imidlertid ikke ensbetydende med, at regionplanarbejdet kan betragtes som delvis afsluttet. Som før nævnt skal regionplanen for hovedstadsområdet også angive rammer for en række andre områder, og 1. etape af regionplanen er en delplan, der ikke omfatter samtlige de forhold, som skal indgå i planen.

Således indeholder planen ikke sammenfattende retningslinier for, hvorledes man i fremtiden tænker sig at anvende de eksisterende byområder og det åbne land.

For byområdernes vedkommende vil det sige, at der blandt andet skal tages stilling til planlægningen af byfornyelsen, trafikbetjeningen, placeringen af trafik anlæg, offentlige institutioner og centre.

For det åbne lands vedkommende vil der især blive tale om at fastlægge regionale retningslinier inden for frednings-, råstof- og jordbrugsområdet.

Endvidere skal regionplanen suppleres med retningslinier for vandforsyning, spildevandsafledning og placering af særligt forurenende virksomheder.

Udarbejdelsen af en fuldstændig regionplan, der fastsætter hovedretningslinierne for samtlige emner, er en teknisk og tidsmæssigt omfattende proces, og fastholdelsen af kravet om, at der skal foreligge en fuldstændig regionplan forud for kommuneplanlægningen ville derfor betyde, at denne ikke kunne komme i gang foreløbig. Ved den nu godkendte 1. etape er der imidlertid fastsat tilstrækkelige rammer for, at kommuneplanlægningen kan iværksættes. Først med gennemførelsen af kommuneplanerne får kommunalbestyrelserne adgang til selvstændigt at disponere, i stedet for som nu at være nødsaget til på en række områder at indhente hovedstadsrådets eller statens godkendelse.

I forbindelse med godkendelsen af "Regionplanens 1. etape: 1977-1992" blev der fastsat en række vilkår, for hvornår regionplanlægningen skal være afsluttet for så vidt angår de resterende områder.

I midten af 1980 skal der således foreligge hovedretningslinier for byfornyelsen i de eksisterende bysamfund, trafikbetjeningen og områdets forsyning med sygehuse samt en detaljering af den regionale hovedstruktur - transportkorridorer og knudepunkter - og supplerende retningslinier for erhvervslokaliseringen, herunder overordnede centre. Tillægget skal ligeledes indeholde retningslinier for større trafik anlæg, andre tekniske anlæg og større offentlige institutioner samt give retningslinier for forebyggelse af støj fra trafik anlæg m.v. og for beliggenheden af særligt forurenende virksomheder m.v.

Tillægget skal besvare spørgsmålet om en regional byvækst i et nærmere angivet område ved Vestbanen mellem Roskilde og Viby, samt indeholde yderligere retningslinier for afgrænsningen af nye byområder i henhold til 1. etape-planen

og for hovedtræk i bebyggelsesarternes fordeling.

Miljøministeriet har fastsat en procedure for tilvejebringelsen af dette regionplantillæg, der modificerer den i hovedstadsregionplanlovens §§ 5 og 6 beskrevne procedure, således at der kan foreligge supplerende regionplanmæssige rammer for kommuneplanlægningen, inden kommunerne fremlægger forslag til kommuneplaner. Det er væsentligt, at disse regionplanrammer - herunder klare geografiske grænser for 1. etape-planens transportkorridorer og nye byområder imod interesseområder for landbrug, fredning, råstofindvinding og rekreation - foreligger så tidligt, at de kan være retningsgivende for kommunernes første kommuneplaner.

Inden 1982 skal der foreligge et forslag til en plan for vandforsyning og spildevandsafledning.

Endelig skal der i begyndelsen af 1983 foreligge et forslag til et samlet regionplantillæg om det åbne land, der skal omfatte landbrug, fredning, råstoffer, sommerhuse og fritidsområder m.v.

2.2. Kommuneplanlægning.

Kommuneplanerne er bindeleddet mellem områdets regionplan og lokalplanerne.

Den kommunale planlægning hviler på en vidtgående decentralisering, alene med den binding, at planlægningen skal ske inden for rammerne af regionplanlægningen.

Hovedstadsrådets kompetence som regionplanmyndighed i henhold til kommuneplanloven svarer fuldstændig til den kompetence, der er tillagt amtsrådene som regionplanmyndigheder i den øvrige del af landet.

Af de væsentligste beføjelser skal nævnes, at regionplanmyndigheden (hovedstadsrådet) skal påse, at kommuneplanen er i overensstemmelse med regionplanlægningen, selv om en kommuneplan ikke skal godkendes af regionplanmyndigheden. Regionplanmyndigheden kan ligeledes fremsætte indsigelse mod en kommunes forslag, og såfremt der ikke kan opnås enighed mellem kommunen og regionplanmyndigheden, kan spørgsmålet indbringes for miljøministeren.

Inden 2 år efter at regionplanen er godkendt, skal kommunen have fremsat forslag til en kommuneplan. Såfremt denne frist ikke overholdes, kan hovedstadsrådet (og amtsrådet i den øvrige del af landet) med samtykke fra miljøministeren fastsætte en yderligere frist for kommuneplanen og i sidste ende i givet fald udarbejde en kommuneplan på kommunens bekostning.

Miljøministerens godkendelse af "Regionplanens 1. etape 1977-1992" har betydet, at kommunerne i hovedstadsområdet er begyndt på arbejdet med at tilvejebringe kommuneplaner.

Kommunernes første udspil er en redegørelse for hovedspørgsmål og planlægningsmuligheder i det forestående planlægningsarbejde. Hovedstadsrådet har allerede modtaget de første redegørelser fra kommunerne.

Kommuneplanloven vil først få sin fulde virkning, når der foreligger godkendte regionplaner og vedtagne kommuneplaner for et område.

Da det imidlertid ved kommuneplanlovens ikrafttræden kunne forudses, at der ville gå nogen tid endnu, før der ville foreligge godkendte regionplaner, har miljøministeriet, ligesom for den øvrige del af landet, godkendt midlertidige plangrundlag for en række områder i hovedstadsområdet i henhold til kommuneplanlovens § 15. Inden for disse såkaldte § 15-rammer kan kommunerne selv vedtage lokalplaner.

Med én undtagelse er der godkendt § 15-rammer for samtlige kommuner i hovedstadsområdet, og hovedstadsrådet har været involveret i arbejdet omkring § 15-rammernes godkendelse. Samtlige forslag til rammer har således været forelagt hovedstadsrådet til udtalelse, ligesom rådet i et betydeligt omfang har deltaget i drøftelser mellem kommunerne og planstyrelsen om planernes indhold.

Det har især i forbindelse med lokalplanlægningen vist sig nødvendigt for kommunerne i et ikke ubetydeligt omfang at få godkendt tillæg til de tidligere godkendte § 15-rammer. For at få forenklet sagsbehandlingen omkring de § 15-ramme-ændringer, som er affødt af lokalplanlægningen, har miljøministeriet i et cirkulære af november 1978 bemyndiget

amtsrådene og i hovedstadsområdet hovedstadsrådet til at godkende mindre ændringer og/eller suppleringer af de godkendte § 15-rammer. Øvrige tillæg til de godkendte § 15-rammer behandles på samme måde som de oprindelige forslag til § 15-rammer, jfr. ovenstående.

Kommuneplanlovens bestemmelser om udarbejdelse af kommuneplaner er som ovenfor nævnt først trådt i kraft, efter at regionplanen er godkendt.

Hovedparten af hovedstadsrådets opgaver i forbindelse med administrationen af kommuneplanloven har derfor hvilet på kommunernes udarbejdelse af lokalplanforslag samt det tidligere nævnte arbejde omkring § 15-rammerne.

Hovedstadsrådet skal i forbindelse med lokalplanlægningen påse, at et forslag til lokalplan er i overensstemmelse med regionplanlægningen, en kommuneplan og midlertidige rammer godkendt efter § 15. Hovedstadsrådet har således en pligt og en ret til at reagere over for en kommunalbestyrelse, hvis et lokalplanforslag savner den fornødne overensstemmelse med den regionale planlægning. Eventuel indsigelse fra hovedstadsrådet bevirker, at kommunalbestyrelsen ikke kan vedtage et lokalplanforslag, men må optage forhandlinger med hovedstadsrådet. Kan der herefter ikke opnås enighed, kan spørgsmålet indbringes for miljøministeren.

2.3. By- og landzoneadministration, jfr. lovbekendtgørelse nr. 494 af 19. september 1975 om by- og landzoner.

Med hjemmel i loven om by- og landzoner, der trådte i kraft den 1. januar 1970, er der gennemført en opdeling af hele landet i byzoner, landzoner og sommerhusområder.

I landzone kræver udstykning og opførelse af ny bebyggelse og anvendelsesskift af ubebyggede arealer og bygninger til ikke landbrugsformål tilladelse efter zoneloven. Der kræves dog ikke zonelovstilladelse til opførelse af de til landbrugserhvervet nødvendige bygninger. Bebyggelse uden for byzoner og sommerhusområder kan normalt kun finde sted ved, at et areal overgår fra landzone til byzone eller sommerhusområde. By- og zoneloven var det første led i plan-

lovsreformen, som senere blev fulgt op af regionplanlovene og kommuneplanloven. Der er en nær sammenhæng mellem disse love. Zoneloven sikrer således, at der ikke bygges bymæssigt, medmindre der forud er gennemført en planlægning, og den sikrer det åbne land ud fra landskabelige og rekreative hensyn.

Ifølge by- og landzoneloven er det regionplanmyndighederne, der administrerer loven, og hovedstadsrådets kompetence svarer således fuldstændig til amtsrådenes kompetence i den øvrige del af landet, medens amtsrådene i hovedstadsområdet ikke har nogen selvstændig kompetence.

I hovedstadsreformudvalget drøftede man, hvorvidt hovedstadsrådet eller amtsrådene skulle kunne dispensere fra zoneopdelingen af landet.

Hovedstadsreformudvalget var af den opfattelse, at amtsrådene og ikke hovedstadsrådet skulle have kompetence til at meddele tilladelser til udstykning og bebyggelse i landzone. Begrundelsen herfor var, at man herved ville kunne undgå at belaste hovedstadsrådet med en række enkeltsager af mindre betydning for den regionale planlægning. Man mente dog samtidig, at det ville blive nødvendigt at tillægge hovedstadsrådet en almindelig direktivbeføjelse over for amtsrådene, ligesom der burde sikres hovedstadsrådet adgang til at overtage afgørelsen i sager af regional betydning.

Folketinget fulgte imidlertid ikke denne opfattelse, men tillagde det afgørende betydning, at hovedstadsrådet gennem den løbende administration af zoneloven fik mulighed for at sikre, at regionplanlægningen ikke blev foregrebet. Hovedstadsrådets kompetence svarer derfor ganske til amtsrådenes i den øvrige del af landet.

Hovedstadsrådets kompetence inden for by- og landzone-lovgivningen gav anledning til en række bemærkninger i forbindelse med udskydelse af revisionen af hovedstadsrådsloven.

Til brug for regeringens overvejelser om, hvorvidt revisionen af loven burde udsættes, anmodede indenrigsministeren således samtlige kommunalbestyrelser og amtsråd i hovedstadsområdet om at måtte modtage underretning, såfremt man

mente at burde pege på forhold, der burde indgå i overvejelserne.

I en række svar blev det anført, at hovedstadsrådets kompetence i henhold til lovgivningen vedrørende fysisk planlægning og miljøbeskyttelse burde begrænses til rent overordnede og koordinerende planlægningsbeføjelser, og man pegede i den forbindelse specielt på, at kompetencen til at meddele dispensationer i henhold til by- og landzonelovgivningen ikke burde ligge hos det overordnede organ. Tilsvarende synspunkter har været fremført for så vidt angår ordningen uden for hovedstadsområdet, hvor kompetencen ligger hos amtsrådene.

Regeringen kunne imidlertid ikke imødekomme de fremsatte bemærkninger ud fra den betragtning, at lovgivningen vedrørende fysisk planlægning inden for hovedstadsområdet har som grundlæggende princip, at hovedstadsrådet bør tillægges de beføjelser, der i den øvrige del af landet er tillagt amtsrådene, herunder også eventuelle administrative beføjelser. Regeringen var af den opfattelse, at det kun derved kunne sikres, at hovedstadsrådet ligesom amtsrådene i den øvrige del af landet var i stand til direkte at sikre, at der ikke handles i strid med planlægningen, ligesom man derved fik tilvejebragt en klar kompetencefordeling i hovedstadsområdet.

Administrationen af zoneloven består hovedsagelig i behandlingen af ansøgninger om tilladelser til udstykning, nyopførelser, ombygning af og tilbygning til bestående bebyggelser samt ændret anvendelse af bestående bebyggelse og ubebyggede arealer i landzoner. Den administrative behandling af ansøgninger sker altid efter forudgående indhentet udtalelse fra de berørte kommuner. For disse ansøgningers vedkommende har der som følge heraf i lighed med det øvrige land udviklet sig den praksis, at ansøgningerne normalt indsendes til de pågældende kommunalbestyrelser, der herefter videresender ansøgningerne til hovedstadsrådet ledsaget af en udtalelse.

Miljøministeriet har i februar 1979 i et cirkulære fast-

lagt rammer for, i hvilket omfang hovedstadsrådet - og amtsrådene i den øvrige del af landet - kan delegerere deres beføjelser til kommunalbestyrelserne til at meddele dispensationer i henhold til by- og landzoneloven.

Det fremgår af cirkulæret, at miljøministeriet finder det hensigtsmæssigt, at hovedstadsrådet/amtsrådene i videst muligt omfang delegerer zonelovskompetencen, når der er udarbejdet en lokalplan for landsbyer, hvor der ifølge regionplanlægningen kan finde en vis begrænset udvikling sted.

2.4. Fredning, jfr. lovbekendtgørelse nr. 435 af 1. september 1978 om naturfredning.

Naturfredningsloven har til formål at værne Danmarks natur og landskabelige værdier og i videst muligt omfang at give befolkningen mulighed for at nyde godt af disse. Lovens beføjelser skal særlig anvendes til

- at bevare og pleje større landskaber og andre områder, som på grund af deres landskabelige værdi eller beliggenhed har væsentlig betydning for almenheden,
- at bevare og pleje områder, planter og dyr samt geologiske dannelser, hvis bevarelse af naturvidenskabelige, undervisningsmæssige eller historiske hensyn er af væsentlig interesse,
- at åbne adgang til at færdes og opholde sig i naturen på steder, hvor dette er af væsentlig betydning for befolkningens friluftsliv, og
- at bidrage til, at det menneskelige miljø ikke forringes gennem forurening.

De regionale statslige fredningsplanudvalg ydede efter regionplanlovenes ikrafttræden vigtige bidrag til amtskommunernes regionplanlægning, blandt andet i form af landskabsanalyser og ideskitser for anvendelsen af de landskaber og naturområder, der var af væsentlig fredningsmæssig, herunder rekreativ interesse.

Det fandtes imidlertid ønskeligt, at den regionale fredningsplanlægning og andre opgaver, der varetoges af fredningsplanudvalgene, blev overført til amtskommunerne med henblik på en samling af den regionale arealplanlægning der. Lo-

vene om naturfredning og regionplanlægning m.m. ændredes derfor, og den 1. januar 1979 inddroges fredningsplanlægningen som en egentlig sektorplanlægning under amtsrådene/hovedstadsrådet som regionplanmyndighed. Ved ændringen af naturfredningsloven blev det fastsat, at naturfredningsopgaverne i amtskommunerne, henholdsvis hovedstadsrådet, skal varetages af en selvstændig fredningsadministration under en amtsfredningsinspektør elier tilsvarende stilling, der med hensyn til reference i forvaltningen er placeret på linie med embeder eller enheder der varetager de øvrige sektorinteresser i den samlede tekniske forvaltning. I bemærkningerne til lovforslaget er det forudsat, at tilladelser og dispensationer i medfør af naturfredningsloven eller anden lovgivning ikke kan meddeles administrativt i sager, hvor tilladelse efter indstilling fra fredningsadministrationens leder vil stride mod fredningsmæssige hensyn. Indstillinger og udtalelser vedrørende de fredningsmæssige spørgsmål skal følge de enkelte sager ved deres forelæggelse i udvalg, herunder planlægnings- og økonomiudvalg, og amtsråd/hovedstadsråd.

Hovedstadsrådets kompetence i henhold til naturfredningsloven svarer til den, der er tillagt amtsrådene i den øvrige del af landet.

Hovedstadsrådet skal nu på grundlag af foreliggende og eventuelt supplerende kortlægning, analyse og vurdering af regionens fredningsinteresser udarbejde en sektoriel fredningsplan for hovedstadsområdet som led i en samlet regional arealanvendelsesplan.

Fredningsplanen må ikke være i strid med regionplanlægningen. Den skal være synkroniseret med landbrugsplanlægningen, råstofplanlægningen og anden planlægning i det åbne land. Fredningsplanlægningen vil indgå i det samlede regionplantillæg vedrørende det åbne land i 1983.

2.5. Råstofindvinding, jfr. lov nr. 237 af 8. juni 1977 om råstoffer.

Loven om råstoffer har til formål at sikre, at udnyttelsen af råstoffer sker efter en samlet planlægning, og at an-

vendeisen af råstofferne sker på en ressourceøkonomisk måde. Da råstofindvinding ikke kun reguleres af råstofloven, men af en række love, som giver forskellige myndigheder mulighed for ud fra særlige hensyn at tillade eller hindre råstofindvinding, har råstofloven endvidere til formål at samordne disse myndigheders afgørelser.

Da råstofplanlægningen og udnyttelsen har nøje sammenhæng med den fysiske planlægning, især regionplanlægningen, har hovedstadsrådet fået tillagt den kompetence, amtsrådene ifølge loven har fået tillagt i den øvrige del af landet. Hovedstadsrådet forestår kortlægningen af råstofforekomster i jorden efter art, mængde og beliggenhed, ligesom det påhviler hovedstadsrådet at udarbejde planer for råstofindvinding på grundlag af kortlægningen. Råstofplanlægningen vil indgå i det samlede regionplantillæg vedrørende det åbne land i 1983.

Hovedstadsrådet administrerer enkeltansøgninger i henhold til råstofloven. Hovedstadsrådet skal indhente de nødvendige tilladelser til råstofindvinding i henhold til anden lovgivning, og derefter give en samlet tilladelse til erhvervsmæssig indvinding.

Hovedstadsrådet fører tilsyn med råstofindvindingen i henhold til råstofloven, for landbrugsejendommers vedkommende tillige i henhold til landbrugsloven. Nærmere regler om disse tilsyn er endnu ikke fastsat af miljøministeren eller af landbrugsministeren.

2.6. Landbrugsloven, jfr. lovbekendtgørelse nr. 603 af 30. november 1978 om landbrugsejendomme.

Landbrugsloven har til formål at tilstræbe at værne dyrkningsjordene og de hertil knyttede landskabelige værdier, sikre en forsvarlig udnyttelse af de jordbrugsmæssige arealressourcer og sikre en hensigtsmæssig udvikling af jordbrugs-erhvervene og en forbedret konkurrenceevne i disse erhverv.

Til brug ved en landbrugsplanlægning udarbejder landbrugsministeriets sekretariat for jordbundsklassificering et kortmateriale med klassificering af landbrugsjorden.

På grundlag af denne klassificering udarbejder regionplanmyndighederne i samarbejde med vedkommende kommunalbestyrelser planer for sikring af særligt værdifulde landbrugsområder. Planerne vil for hovedstadsområdet indgå i det samlede regionplantillæg i 1983 vedrørende det åbne land.

Hovedstadsrådet samarbejder derudover med landbrugsministeriet, dels som råstofmyndighed, jfr. afsnittet om råstofudnyttelsen, dels som zonelovsmyndighed, idet der i forbindelse med ansøgning om ophævelse af landbrugspligt m.m. skal afgives en vejledende udtalelse fra zonelovsmyndigheden til landbrugsministeriet.

2.7. Varmeforsyning, jfr. lov nr. 258 af 8. juni 1979.

Ifølge loven om varmforsyning skal handelsministeren sørge for, at der i samarbejde mellem kommunalbestyrelser og amtsråd udføres en landsdækkende varmforsyningsplanlægning.

Under hensyn til, at hovedstadsrådet er regionplanmyndighed i hovedstadsområdet, har hovedstadsrådet i hovedstadsområdet fået tillagt de beføjelser, der i det øvrige land varetages af amtsrådene.

På grundlag af en kommunal kortlægning af varmebehovet og de energimængder, der er til rådighed, og et oplæg fra kommunalbestyrelserne om tilrettelæggelsen af varmforsyningen i kommunerne, skal hovedstadsrådet udarbejde en regional varmforsyningsplan. De dele af planen, der vedrører arealanvendelse, skal udarbejdes som regionplanforslag.

Varmeforsyningsloven er trådt i kraft den 1. september 1979.

2.8. Lov om støtte til boligbyggeri, lovbekendtgørelse nr. 538 af 16. juli 1979.

Det almenyttige nybyggeri finansieres i henhold til boligbyggeriloven ved en grundkapital på mindst 26% af ejendommens værdi og ved realkreditbelåning for den resterende dels vedkommende.

Grundkapitalen på de 26% af ejendommens værdi fremskaffes ved statslån, kommunelån, indskud fra lejerne og midler fra boligselskabernes landsbyggefond.

For kommunerne i hovedstadsområdet gælder det, at halvdelen af det beløb, som kommunerne skal indskyde som kommunelån til boligselskabernes landsbyggefond, berigtiges ved udlån til fonden fra hovedstadsrådet. Lånet fra hovedstadsrådet ydes på de samme økonomiske vilkår som kommunernes lån. Hovedstadsrådet hverken godkender eller behandler de enkelte projekter og kan ikke betinge et eventuelt lån af projekternes nærmere indhold, f.eks. med hensyn til lejlighedsstørrelser, priser m.v. Rådet kan imidlertid som regionplanmyndighed beslutte, at man ikke vil yde et lån, hvis man skønner, at det pågældende byggeri ville være i strid med rådets planlægningsvirksomhed. Rådets beslutning kan af vedkommende kommune indbringes for boligministeren, hvis afgørelse er endelig.

Som følge af at hovedstadsrådet deltager i finansieringen af det almennyttige byggeri, tilrettelægger boligministeriet sine bevillingsprogrammer også med hensyn til hovedstadsrådets synspunkter i planlægningsmæssig henseende.

Hovedstadsrådets medvirken ved finansieringsordningen er blevet gennemført som et led i en boligpolitisk aftale af 11. juni 1974.

3. Samarbejdet med områdets kommuner og amtskommuner.

3.1. Samarbejde om regionplanlægningen.

Den løbende kontakt med områdets kommuner og amtskommuner har været et naturligt led i hovedstadsrådets administration af den fysiske planlægning, og adskiller sig som sådan ikke fra det samarbejde, der i den øvrige del af landet foregår mellem amtskommuner og kommuner.

3.2. Regionplanlægningens sammenhæng med sektorplanlægningen

3.2.1. Generelt om regionplanlægning og sektorplanlægning, såvel inden for som uden for hovedstadsområdet.

Regionplanlægningen har til formål at skabe grundlag for en bedømmelse af de mange samfundssektorerers arealønsker,

således at man kan sikre, at der sker en hensigtsmæssig anvendelse af landets begrænsede arealressourcer ud fra samfundsmæssige helhedsbetragtninger.

De fleste samfundsaktiviteter har en fysisk dimension. Denne kommer naturligvis klarest frem, hvor der er tale om anlægsaktiviteter og forbrug af areal, men også den geografiske placering af serviceinstitutioner, trafikanlæg og rekreative arealer m.v., påvirker byvæksten og befolkningsudviklingen i et område.

I årene siden 1970 er der ved siden af den fysiske planlægning opbygget en række sektorplanssystemer blandt andet inden for følgende områder:

- Social- og sundhedsvæsen
- Sygehusvæsen
- Folkeskole - fritidsundervisning
- Gymnasie- og HF-undervisning
- Kollektiv trafik
- Vejvæsen
- Landbrug
- Naturfredning
- Råstoffer
- Miljøbeskyttelse
- Laboratorieplanlægning
- Varmeplanlægning

En del af plansystemerne er først og fremmest investeringsplaner for den fremtidige drifts- og anlægsaktivitet. De er alle i større eller mindre omfang baseret på forudsætninger om befolknings-, erhvervs- og boligudvikling samt naturligvis også ændringer i serviceniveauet.

Sektorplanssystemerne er groft sagt opbygget på samme måde som den fysiske planlægning, d.v.s. at de foregår i tre administrative niveauer, nemlig kommuner, amtskommuner/hovedstadsråd og staten.

Fælles for sektorplanerne er, at planlægningen, der foregår på såvel amtskommunalt som kommunalt niveau, starter således, at de kommunale planer indsendes til amtskommunerne/hovedstadsrådet, der efter en større eller mindre grad af bearbejdning og behandling indsender dem til den centrale

statslige myndighed sammen med eller som en del af en plan for amtskommunens/hovedstadsrådets egne aktiviteter.

Det er regionplanlægningens opgave at bedømme sektorplanlægningens konsekvenser med hensyn til arealanvendelsen og i givet fald lægge op til korrektioner.

Gennem regionplanlovene har man søgt at sikre, at der bliver skabt overensstemmelse mellem sektorplanerne og den fysiske planlægning på flere måder. Således skal der for en række sektorer udstikkes retningslinier i regionplanerne, og regionplanlægningen udfører denne tværgående funktion ved at sammenfatte og afveje de arealmæssige og andre fysiske konsekvenser af de enkelte sektors planlægning under hensyn til erhvervs-, befolknings- og boligudviklingen for et givet geografisk område.

I loven om lands- og regionplanlægning og loven om regionplanlægning i hovedstadsområdet er der desuden indsat bestemmelser om, at der skal gives regionplanmyndighederne lejlighed til at udtale sig, inden en statslig myndighed, en kommunalbestyrelse eller en koncessioneret eller tilsvarende virksomhed træffer beslutning om beliggenheden eller udførelsen af større anlæg eller institutioner. Bestemmelsen gælder også statslige myndigheder og understreger derved sammenhængen mellem regionplanlægningen og de statslige dispositioner, der foretages af de enkelte ministerier. Regionplanmyndigheden skal f.eks. høres, før undervisningsministeriet giver tilladelse til udvidelse af et privat eller statsligt gymnasium, og før ministeriet for offentlige arbejder giver tilladelse til en ny færgerute. Tilsvarende gælder handelsministeriets beslutning om udbygning af et kraftvarmewerk.

Visse sektorministerier, f.eks. undervisningsministeriet, har i cirkulærereform understreget sammenhængen med regionplanlægningen og fremhævet, at udbygningsplanerne bør udarbejdes i samklang med den regionale planlægning for byudvikling, erhvervslokalisering og lignende for at undgå, at sektoraktiviteterne kommer i modstrid med regionplanlægningen.

3.2.2. Regionplanlægning og sektorplanlægning inden for hovedstadsområdet.

Spørgsmålet om, hvorledes de mange sektorplaner kan samordnes med regionplanlægningen, er således et generelt spørgsmål, der ikke alene vedrører hovedstadsområdet, men også den øvrige del af landet.

I hovedstadsområdet gør der sig imidlertid det særlige gældende, at regionplankompetencen og sektorplankompetencen ikke altid er sammenfaldende, men på visse områder adskilt mellem hovedstadsrådet og områdets amtskommuner og Københavns og Frederiksberg kommuner. Hovedstadsrådet er på samme tid regionplanmyndighed og sektorplanmyndighed for råstoffer, fredning, miljøbeskyttelse, vandforsyning, landbrugsområdet og varmforsyning, hvorimod amtskommunerne er sektorplanmyndigheder inden for socialområdet, undervisningsområdet og for så vidt angår de amtskommunale veje. Dette forhold understreger naturligvis behovet for, at hovedstadsrådet tidligt orienteres om amtskommunernes planlægning på de pågældende områder.

Ifølge loven om regionplanlægning i hovedstadsområdet skal amtsrådene - på samme måde som kommunalbestyrelserne, staten og de koncessionerede virksomheder - derfor også give hovedstadsrådet lejlighed til at udtale sig, inden der træffes beslutning om beliggenheden eller udførelsen af større anlæg eller institutioner inden for hovedstadsområdet.

Et af de mest arealkrævende amtskommunale sektorplanområder er vejområdet, som samtidig er af stor betydning blandt andet for lokalisering af byvæksten, og på dette område har ministeriet for offentlige arbejder udsendt et cirkulære, der særligt henleder vejbestyrelsernes opmærksomhed på pligten til at forelægge forslag til vejplaner og vejanlæg for hovedstadsrådet. Hovedstadsrådet vil som regionplanmyndighed vurdere vejplaner og vejanlæg af regional betydning og som fredningsmyndighed og miljøbeskyttelsesmyndighed m.v. påse, at også disse hensyn varetages.

Det er naturligvis væsentligt, at regionplanmyndigheden får lejlighed til at udtale sig i så god tid, at der er mulighed for eventuelt at påvirke dispositioner før beslutning

om den pågældende placering eller udførelse er truffet. Det er dog også samtidig vigtigt at understrege, at der ved godkendelsen af "Regionplanens 1. etape: 1977-1992" er fastlagt bindende retningslinier for arealanvendelsen, der gælder for såvel kommunalbestyrelser, amtsråd og staten i deres egenskab af sektormyndigheder.

4. Samarbejdet med Vestsjællands og Storstrøms amtskommuner.

Selv om hovedstadsområdet er søgt givet en naturlig og hensigtsmæssig afgrænsning, er det dog samtidig klart, at et samarbejde med de tilgrænsende regioner er påkrævet.

Hovedstadsrådet, Storstrøms og Vestsjællands amtsråd har derfor nedsat et fællesplanudvalg med politiske repræsentanter fra de respektive planlægningsudvalg. Udvalget afgiver indstilling til hovedstadsrådet og amtsrådene om planlægningssspørgsmål af fælles interesse.

Hidtil har udvalget drøftet de enkelte regionplanoplæg fra de tre områder. Udvalget har samarbejdet om det statslige udvalgs arbejde vedrørende placering af atomkraftværker øst for Storebælt, ligesom der samarbejdes om den kollektive trafikbetjening.

Planstyrelsens direktør modtager dagsordener for møderne til orientering. Miljøministeriet har tilsluttet sig de af fællesplanudvalget vedtagne retningslinier for ministeriets kontakt til udvalget.

KAPITEL VIII. HOVEDSTADSRÅDETS OPGAVER OG HİDTİDİGE VIRKSOMHED İNDEN FOR MILJØBESKYTTELSES- OG VANDFORSYNINGSSOMRÅDET.

1. Hovedstadsreformudvalgets overvejelser.

Hovedstadsreformudvalgets overvejelser tog - med hensyn til forureningsbekæmpelsen - alene sigte på den overordnede planlægning af bortskaffelsen af spildevand, hvorimod man ikke beskæftigede sig med den række af andre former for forurening, som blev taget op med miljøbeskyttelsesloven fra 1973. Det vil f.eks. sige bekæmpelsen af forureningen af luften og jorden og støjbekæmpelsen.

Som et sammenhængende bysamfund, hvor den naturlige afledning af spildevand går på tværs af kommunegrænserne, havde der i hovedstadsområdet vist sig at være behov for en overordnet planlægning af rensningsanlæggenes placering, deres kapacitet m.v. Såfremt der skulle gennemføres en effektiv rensning af spildevandet og dermed en beskyttelse af de vandområder, som fik udledt spildevand, var det nødvendigt, at alle kommuner foretog en forsvarlig spildevandsrensning, og at spildevandsafledningen skete ud fra en samlet bedømmelse af vandområdernes sårbarhed i hele regionen. Hertil kom, at den fremtidige spildevandsplanlægning var af væsentlig betydning for placeringen af den fremtidige byvækst i hovedstadsområdet.

Udvalget foreslog derfor, at hovedstadsrådet som led i regionplanlægningen skulle udarbejde en samlet oversigtlig planlægning for spildevandsafledning og rensningsanlæg. Den mere detaljerede planlægning måtte efter udvalgets opfattelse derimod foretages af kommunerne.

Da det naturligvis var nødvendigt, at den kommunale planlægning blev samordnet med den overordnede planlægning, måtte der samtidig skabes sikkerhed for, at de kommunale planer blev udarbejdet i overensstemmelse med hovedstadsrå-

dets overordnede plan. Kommunerne skulle derfor pålægges pligt til at følge regionplanens retningslinier, og de kommunale spildevandsplaner skulle godkendes af hovedstadsrådet. Da det som nævnt er afgørende, at samtlige kommuner deltager i bekæmpelsen af spildevandsforureningen, skulle hovedstadsrådet endelig have en pligt til at påse, at nye spildevandsanlæg blev oprettet i overensstemmelse med planerne og i givet fald lade et anlæg opføre for kommunens regning, hvis den ikke efterkom et påbud herom. Hovedstadsrådet skulle i øvrigt yde generel vejledning til kommunerne ved udarbejdelsen af de kommunale spildevandsplaner, når der måtte være behov herfor.

Udvalget overvejede, om hovedstadsrådet burde overtage det almindelige tilsyn med forureningstilstanden i områdets vandløb m.v., som i 1970 var blevet henlagt til amtsrådene. Man fandt imidlertid ikke, at det ville være hensigtsmæssigt at centralisere en så lokalt betonet, permanent tilsynsforpligtelse under hovedstadsrådet, men anså det for rigtigst at opretholde det amtskommunale tilsyn. Amtskommunerne skulle dog samtidig have pligt til at indberette resultaterne af tilsynet til hovedstadsrådet.

Det var klart, at en effektiv spildevandsafledning og -rensning ville stille store krav til investeringerne. Dette var mest indlysende i forbindelse med nye bydannelser, men også en almindelig regional forureningsbekæmpelse ville medføre økonomiske problemer.

Udvalget ønskede ikke at fravige principperne om, at den enkelte spildevandsproducent skulle betale for oprettelsen af hovedkloakker og rensningsanlæg. Man måtte dog nok forudse, at kommunerne i vidt omfang ville komme til at stå i forskud med udgifterne, og den almindelige interesse i anlæggene ville betyde øget kommunal deltagelse i deres finansiering. Udvalget fandt det derfor af afgørende betydning, at der for at styrke og fremme udviklingen på spildevandsområdet blev åbnet mulighed for, at hovedstadsrådet kunne yde økonomisk støtte gennem tilskud eller lån.

2. Lovgrundlaget og status for hovedstadsrådets arbejde.

Den overordnede ramme for hovedstadsrådets opgaver inden for miljøområdet er fastlagt i hovedstadsrådsloven og loven om regionplanlægning i hovedstadsområdet.

Ifølge loven om et hovedstadsråd skal hovedstadsrådet medvirke ved planlægning og gennemførelse af en samlet miljøbeskyttelse.

Hovedstadsrådet skal endvidere varetage planlægning af vandforsyning samt efter bemyndigelse fra ministeren for forureningsbekæmpelse (nu miljøministeren) varetage vandfordeling og forestå udbygning og drift af vandforsyning.

Ifølge loven om regionplanlægning i hovedstadsområdet skal regionplanen blandt andet indeholde retningslinier for beliggenheden af virksomheder m.v., hvortil der af hensyn til forebyggelse af forurening må stilles særlige beliggenhedskrav, samt indeholde hovedretningslinier for områdets spildevandsafledning og for vandforsyningen i området.

Til fremme af regionplanlægningens virkeliggørelse bestemmer hovedstadsrådsloven endelig, at hovedstadsrådet kan yde økonomisk støtte til etablering af hovedkloakker, afskærende ledninger og rensningsanlæg samt anlæg for affaldsbehandling, ligesom der kan ydes lån eller tilskud til etablering af vandforsyningsanlæg og hovedvandledninger.

De mere detaljerede bestemmelser om hovedstadsrådets opgaver inden for miljøbeskyttelses- og vandforsyningsområdet er indeholdt i:

Lov nr. 372 af 13. juni 1973 om miljøbeskyttelse.

Lov om vandforsyning, lovbekendtgørelse nr. 524 af 26. september 1973.

Lov nr. 299 af 8. juni 1978 om vandforsyning.

Herudover har hovedstadsrådet som et led i miljøbeskyttelsen en planlægningsbeføjelse i henhold til lov nr. 310 af 6. januar 1973 om levnedsmidler.

Forureningsbekæmpelsen i hele landet er reguleret i lov om miljøbeskyttelse, der udover bekæmpelsen af spildevandsforureningen - som hovedstadsreformudvalget især be-

skæftigede sig med - også inddrog en række yderligere former for forurening.

Miljøbeskyttelsesloven har til formål at forebygge og bekæmpe forureningen af luft, vand og jord, forebygge og bekæmpe støjulemper samt tilvejebringe hygiejnisk begrundede regler af betydning for miljøet. Loven skal endelig tilvejebringe det nødvendige administrative grundlag for planlægningen og indsatsen mod forurening.

Som et led i den kommunalisering af miljøbeskyttelsen, der fandt sted med lovens gennemførelse, har hovedstadsrådet fået tillagt den overordnede planlægningskompetence inden for den samlede miljøbeskyttelse på samme måde som amtskommunerne i den øvrige del af landet. Amtskommunerne i hovedstadsområdet er samtidig blevet fritaget for miljøbeskyttelsesopgaverne.

Som vist i bilag 5 kan hovedstadsrådets miljøopgaver i henhold til miljøbeskyttelsesloven og vandforsyningsloven inddeles dels efter art i tre hovedkategorier: Kortlægning og planlægning, tilsyn og konkret regulering, dels efter miljøbeskyttelsesinteressens karakter, d.v.s. recipientbeskyttelsen, spildevand, vandforsyning, fast affald, forurenende virksomheder, støj- og luftforurening.

Hovedstadsrådets kompetence - og altså også amtsrådenes i den øvrige del af landet - vedrører først og fremmest kortlægning og planlægning af miljøet. Således skal hovedstadsrådet f.eks. forestå planlægning af vandkvaliteten i regions vandområder (recipienter) og en planlægning af områdets vandforsyning og udarbejde retningslinier for lokalisering af forurenende virksomheder.

Herudover træffer hovedstadsrådet som første instans afgørelse i en række sager vedrørende enkelte virksomheder og anlæg, hvor kompetencen ikke er lagt til primærkommunerne. Det gælder tilfælde, hvor en kommune driver forurenende virksomhed, eller hvor en afgørelse forudsætter mere omfattende ekspertise eller regionale vurderinger.

Endelig udøver hovedstadsrådet i et vist omfang en tilsyns- og kontrolvirksomhed.

Specielt om hovedstadsrådets kompetence i henhold til den nye vandforsyningslov, der træder i kraft 1. januar 1 henvises til afsnit 3.

2.1. Kortlægning og planlægning.

Et af hovedformålene med at gennemføre en planlægning inden for det samlede miljøområde er at sikre, at indsatsen imod forureningen ikke sker isoleret, men koordineres med anden planlægning, især anden fysisk planlægning. I hovedstadsområdet er denne sammenhæng særlig understreget derved, at det i loven om regionplanlægning i hovedstadsområdet er fastsat, at regionplanen skal indeholde hovedretningslinier for vandforsyningen og spildevandsafledningen i området.

Ifølge miljøbeskyttelsesloven skal hovedstadsrådet på grundlag af oplæg fra områdets kommunalbestyrelser foretage en kortlægning af forureningskilderne inden for hovedstadsområdet og den forurening, omgivelserne udsættes for. Kortlægningen omfatter således ikke alene en beskrivelse af, hvad der udledes til omgivelserne, men også en beskrivelse af, hvorledes forureningstilstandene er i omgivelserne.

Når denne kortlægning er gennemført, skal hovedstadsrådet udpege områder for den fremtidige beliggenhed af særligt forurenende virksomheder og placeringen af en række andre særligt forurenende anlæg, f.eks. rensningsanlæg, forbrændingsanstalter og lossepladser. Ved overvejelserne om den fremtidige beliggenhed skal der tages hensyn til, hvor sårbare omgivelserne er, og hvorledes man i fremtiden har tænkt sig at anvende de enkelte områder.

Hovedstadsrådet skal således i samarbejde med kommunalbestyrelserne fastlægge en målsætning for de enkelte vandområders anvendelse (f.eks. at et vandløb eller en sø skal opfylde kravene til drikkevand eller fiskevand). Hovedstadsrådet skal herefter tage stilling til, hvilke konsekvenser denne målsætning får for spildevandsbortskaffelsen og for placeringen af vandindvindingsanlæg, der kan formindske vandføringen i vandløb, den fremtidige placering af særligt forurenende virksomheder og andre forurenende anlæg. Hovedstads-

rådets målsætning for vandområdernes anvendelse vil naturligvis i sidste ende få indflydelse også på f.eks. boligområdenes placering og de rekreative arealer, som indgår i regionplanen. Målsætningen må derfor også udarbejdes under hensyntagen til den samlede overordnede regionplanlægning i området

Planlægningsarbejdet forudsætter et omfattende forundersøgelsesarbejde, og der foreligger derfor ikke på indeværende tidspunkt vedtagne regionale planer inden for miljøområdets sektorer, ligesom "Regionplanens 1. etape: 1977-1992" ikke indeholder hovedretningslinier for miljøbeskyttelsen.

Sådanne retningslinier og planer vil imidlertid blive udarbejdet i de kommende år. Således har miljøministeriet som et vilkår for godkendelsen af regionplanens 1. etape forudsat, at der i et tillæg til regionplanen, der skal foreligge i midten af 1980, bliver givet retningslinier for forebyggelse af støj fra trafik anlæg m.v. og for beliggenheden af forurenende virksomheder m.v. Inden den 1. januar 1982 skal der endvidere foreligge et supplerende tillæg om vandforsyning og om spildevandsafledning.

Hovedstadsrådet har dog allerede på basis af de foreliggende undersøgelser udarbejdet foreløbige planer, delrapporter og delredegørelser.

Det kan nævnes, at hovedstadsrådet har udarbejdet en plan for de foreløbige kvalitetskrav, der må stilles til områdets vandløb og søer, årlige rapporter om de analyser, hovedstadsrådet foretager af badevandskvaliteten, rapporter om kortlægning af vandforsyningsforholdene og spildevandsafledningen, samt trafikstøj i regionen, ligesom hovedstadsrådet har udarbejdet et første oplæg til den plan for den fremtidige placering af lossepladser, hovedstadsrådet skal udføre i samråd med kommunerne.

Hovedstadsrådet har endelig udarbejdet en plan for regionens dækning med levnedsmiddelkontroloenheder.

Hovedstadsrådet har udarbejdet en kort status over kortlægnings- og planlægningsarbejdet, der gengives nedenfor.

2.1.1. Planlægningen af vandområdernes anvendelse og kvalitet (recipientplanlægningen).

I fortsættelse af de foreløbige recipientkvalitetskrav gennemfører hovedstadsrådet for tiden i de fleste af regionens vandområder en række omfattende undersøgelser, der skal danne grundlag for de egentlige recipientkvalitetsplaner, d.v.s. målsætninger for vandområdernes anvendelse, krav til vandkvaliteten og til udledningen af spildevand i vandområderne. Følgende undersøgelser er i gang eller under forberedelse.

Køge Bugt undersøgelserne, som iværksattes primo 1976, og hvorefter slutrapport forventes til hovedstadsrådet i slutningen af 1979. Disse undersøgelser omfatter dels vandkvaliteten i bugten dels strømningsforholdene i Køge Bugt og i Øresund ud for bugten over til den svenske kyst - de såkaldte vandskifteundersøgelser. Som resultat af undersøgelserne er opstillet vandskifte- og vandkvalitetsmodeller, hvormed virkningen af spildevandsudledning i bugten fra kommunale anlæg og industrier kan beregnes. Undersøgelserne har samtidig særlig betydning i forhold til afklaring; af de rensningskrav, der skal stilles på baggrund af den særlige Øresundsaf tale med Sverige om bekæmpelse af forureningen i Øresund.

Undersøgelserne i Mølleå-systemet omfatter både åsystemet og de søer, det forbinder. Undersøgelserne blev iværksat i 1977, og de sidste dele forventes afsluttet i løbet af 1980. Undersøgelsesresultaterne skal benyttes dels i forbindelse med hovedstadsrådets recipientplanlægning og dels til kommunernes overvejelser om sørestaureringsprojekter.

Undersøgelsen af Langvadå-systemet syd for Roskilde Fjord blev forberedt i 1978, og iværksattes med konsulentbistand i 1979. Disse undersøgelser omfatter ligesom Mølleå-undersøgelserne en total vandkvalitetsundersøgelse som baggrund for hovedstadsrådets efterfølgende recipientplanlægning.

En Arresø-undersøgelse iværksattes i 1977 på baggrund af de store rekreative interesser omkring denne sø og forventes afsluttet i 1980.

Endelig iværksættes i løbet af 1979/80 undersøgelser i Nivå-systemet samt langs Øresunds- og Kattegatkysterne.

Sideløbende med ovennævnte undersøgelser er den egentlige recipientplanlægning påbegyndt i Roskilde Fjords opland, som berører næsten halvdelen af regionens kommuner. Grundlaget for denne planlægning er en recipientundersøgelse for Roskilde Fjord/Isefjordområdet, der inden hovedstadsrådets oprettelse blev gennemført i samarbejde med Roskilde og Frederiksborg amtskommuner samt Vestsjællands amtskommune.

Et oplæg til recipientmålsætninger og recipientkvalitetskrav for Roskilde Fjord samt vandløbene i fjordens oplande forventes af hovedstadsrådet udsendt til kommunerne primo 1980.

2.1.2. Spildevands planlægning.

Ifølge miljøbeskyttelsesloven skal kommunalbestyrelserne udarbejde en samlet plan for udbygningen af spildevandsanlæg i kommunen, og denne plan skal godkendes af hovedstadsrådet.

Regionens 50 kommuner har alle på baggrund af hovedstadsrådets foreløbige recipientkvalitetskrav udarbejdet og indsendt deres forslag til spildevandsplaner. Under forsæde af medlemmer fra hovedstadsrådets miljøbeskyttelsesudvalg har der i alle kommuner været afholdt offentlige møder om kommunernes planforslag og samtlige planer forventes at være godkendt af hovedstadsrådet inden udgangen af 1979.

Godkendelserne indeholder i de fleste tilfælde kortfristede revisionsbestemmelser med forbehold for hovedstadsrådets endelige recipientkvalitetskrav og under hensyn til, at der endnu ikke foreligger langsigtede retningslinier for spildevandsafledningen i regionen. Dog har en række tværkommunale problemer været taget op allerede i 1. godkendelsesrunde, herunder foreløbige overvejelser af strukturproblemer

i Roskilde Fjords opland samt løsning af afløbsforholdene i Rosenåens opland i forhold til etableringen af Køge Bugt Strandpark.

Når samtlige kommunale spildevandsplaner er godkendt, vil hovedstadsrådet udsende en samlet rapportering med regionale oversigter over hovedresultaterne af denne første godkendelse af spildevandsplanerne. Sideløbende hermed vil man udarbejde forslag til de mere langsigtede regionale retningslinier for spildevandsudledningen. Disse retningslinier vil sammen med recipientplanlægningen danne grundlag for revideringen af de kommunale spildevandsplaner, der forventes begyndt i løbet af 1980.

2.1.3. Vandforsyningsplanlægning, jfr. i øvrigt specielt afsnit 3.

Ifølge vandforsyningsloven, der træder i kraft den 1. januar 1980, skal hovedstadsrådet med bistand fra kommunalbestyrelserne foretage en kortlægning af vandforekomsterne, deres beliggenhed, størrelse og kvalitet og efter beregning af følgevirkningerne af vandindvinding prioritere vandressourcernes anvendelse og fastlægge, hvilke vandmængder der kan indvindes.

Hovedstadsrådet skal herefter udarbejde en plan for den fremtidige vandindvinding efter forhandling med kommunalbestyrelserne. I planerne skal der fastsættes retningslinier for, hvorledes de enkelte dele af hovedstadsområdet skal forsynes med vand, og hvorfra vandet skal indvindes samt hovedprincipperne for behandling og fremføring af vand.

Hovedstadsrådet har ifølge den gældende vandforsyningslov kortlagt regionens vandforsyningsanlæg, og den regionale kortlægning af vandforekomsterne vil ligeledes blive afsluttet i løbet af kort tid. Desuden har hovedstadsrådet udarbejdet en kommunefordelt prognose for det fremtidige vandforbrug.

Som et første oplæg til samråd med regionens kommunalbestyrelser er det tanken at udarbejde en strukturplanskitse for vandindvinding og fordeling i hovedstadsregionen med

henblik på en kommunehøring primo 1980. Oplægget vil blandt andet bygge på resultater fra kortlægningen.

I 1976 udarbejdedes et oplæg til lossepladsplanlægning, som i 1977 blev udsendt til høring hos regionens kommuner. Oplægget omfattede en opgørelse og prognose for affaldsmængder i regionen, en kortlægning af den eksisterende bortskaffelsesstruktur, d.v.s. lossepladser og forbrændingsanlæg, samt en foreløbig afgrænsning af mulige interesseområder for lokalisering af nye lossepladser.

På baggrund af kommunernes bemærkninger til dette oplæg og en supplerende kortlægning af lerlag i undergrunden, samt ajourførte oplysninger om vandindvindingsinteresser er et oplæg til en mere konkret regional lossepladsplan for tiden under udarbejdelse. Ved udarbejdelsen af denne planskitse, som skal danne grundlag for et tillæg til regionplanen, indgår desuden økonomiske overvejelser vedrørende transport af affald og drift af lossepladser. Forslaget vil efterfølgende blive bearbejdet under hensyn til kommunernes bemærkninger og indgå som et element i hovedstadsrådets retningslinier for lokalisering af forurenende virksomheder.

2.1.5. Kortlægning og planlægning af særligt forurenende virksomheder og støj- og luftforurening.

Ifølge regionplanloven skal hovedstadsrådet som nævnt udarbejde retningslinier for den fremtidige placering af særligt forurenende virksomheder. Som et led i denne planlægning gennemfører hovedstadsrådet udover den igangværende lossepladsplanlægning for øjeblikket med bistand fra regionens kommuner en registrering af samtlige særligt forurenende virksomheder. En rapport herom vil foreligge primo 1980. I fortsættelse af denne registrering udarbejdes forslag til retningslinier for placering af forurenende virksomheder.

Herudover har hovedstadsrådet gennemført en foreløbig oversigtlig kortlægning af trafikstøjen i regionen, hvorom en rapport er udsendt til regionens kommuner i juli 1979. På

baggrund af kommunernes bemærkninger til denne rapport vil fremgangsmåden for den videre detaljerede kortlægning og vurdering af trafikstøjens udbredelse i byområderne kunne fastlægges.

Endvidere er der i hele regionen med bistand fra kommunerne iværksat en registrering af større fyringsanlæg som luftforureningskilder. Endelig foretages der løbende luftforureningsundersøgelser i det storkøbenhavnske område som en videreførelse af et samarbejde mellem Københavns amtskommune og Københavns og Frederiksberg kommuner. Dette luftmåleprogram vil i løbet af 1980 blive omlagt og afstemt efter det af miljøstyrelsen planlagte landsmåleprogram.

2.1.6. Planlægning af laboratoriebistand.

Levnedsmiddellaboratorierne medvirker i miljøbeskyttelsen, og det er derfor nødvendigt, at der eksisterer en forsvarelig laboratiemæssig dækning. Hovedstadsrådet skal - ligesom amtsrådene i det øvrige land - ifølge levnedsmiddelloven udarbejde en plan for områdets dækning med laboratorier. Som et led i varetagelsen af miljøbeskyttelsen skal hovedstadsrådet endvidere i sin planlægning tage stilling til, i hvilket omfang laboratorierne også skal bistå med miljøbeskyttelse. I planerne skal der således blandt andet tages stilling til enhedernes **antal** og placering, og hvilken myndighed der skal drive dem, ligesom der skal redegøres for, i hvilket omfang de skal bistå de kommunale myndigheder.

Der foreligger en godkendt laboratorieplan.

2.2. Konkret regulering (d.v.s. hovedstadsrådets afgørelser af konkrete ansøgninger om miljøgodkendelse eller vandindvinding).

Hovedstadsrådet eller hovedstadsrådets miljøbeskyttelsesudvalg har i de sidste par år truffet afgørelse i 200-250 sager om året inden for de tre største sagskategorier på miljø- og vandforsyningsområdet, d.v.s. ansøgninger om godkendelse af forurenende virksomhed, spildevandssager og vandindvindingssager. Det samlede sagsantal har været omtrent

ligeligt fordelt på de tre nævnte hovedkategorier. Sagerne er i vidt omfang forskellige, spændende fra hele kommunale spildevandsplaner til vejafvandingsprojekter, fra større kemiske industrier til modtagestationer og -pladser for olie- og kemikalieaffald og fra ansøgninger om vandindvinding på over 1 mio. m³ grundvand til ansøgninger om ubetydelige vandmængder til markvanding. Til den tekniske forberedelse af ansøgninger til behandling i hovedstadsrådet medgår 20-50% af de samlede personaleressourcer, hovedstadsrådet har til rådighed på miljøområdet.

En række særligt forurenende virksomheder og anlæg (først og fremmest industrivirksomheder) skal ifølge miljøbeskyttelseslovens kap. V, godkendes af kommunalbestyrelsen - eller i visse tilfælde - hovedstadsrådet, inden de oprettes eller udvides. En liste over disse virksomheder og anlæg er optaget som bilag til miljøbeskyttelsesloven. Inden for hovedstadsområdet udøver hovedstadsrådet de beføjelser, der på dette område er tillagt amtsrådene i det øvrige land. Herudover skal hovedstadsrådet foretage miljømæssige godkendelser af kommunale eller amtskommunale virksomheder, der er omfattet af godkendelsesordningen.

For at beskytte vandforsyningsinteresser kan hovedstadsrådet foretage konkrete indgreb til beskyttelse af eksisterende eller kommende vandforsyningsinteresser ved f.eks. at fastlægge beskyttelsesområder omkring vandforsyningsanlæg eller meddele konkrete påbud eller forbud til forebyggelse af fare for forurening af bestående eller fremtidige vandforsyningsanlæg.

Hovedstadsrådet meddeler endelig tilladelse til udledning af spildevand direkte til salte eller ferske vande fra de særligt forurenende virksomheder. Desuden skal hovedstadsrådet godkende nye spildevandsanlæg, der ikke er omfattet af de allerede godkendte spildevandsplaner.

2.3. Tilsyn og kontrol.

Tilsyn og kontrol med miljølovgivningens overholdelse

er i meget vidt omfang henlagt til primærkommunerne. Nogle tilsynsopgaver er dog i det øvrige land henlagt til amtsrådene - det gælder navnlig tilsynet med vandløb og vandområder samt de kommunale anlæg - og også på dette område har hovedstadsrådet fået tillagt de opgaver, som uden for regionen er tillagt amtsrådene.

2.3.1. Tilsyn med de af kommunerne drevne særligt forurenende virksomheder.

Hovedstadsrådet har iværksat et tilsyn med de kommunale anlæg, som er godkendt af hovedstadsrådet. Et tilsynsprogram er under udarbejdelse som et led i den lossepladsplanlægning, der er beskrevet ovenfor, og som led i kortlægningen af de forurenende virksomheder.

2.3.2. Recipienttilsynet.

Hovedstadsrådets recipienttilsyn var i 1978 udbygget til at omfatte den overvejende del af regionens vandområder. Ved alle regionens badestrande gennemførtes de årlige badevandsundersøgelser. I samtlige vandløb gennemførtes de såkaldte saprobieundersøgelser; for Roskilde Fjord var tilrettelagt et særligt tilsynsprogram, og de fleste øvrige vandområder var under observation gennem vandkvalitetsprøver udtaget i forbindelse med de igangværende større recipientundersøgelser.

2.3.3. Tilsyn med spildevandsanlægs

Hovedstadsrådet fører tilsyn med ca. 200 kommunale spildevandsanlæg. Det praktiske tilsyn udføres således, at der på alle anlæg årligt foretages ca. 2 prøver. Når samtlige kommunale spildevandsplaner er godkendt af hovedstadsrådet, vil der områdevis blive iværksat overvejelser om behovet for yderligere ændringer af tilsynsordningen, eventuelt begrundet i de stedfundne godkendelser af spildevandsplanerne.

2.3.4. Tilsynjned_vandforsyning.

Ifølge den nuværende vandforsyningslov har hovedstadsrådet tilsyn med kommunale anlæg, og dette tilsyn gennemføres dels ved årlige indberetninger fra kommunerne om de oppumpede vandmængder, dels ved rapportering om kemiske og bakteriologiske undersøgelser, som kommunerne selv foretager.

Ifølge den ny vandforsyningslov ophører denne tilsynsordning den 1. januar 1980, og kommunerne skal selv føre tilsyn med såvel offentlige som private vandforsyningsanlæg. Hovedstadsrådet kan dog pålægge kommunerne at tage tilsynsspørgsmål op til behandling, blandt andet på basis af den underretning, rådet skal modtage fra kommunerne om tilsynsresultater.

5. Særligt om vandforsyningslovgivningen.

Når hovedstadsrådet fik tillagt vandforsyningsopgaverne, var det fordi man havde indset, at det var nødvendigt at koordinere udnyttelsen af regionens vandforekomster, der i forhold til forbruget er små samtidig med, at de er ulige fordelt i hele regionen. Hertil kom, at man ønskede at udjævne de varierende vandpriser i producentleddet, således at alle dele af området fik lige adgang til forbrug af vand til ensartede priser. Endelig måtte planlægningen af vandforsyningen ses i nøje sammenhæng med regionplanens målsætninger om byvækst, industriarealers placering m.v.

Efter hovedstadsrådsloven skulle hovedstadsrådet umiddelbart overtage planlægningen af områdets vandforsyning, svarende til amtsrådenes vandforsyningsplanlægning i det øvrige land. Når rådets administration var tilstrækkeligt opbygget, var det endvidere tanken, at rådet skulle forestå udbygning og drift af vandforsyning inden for området i det omfang, dette ville være nødvendigt for at realisere specielt målsætningen om at udjævne vandpriserne.

Nærmere undersøgelser af vandpriserne i området viste imidlertid, at der ikke var behov for denne styringsmulighed. Disse undersøgelser blev foretaget af et udvalg nedsat i 1975 af miljøministeren.

Af udvalgets betænkning af marts 1977 fremgik det blandt andet, at det på baggrund af en vandprisundersøgelse vedrørende hovedstadsområdet var udvalgets opfattelse, at de årlige udgifter til vandtilførsel måtte siges at være meget beskedne. Selvom den betydelige spredning af udgifterne på vandforsyningsområdet blev taget i betragtning, var udgiftsbyrden begrænset, og forskellene blev betydeligt mindre end mange andre økonomiske forskelle inden for hovedstadsområdet, der f.eks. er betinget af vekslende kommunale og amtskommunale udskrivningsprocenter., forskellige ejendomsvurderinger og grundskyldspromiller m.v.

Udvalget fandt det derfor ikke hensigtsmæssigt at gennemføre en overdragelse af hovedstadsrådets fælles vandforsyninger til hovedstadsrådet, ligesom udvalget ikke fandt det nødvendigt, at der blev grebet ind over for forskellene i vandpriserne i hovedstadsområdet. Derimod fandt udvalget det ønskeligt, at der blev gennemført en sådan forbedring af hovedstadsrådets styringsmuligheder, at man bedre kunne sikre en planmæssig udbygning af vandforsyningen og sikre, at ulighederne i vandpriserne ikke blev væsentligt større under den fremtidige udvikling.

Den ny vandforsyningslov, der træder i kraft 1. januar 1980, bygger blandt andet på udvalgets overvejelser om, hvorledes vandforsyningen i hovedstadsområdet burde tilrettelægges, og loven giver da heller ikke mulighed for, at driften af vandværkerne kan overtages af hovedstadsrådet som led i en samlet ensartet prisfastsættelse for området. Det samme gælder for amtskommunerne i den øvrige del af landet, og hovedstadsrådets kompetence er således identisk med den amtskommunale kompetence uden for hovedstadsområdet.

De styringsmuligheder, som loven tillægger hovedstadsrådet (og amtsrådene), er i hovedtræk følgende:

Med bistand fra amtsrådene og kommunalbestyrelserne i hovedstadsområdet skal hovedstadsrådet foretage en kortlægning af vandforekomsternes beliggenhed, størrelse og kvalitet og på grundlag heraf gennemføre undersøgelser og beregninger af de vandmængder, der under hensyn til de vedtagne

målsætninger for vandområderne og vandressourcernes udnyttelse vil være til rådighed til vandindvinding.

På grundlag af kortlægningen og under hensyn til den igangværende og forventede erhvervs- og befolkningsudvikling skal hovedstadsrådet efter forhandling med kommunalbestyrelserne udarbejde en plan for den fremtidige vandindvinding. I vandindvindingsplanerne skal der fastsættes retningslinier for, hvorledes de enkelte dele af hovedstadsområdet skal forsynes med vand, og hvorfra vandet skal indvindes, samt hovedprincipper for behandling og fremføring af vand. Der skal angives en tidsfølge for udbygning og etablering af vandforsyningsanlæg.

Som et vilkår for miljøministeriets godkendelse af regionplanens 1. etape er det fastsat, at der inden den 1. januar 1982 skal udarbejdes et supplerende tillæg om vandforsyning.

Hovedstadsrådet skal endvidere afgøre visse sager om indvinding af grundvand og overfladevand, om bortledning af grundvand og om ændring i og bortfald af retten til vandindvinding.

Endvidere får hovedstadsrådet beføjelse til helt eller delvis at tilbagekalde vandindvindingstilladelsen for et privat alment vandforsyningsanlæg og til at foretage forskellige andre indgreb i vandforsyningsstrukturen, herunder træffe forskellige afgørelser vedrørende forsyningspligt.

Rådet kan således foretage ændringer i eller sammenlægning af forsyningsområder for almene vandforsyningsanlæg, træffe bestemmelse om leveringspligt til bestemte områder og afgøre spørgsmål om uenighed vedrørende leveringspris, når der leveres vand fra én kommunes vandforsyning til en anden kommunes vandforsyning.

Hvis det skønnes nødvendigt for at sikre en rimelig vandforsyning, kan hovedstadsrådet endvidere pålægge udbygning af eksisterende almene vandforsyningsanlæg og fastsætte vilkårene i denne forbindelse, samt påbyde samarbejde om vandforsyningen.

Med hensyn til hovedstadsrådets (amtsrådenes) beføjel-

ser til at afgøre sager om vandindvinding og om indgreb i vandforsyningsstrukturen bemærkes, at miljøministeren efter forhandling med de kommunale organisationer kan fastsætte regler om, i hvilket omfang disse beføjelser kan udøves af kommunalbestyrelsen, når der foreligger godkendte planer. Regler herom er under udarbejdelse.

4. Den administrative tilrettelæggelse.

Hovedstadsrådets miljøforvaltning varetager administrationen af hovedstadsrådets opgaver på miljøområdet efter miljøbeskyttelsesloven, vandforsyningsloven og levnedsmiddelloven.

Den tekniske forberedelse af miljøsagerne og udøvelsen af miljøtilsynet varetages hovedsageligt med bistand fra områdets amtskommuner og Københavns og Frederiksberg kommuner. Rådets egen forvaltning forestår overvejende kortlægnings- og planlægningsopgaver samt den samlede koordinering af miljøbeskyttelsen og forelæggelse af sager til politisk beslutning.

Gennem denne ordning svarede personaleforbruget til hovedstadsrådets miljøopgaver i 1978 til i alt ca. 30 fuldtidsansatte teknikere og mellemteknikere, hvoraf halvdelen var ansat i hovedstadsrådets egen forvaltning. Derudover budgetterede hovedstadsrådet i 1978 med ca. 8 mill. kr. til laboratorie- og konsulentudgifter i forbindelse med de forannævnte tilsynsopgaver og større undersøgelser på recipient-, vandforsynings- og affaldsområderne.

Det var allerede, inden hovedstadsrådet blev oprettet, klart, at man på miljøområdet ønskede at udnytte den eksisterende fagkundskab hos de tekniske forvaltninger i regionens 3 amtskommuner samt i Københavns kommunes miljøtekniske kontor. Herved kunne den tekniske forberedelse af miljøsager og kontrol- og tilsynsopgaverne hovedsagelig baseres på bistand fra disse forvaltningers enheder. Det indebar samtidig, at den tekniske sagsbehandling umiddelbart kunne iværksættes ved miljøreformens ikrafttræden, og de tilsyn amtskommunerne hidtil havde ført med f.eks. spildevandsanlæg og vandløb vi-

dereføres. Den nødvendige koordinering af opgaverne sikres af hovedstadsrådet, der har ansvaret for opgavernes løsning.

Af nedenstående oversigt fremgår udviklingen i personale inden for miljøbeskyttelsesområdet siden oktober 1974. Bistandsordningen er opgjort i timer omregnet til antal fuldtidsansatte.

	1975	1976	1977	1978	1979
Hovedstadsråd	5	8	11	15	15
Bistand	7	9	10	14	15

Af nedenstående oversigt fremgår, hvorledes timeforbruget på bistandsenheder har fordelt sig i 1978.

	Timer
København	2200
Frederiksberg	
Københavns amtskommune	5900
Frederiksborg amtskommune	7600
Roskilde amtskommune	7700
I alt	23.400

Som en ramme for samarbejdsordningen er der indgået en særlig bistandsaftale mellem regionens 3 amtskommuner, Frederiksberg og Københavns kommuner samt hovedstadsrådet. Som koordinerende element i denne bistandsordning er der nedsat et embedsmandsudvalg med repræsentanter for hovedstadsrådet og de 5 bistandskommuner. I udvalget drøftes de nærmere retningslinier for samarbejdet i bistandssystemet. Af aftalen fremgår det:

1. at den tekniske bistand ydes vederlagsfrit,
2. at varetagelsen af hovedstadsrådets opgaver i den forbindelse prioriteres på lige fod med bistandskommunernes egne opgaver,
3. at den politiske sagsbehandling alene udføres af hoved-

no

- stadsrådet og dettes miljøbeskyttelsesudvalg,
4. at bistandskommunerne tilrettelægger deres medvirken ved tilsynsordningerne efter de retningslinier, som bliver fastlagt af hovedstadsrådet som den politisk ansvarlige myndighed,
  5. at eventuelle nyansættelser forlods aftales af det koordinerende udvalg,
  6. at ordningen administreres fra hovedstadsrådets forvaltning gennem det koordinerende udvalg, hvor retningslinier for anvendelse af bistandsordningens ressourcer aftales, og hvorigennem den løbende registrering af ordningens udvikling videreføres.

Bistandsordningen koordineres som nævnt fra hovedstadsrådets forvaltning gennem et embedsmandsudvalg. Ved fordelingen af opgaverne tages der normalt hensyn til den geografiske placering af anlægget, virksomheden m.v., hvis forhold skal behandles, idet man dog også i videst muligt omfang søger at udligne akutte kapacitetsproblemer og opnå den mest hensigtsmæssige arbejdsdeling og udnyttelse af særlig fagkundskab. Således er der ved behandlingen af sager om godkendelse af særligt forurenende virksomheder i hele regionen i betydeligt omfang trukket på den særlige sagkundskab, som Københavns kommunes miljøkontrol råder over.

KAPITEL IX. HOVEDSTADSRÅDETS OPGAVER OG HIDTIDIGE VIRKSOMHED INDEN FOR DEN KOLLEKTIVE TRAFIK.

1. Hovedstadsreformudvalgets overvejelser.

Trafikproblemerne i hovedstadsområdet indtager en særstilling i forhold til den øvrige del af landet. Hovedstadsområdet er et vidt udstrakt, til dels sammenhængende bysamfund, hvor såvel busser som baner indgår i trafikbetjeningen og således bliver af afgørende betydning for, i hvilken retning bysamfundet udvikler sig.

Denne sammenhæng mellem byudvikling og trafikudvikling var af så afgørende betydning, at hovedstadsreformudvalget fandt, at ansvaret for planlægningen af trafikken og for planlægningen af den fremtidige byudvikling burde lægges hos én og samme myndighed, hovedstadsrådet, der som regionsmyndighed kunne koordinere trafikplanlægningen med den øvrige regionplanlægning. De hidtidige erfaringer med trafikplanlægningen havde vist, at de én gang fastlagte planer ikke blev fulgt op, og at byudviklingen derfor tog en anden retning end man ønskede, eller at en planlagt bolig- eller erhvervsudvikling blev forsinket. Dette havde f.eks. været tilfældet for den statslige planlægning af S-banenettet, men også busruterne der var fordelt på mange hænder, gjorde en sammenfattende planlægning yderligere vanskelig.

Der var imidlertid ikke alene behov for at få trafikplanlægningen koordineret med regionplanlægningen - også den daglige trafikdrift måtte ind under en fælles ledelse, hvis man skulle kunne få den fornødne samordning af områdets trafikbetjening.

Bustrafikken blev, før hovedstadsrådet blev oprettet, udført af over 40 forskellige trafikselskaber, der var ejet enten af DSB, af områdets privatbaner, kommunale busvirksomheder eller af private. Denne opdeling havde ført til en u hensigtsmæssig tilrettelæggelse af trafikbetjeningen med kom-

plicerede takstsystemer, dobbelttrafikering, manglende koordination mellem buslinierne på tværs af kommunegrænserne og en mangelfuld betjening af yderområderne.

Hovedstadsreformudvalget foreslog, at samordningen af driften skulle ske derved, at driften af de offentligt ejede baner og busser blev samlet under hovedstadsrådets ledelse.

Medens man forestillede sig, at driften af de offentligt ejede busruter skulle foregå på den måde, at hovedstadsrådet relativt hurtigt skulle overtage busruterne og materiellet og det på ruterne beskæftigede personale, foreslog man, at den daglige togdrift fortsat skulle udføres af DSB eller de i området værende privatbaner som entreprenører for hovedstadsrådet.

For så vidt angår den økonomiske side af hovedstadsrådets trafikvirksomhed tog udvalget det udgangspunkt, at driftsudgifterne så vidt muligt burde dækkes af driftsindtægterne. Erfaringerne havde imidlertid vist, at kollektiv trafik i hovedstadsområdet ud fra trafikpolitiske begrundelser var underskudsgivende, og man foreslog, at et eventuelt driftsunderskud skulle dækkes af den særlige hovedstadsfond. Dette skulle dog ikke gælde anlægsudgifterne, hvor man måtte regne med, at den økonomiske byrde i forbindelse med en udbygning af banestrækningerne ville blive betydelig. Udvalget forudsatte derfor, at staten, som det var sket hidtil, fortsat skulle deltage i investeringsudgifterne til S-banenettet.

2. Lovgrundlaget.

Den overordnede målsætning for hovedstadsrådets opgaver inden for den kollektive trafik er fastlagt i hovedstadsrådsloven, ifølge hvilken hovedstadsrådet skal varetage samordning, udbygning og drift af kollektiv lokaltrafik og medvirke til en samlet trafikplanlægning.

Ifølge samme lov kan hovedstadsrådet endvidere til fremme af regionplanlægningens virkeliggørelse yde lån eller tilskud af hovedstadsfonden til hovedstadsområdets kommuner og amtskommuner blandt andet til projektering og anlæg af veje og andre trafikanlæg af regional betydning.

Det nærmere indhold af hovedstadsrådslovens rammebestemmelser er fastlagt i

- lov om hovedstadsområdets kollektive personbefordring, lov nr. 270 af 8. juni 1977,
- lov om buskørsel, lov nr. 115 af 29. marts 1978 og
- lov om regionplanlægning i hovedstadsområdet, lovbe- kendtgørelse nr. 412 af 29. september 1978.

2.1. Bustrafik.

Endemålet var som nævnt at samle ansvaret og beslutningskompetencen for al lokaltrafik både med busser og med tog under hovedstadsrådet, men der var dog i folketinget tilslutning til, at ordningen måtte gennemføres i flere etaper. En forening af bane- og busdriften ville kræve store og omfattende forberedelser, som det ikke ville være rimeligt at pålægge det nyoprettede hovedstadsråd. I første omgang vedtog man derfor i 1973 med loven om hovedstadsområdets kollektive personbefordring, at hovedstadsrådet skulle have det økonomiske ansvar for den kollektive bustrafik i området, og først ved en senere lovrevision skulle også det økonomiske ansvar for den lokale togtrafik i området ind under hovedstadsrådet.

Ifølge loven blev der for det første oprettet et busselskab, der skulle udføre lokal bustrafik i området. Selskabet fik ret til at overtage de offentligt ejede busselskaber, og den 1. oktober 1974 begyndte selskabet (HT) busdriften med knap 1.000 busser og 3.600 ansatte.

Hensigten med at oprette busselskabet var at gøre det muligt at få skabt den samordning; af bustrafikken, som var lovens formål - d.v.s. få skabt en samordning af linieføringen og trafikbetjeningen mellem de enkelte busruter og få skabt et ensartet takstsystem for den samlede bustrafik.

For at kunne opnå denne samordning måtte det økonomiske ansvar for hver enkelt rute ligge hos hovedstadsrådet, således at de indtægtstab eller merudgifter, der måtte blive en følge af samordningen, ikke blev påført de forskellige busvirksomheder, der hidtil havde kørt de enkelte ruter.

Derfor benyttede hovedstadsrådet sig af den adgang, det havde fået til at overtage de offentligt ejede eller offentligt dominerede busvirksomheder og samle dem under HT. Med hensyn til de private busejere optog HT forhandlinger med disse om det nærmere samarbejde. Resultatet blev, at de private busejere overdrog deres koncessioner til HT og i stedet med virkning fra den 1. april 1975 indgik entreprenørkontrakter, hvorefter de i fremtiden udelukkende skulle køre på hovedstadsrådets vegne, således at HT modtager alle billet- og kortsalgsindtægter og betaler entreprenørerne for den kørsel, de udfører. Aftalerne omfattede 22 private busselskaber ud af områdets 24 selskaber, og 2 foretrak af sælge deres virksomhed til HT.

Med indgåelsen af disse entreprenørkontrakter har hovedstadsrådet således skabt mulighed for at få den samordning, som var formålet med loven.

Som nævnt var den ordning, der var indeholdt i 1973-loven kun en mellemfase. Derfor bestemte loven samtidig, at der skulle oprettes et trafikråd, hvis medlemmer var kommunalpolitikere udpeget af hovedstadsrådet og embedsmænd udpeget af ministeren for offentlige arbejder.

Trafikrådet skulle for det første udarbejde et forslag til en endelig løsning af trafikforholdene i området med en forening af bane- og busdriften og dernæst, indtil denne endelige løsning var gennemført, sikre samordningen mellem den lokale bustrafik og banetrafikken via koncessionskompetencen i henhold til den dagældende buslovgivning.

Den endelige løsning - d.v.s. en samling af den lokale bane- og busdrift under hovedstadsrådets ansvar og administration - blev gennemført ved lov nr. 270 af 8. juni 1977 om hovedstadsområdets kollektive personbefordring. Ordningen trådte i kraft den 1. april 1978. Trafikrådet blev samtidig nedlagt, og rådets beføjelser som koncessionsgivende organ for busdriften overdraget til hovedstadsrådet.

2.2. Bus- og togtrafik.

Ved loven fra 1977 har hovedstadsrådet fået det fulde

ansvar og den fulde beslutningskompetence for så vidt angår persontrafik på statsbanestrækninger, hvor trafikken udelukkende udføres med persontog, der kun kører inden for hovedstadsområdet ("rene lokalstrækninger"). Disse banestrækninger er samtlige S-baner, samt dieselbanerne Ballerup-Frederikssund og Hillerød-Snekkersten. På disse strækninger kan hovedstadsrådet selv fastlægge takstpolitik og fastsætte køreplaner. Hovedstadsrådet har ligeledes beslutningskompetence med hensyn til anlæg af nye lokalbanestrækninger i området, udvidelse af eksisterende lokalbanestrækninger eller anlæg af nye stationer, værkstedsbygninger og lignende, ligesom det også selv kan træffe beslutning om anskaffelse af nyt materiel. For at sikre, at hovedstadsrådets beslutninger om anlæg m.v. på de rene lokalstrækninger ikke kommer i strid med landstrafikale hensyn, skal hovedstadsrådets beslutninger dog træffes efter forudgående forhandlinger med trafikministeren.

På banestrækninger, der anvendes til både lokalpersontrafik og persontrafik, der går ud af området ("blandede strækninger"), d.v.s. strækningen København-Roskilde og videre vestpå og Kystbanen, har hovedstadsrådet fået fuld beslutningskompetence med hensyn til takst- og billetteringssystemer.

Da der også må tages hensyn til den øvrige trafik, der foregår på de blandede strækninger, som går ud af området, har hovedstadsrådet derimod ikke fået tillagt enekompetencen med hensyn til køreplaner og anlæg samt materielanskaffelser på disse strækninger. På dette område har loven bestemt, at hovedstadsrådets forslag skal imødekommes af DSB, i det omfang hensynet til den øvrige trafik på strækningerne eller sikkerhedsforskrifter ikke er til hinder herfor. Såfremt DSB og hovedstadsrådet ikke kan blive enige, afgøres uoverensstemmelser af ministeren for offentlige arbejder efter forhandling med hovedstadsrådet. I øvrigt drives trafikken på disse strækninger som hidtil af DSB.

Medens bustrafikken udføres af HT selv, har det som før nævnt ikke været tanken, at HT skulle stå for udførelsen af den lokale togtrafik. Det har som tidligere nævnt hele tiden

været hensigten, at de eksisterende banevirksomheder - DSB og områdets privatbaner - fortsat skulle udføre denne trafik, men nu som entreprenører for hovedstadsrådet. Hovedstadsrådet har derfor indgået en aftale med staten om de nærmere vilkår for DSB's medvirken som entreprenør. I aftalen er der fastsat procedurer for budgetter, regnskaber, køreplaner og takster for den ovenfor nævnte persontrafik i hovedstadsområdet, der udføres af DSB. I øvrigt udfylder aftalen de forudsætninger, som har ligget til grund for loven.

2.3. Økonomi.

Staten havde ved ordningens ikrafttræden et underskud på hovedstadsrådets banetrafik, og det var ikke hensigten med foreningen af bane- og busdriften, at staten skulle vælte de betydelige udgifter til den lokale persontrafik i hovedstadsområdet over på hovedstadsrådet.

På samme måde, som det er sket ved de mange opgaveoverførsler i 1970'erne fra staten til kommunerne, blev det derfor besluttet at skabe en byrdefordelingsmæssig neutral ordning ved, at staten skulle yde et tilskud til hovedstadsrådet, svarende til statens nettobesparelse ved, at hovedstadsrådet overtog det økonomiske ansvar for den persontrafik, der hidtil var blevet udført af DSB på de rene lokalstrækninger.

Kompensationsydelsen blev fastsat til et grundbeløb, der på de årlige finanslove reguleres på samme måde som de generelle tilskud til kommuner og amtskommuner.

2.4. Trafikplanlægning.

Ifølge loven om regionplanlægning i hovedstadsområdet skal hovedstadsrådet udarbejde hovedretningslinier for blandt andet trafikbetjeningen og retningslinier for større trafik anlæg. Miljøministeriet har som et vilkår for godkendelsen af 1. etape af regionplanen fastsat, at en planlægning herom skal foreligge i midten af 1980 som et tillæg til regionplanens 1. etape.

I den ovenfor nævnte aftale mellem staten og hovedstads-

rådet om DSB's entreprenørvirksomhed er fastsat, at planer for drift, anlæg, anskaffelse af materiel samt for ændring af eksisterende anlæg og materiel for den lokale persontrafik inden for hovedstadsområdet udarbejdes i overensstemmelse med regionplanlægningen i hovedstadsområdet og med den i DSB udførte planlægning. Dette er sket for at bidrage til sikring af den bedst mulige samordning mellem bane- og busdriften.

3. Trafikordningen i den øvrige del af landet, jfr. lov nr. 114 af 29. marts 1978 om den lokale og regionale personbefordring uden for hovedstadsområdet (kollektiv-trafik-loven),

For den øvrige del af landet har der også været ønske om, at der skulle ske en samordning af den lokale og regionale trafik med bus og bane, samt at tilrettelæggelsen af områdets trafikapparat skete i samklang med de beslutninger, der blev truffet vedrørende områdets fysiske udvikling i øvrigt i henhold til lovgivningen om region- og kommuneplanlægning.

Her er forholdene imidlertid i større eller mindre omfang forskellige fra hovedstadsområdet. En række forskelle i befolkningstal og -tæthed og områdets struktur gør, at man ikke som for hovedstadsområdets vedkommende kan fastlægge et bestemt mønster, hvorefter organiseringen af trafikapparatet skal ske.

Endvidere er busserne det dominerende trafikmiddel, og selv i de områder, der i det hele taget har jernbaner, spiller disse en mere underordnet rolle for afviklingen af lokaltrafikken.

For at opnå en bedre samordning af trafikken i de enkelte regioner ude i landet og for at sikre den fornødne koordination mellem trafikplanlægning og regionplanlægning pålægger loven amtsrådene i samarbejde med kommunalbestyrelserne at lave en trafikplan for den enkelte amtskommune.

Kollektiv-trafik-loven fastlægger ikke et bestemt mønster for, hvorledes busdriften skal organiseres ude i lan-

det, men bygger på det grundlæggende princip, at det er de lokale myndigheder, der selv skal afgøre, hvilken organisation og integration af trafikapparater man finder ønskelig.

For at fremme samordningen kan amtsrådet og 1/3 af områdets kommunalbestyrelser, såfremt de repræsenterer mindst halvdelen af områdets indbyggere, oprette en fælles kommunal trafikvirksomhed, der skal udføre almindelig rutebiltrafik overalt i amtskommunen.

En sådan fælles kommunal virksomhed har også adgang til, ligesom HT, at overtage offentligt ejede eller dominerede busvirksomheder i området, men det er op til den politiske ledelse af virksomheden selv at afgøre, om den vil benytte denne adgang eller helt og holdent lade kørslen udføre ved entreprenører, således som HT gør det for så vidt angår de 22 privatejede busselskaber.

Udgifterne ved trafikvirksomheden forudsættes fordelt mellem amtskommunerne og kommunerne. Ved fordelingen må der blandt andet tages hensyn til den servicestandard, den enkelte kommunalbestyrelse ønsker at opretholde inden for sit område. I hovedstadsområdet har alene hovedstadsrådet ansvaret for den kollektive trafiks serviceniveau - blandt andet ud fra overordnede regionale hensyn. Samtlige udgifter afholdes som følge heraf af hovedstadsrådet, og den enkelte kommunalbestyrelse kan ikke for egen regning få et individuelt serviceniveau.

Der er oprettet fælles kommunale trafikvirksomheder i Vejle, Sønderjyllands og Storstrøms amtskommuner, og det må forventes, at der snart vil blive oprettet en tilsvarende virksomhed i Vestsjællands amtskommune.

I hovedstadsområdet har hovedstadsrådet koncessionsbeføjelsen for al busdrift i området, og HT har fået samtlige koncessioner.

Uden for hovedstadsområdet gives tilladelsen af kommunalbestyrelsen, såfremt kørslen udelukkende forløber inden for en kommune. Forløber kørslen udover kommunegrænsen, men inden for en amtskommune, gives tilladelsen af amtsrådet.

Hvis der imidlertid er oprettet en fælles kommunal trafikvirksomhed, overgår såvel kommunalbestyrelsernes som amtsrådenes koncessionskompetence til den politiske ledelse af virksomheden, således at den på samme måde som hovedstadsrådet får al koncessionskompetence inden for området.

Hvis kørslen forløber gennem mere end 2 amtskommuner - eller hovedstadsområdet og en tilstødende amtskommune - gives tilladelsen af den myndighed, i hvis område den længste del af kørslen forløber. Såfremt der ikke er enighed imellem de to områders myndigheder, træffer det i henhold til busloven nedsatte persontrafikråd bestemmelse herom. Forløber kørslen gennem flere end 2 amtskommuner gives tilladelsen af persontrafikrådet.

Banetrafikken ude i landet vil fortsat blive drevet af DSB og private baner, men kollektiv-trafik-loven giver amtsrådet eller en fælles kommunal trafikvirksomhed adgang til at indføre fælles takstsystemer mellem bane- og bustrafikken mod at tilsvare et eventuelt indtægtstab hos DSB eller privatbanerne. Loven giver endvidere trafikselskaberne adgang til at øve indflydelse på banernes køreplan og f.eks. bestille mere trafik, hvor det er muligt af hensyn til fjerntrafikken. Og også her skal banerne naturligvis have dækning for merudgifterne.

4. Hovedstadsrådets hidtidige koordinationsresultater.

Hovedstadsområdet er den region i landet, som forholdsvis har den største daglige trafik til og fra arbejdet, uddannelsessteder, indkøb m.v. - med knap 40 pct. af landets befolkning har området omkring 80 pct. af hele landets persontrafik. På en vinterdag med stor trafik foretages der over 1 mill. rejser med de kollektive trafikmidler i hovedstadsområdet.

Betydningen af at hovedstadsrådet siden den 1. april 1978 har beslutningsmyndigheden og det økonomiske ansvar for den kollektive personbefordring med bane og bus, har for den daglige trafikdrifts vedkommende vist sig derved, at man har fået et fælles ensartet takstsystem, og at der er sket en

væsentlig udbygning af især bustrafikken.

Efter at HT havde indgået aftale med de private busselskaber om, at de fra den 1. april 1975 skulle køre som entreprenører for HT, og efter at man samtidig havde indgået aftale med DSB om fælles abonnementskort, var det muligt at indføre det såkaldte zonetakstsystem.

Hovedstadsområdet blev opdelt i takstzoner, og passagererne kunne nu løse gennemgående billetter til alle busruter, der var omfattet af HT's virksomhed. Samtidig indførte man et netkort, som var et fælleskort til samtlige tog og busser i hovedstadsområdet.

I foråret 1979 har mart, efter at bane- og busdriften er blevet forenet, indført fælles billetter med gyldighed til at rejse med bane og bus i hovedstadsområdet, og det fulde takstfællesskab i hovedstadsområdet er hermed gennemført. Det er nu muligt for alle, som anvender de kollektive trafikmidler frit at vælge mellem tog og bus, således at valget af transportmiddel ikke er afhængig af billetter og korts ensidige gyldighed.

I perioden 1974-79 er der sket en væsentlig udbygning af det kollektive trafikapparat, især på bussiden. Antallet af buskilometer er steget med næsten 1/3 fra ca. 67 mill. km. pr. år til ca. 90 mill. km. Ikke mindst er der gennemført en væsentlig forbedring af yderområdernes busbetjening, og op mod 3/4 af den forøgede kørsel sker i disse områder.

5. Samarbejde.

5.1. Samarbejde med områdets kommuner.

Selv om hovedstadsrådet har ansvaret for bane- og busdriften, finder der dog et nært samarbejde sted mellem hovedstadsrådets 50 kommuner og HT vedrørende såvel planlægningen som driften af bustrafikken. Dette gælder f.eks. om betjening af nye områder, omlægning af busruter ved vejændringer, om busruterne betydning for børnenes transport til og fra skole, besøgstider på hospitaler m.v. Det lykkes i praktisk taget alle tilfælde ved forhandling at finde frem til løsninger, der er acceptable for begge parter, men den endelige af-

vejning af modstående synspunkter ligger dog hos hovedstadsrådet som overordnet koordinerende myndighed. I overensstemmelse hermed er der i hovedstadsrådet således truffet principbeslutning om, at de enkelte kommuner i hovedstadsområdet ikke kan tilkøbe sig mertrafik. Årsagen er, at en tilladelse hertil i sin yderste konsekvens kunne føre til en mindre god sammenhæng mellem bussystemet i hovedstadsområdet og dermed til et brud på det samordnede trafiksystem, der ud fra overordnede hensyn i dag er opbygget.

Med henblik på behandlingen af væsentlige eller generelle spørgsmål er der nedsat permanente kontaktgrupper på teknikerplan mellem en række kommuner og HT, men også med de kommuner, hvor kontakten er organiseret på mindre formel måde, er der dog et nært samarbejde.

5.2. Samarbejde med privatbanerne.

I hovedstadsområdet driver følgende privatbaner togtrafik:

Hillerød-Frederiksværk-Hundested Jernbane (HFHJ)

Gribskovbanen (GDS)

Helsingør-Hornbæk-Gilleleje Jernbane (HHGB)

Lyngby-Nærum Jernbane (LNJ)

Østbanen (ØSJS)

Østbanen trafikerer strækninger beliggende dels i hovedstadsområdet og dels uden for hovedstadsområdet.

Banernes løbende driftsunderskud samt investeringsudgifter (moderniseringslån) betales af staten, samt af de berørte amtskommuner/kommuner på samme måde som ude i landet.

Pr. 1. april 1975 har hovedstadsrådet overtaget Frederiksborg amtskommunes økonomiske bidrag til HFHJ og GDS. Fra 1. april 1976 har hovedstadsrådet tillige overtaget Roskilde amtskommunes bidrag til ØSJS. De primærkommunale bidrag betales fortsat af kommunerne.

De to øvrige privatbaner modtager ikke tilskud fra amtskommunerne.

Hovedstadsrådet har to observatørposter i bestyrelserne

for HFHJ og GDS og en observatørpost i Østbanens bestyrelse.

1 forbindelse med zonetakstsystemets indførelse den 20. april 1975, blev der indgået en fortsat gældende aftale om fællestakst både for så vidt angår billetter og kort mellem de enkelte privatbaner og HT.

Ifølge aftalen benytter privatbanerne HT's takstsystem, således at billetter og kort til benyttelse af busserne og DSB-tog også er gyldige til benyttelse i privatbanetog. HT refunderer privatbanerne den mindreindtægt, der er en følge af HT's lavere takstniveau. Med denne aftale er den samordning, som var formålet med lovgivningen opfyldt også for privatbanernes vedkommende.

5.3. Samarbejde med de private busejere.

Pr. 1. april 1975 blev der indgået entreprenøraftaler mellem HT og 22 private busselskaber i hovedstadsområdet.

Endvidere er der indgået aftale med henholdsvis Østbanen og Køge-Ringsted kommunale rutebilselskab om en driftsøkonomisk aftale for den del af hver af disse selskabers drift, der foregår inden for hovedstadsområdet.

2 rutebilejere afhændede efter eget ønske deres virksomheder til HT i stedet for at indgå en entreprenøraftale.

Entreprenøraftalerne indeholder bestemmelser om den kørselsmængde, som de private busselskaber skal udføre for HT. HT bestemmer linieføring og køreplan, idet HT har koncessionerne. På grundlag af dels regnskaber og dels præstationer (bustimer) betaler HT entreprenørernes udgifter, og entreprenørselskaberne indbetaler derfor indtægterne ved salg af kort og billetter til HT.

HT's zonetakstsystem gælder også på entreprenørlinierne

Ved entreprenørordningen med de private vognmænd har hovedstadsrådet (HT) fuldt ud fået mulighed for at gennemføre den samordning af trafikken i området, som har været lovens formål.

5.4. Samarbejde med de øvrige regioner.

Siden HT's oprettelse har der været ført lejlighedsvis

forhandlinger om samarbejdet "på tværs" af grænsen mellem hovedstadsområdet og de to tilstødende amtskommuner, Vestsjællands amtskommune og Storstrøms amtskommune.

Ifølge kollektiv-trafik-loven skal hvert amtsråd forhandle om indholdet af regionens trafikplan med de tilstødende amtskommuner eller hovedstadsrådet. I sammenhæng hermed er der indledt et nærmere samarbejde med de to amtskommuner, idet HT deltager i de af amtskommunerne nedsatte tekniske arbejdsgrupper om planlægning og takstspørgsmål.

6. Økonomi.

I bilag 6 er vist udviklingen i udgifter og indtægter inden for den kollektive persontrafik i hovedstadsområdet siden 1. oktober 1974.

Som det fremgår af bilaget har hovedstadsrådets tilskud i de senere år udgjort 50-60 pct. af de samlede udgifter. Dette niveau svarer til de offentlige tilskud, der ydes til den kollektive trafik i andre større byregioner i Europa.

KAPITEL X. HOVEDSTADSRÅDETS OPGAVER OG HİDTİDİGE VIRKSOMHED INDEN FOR DEN OVERORDNEDE SYGEHUSPLANLÆGNİNG.

1. Hovedstadsreformudvalgets overvejelser.

På baggrund af et voksende behov for samarbejde mellem hovedstadsområdets sygehuskommuner foreslog udvalget, at der ved hovedstadsrådets foranstaltning skulle etableres en fælles sygehusplanlægning. En sådan sygehusplan skulle tilvejebringes på grundlag af planudkast fra områdets sygehuskommuner. I den overordnede sygehusplanlægning skulle hovedstadsrådet tage hensyn til den kapacitet m.v., som må forventes stillet til rådighed for hovedstadsområdets patienter af de statslige og private sygehuse i området, ligesom hovedstadsrådet skulle påse, at den samlede kapacitet ved hovedstadsområdets kommunale sygehuse sammenlagt med den i øvrigt til disposition værende kapacitet på de statslige og private sygehuse til enhver tid svarede til hovedstadsområdets anslåede behov. Ved planlægningen måtte der samtidig sikres en tilstrækkelig specialnormering, ligesom planlægningen skulle indeholde en tidsfølge for opbygningen af nye sygehuseheder og udbygningen af bestående enheder.

Den praktiske koordinering af de enkelte sygehuskommuners sygehusplanlægning kunne ifølge udvalget ske ved, at der på grundlag af den overordnede sygehusplan udarbejdedes de fornødne ændringsforslag til de enkelte sygehuskommuners planforslag, og at de således reviderede og koordinerede sygehusplaner fremsendtes til godkendelse hos sygehusrådet og i indenrigsministeriet i overensstemmelse med sygehuslovens almindelige bestemmelser. En sådan ordning ville betyde, at hovedstadsrådet i sygehusplanlægningen blev indskudt som et særligt led imellem hovedstadsområdets enkelte sygehuskommuner og indenrigsministeriet. I den forbindelse fandt udvalget det hensigtsmæssigt, at overenskomster om sygehussamar-

bejde, som indgås af en eller flere af hovedstadsområdets sygehuskommuner, i fremtiden skulle godkendes af hovedstadsrådet.

Ifølge loven om et hovedstadsråd blev hovedstadsrådets opgave inden for sygehusvæsenet i henhold til § 14, stk. 1, nr. 5, at "forestå en overordnet sygehusplanlægning". Hovedstadsrådets kompetence blev ved vedtagelsen af hovedstadsrådsloven nærmere fastsat i lov nr. 410 af 13. juni 1973 om ændring af lov om sygehusvæsenet.

Hovedstadsrådets kompetence er i dag fastsat i lov om sygehusvæsenet, nr. 324 af 19. juni 1974 med senere ændringer, og bekendtgørelse nr. 79 af 14. februar 1974 om sygehusberedskabets organisation.

2. Lovgrundlaget.

I henhold til § 12, stk. 1, i lov nr. 324 af 19. juni 1974 om sygehusvæsenet påhviler det hovedstadsrådet at udarbejde en overordnet plan for hovedstadsområdets sygehusvæsen. Den pågældende plan skal opstilles med udgangspunkt i de enkelte sygehusplaner og skal indeholde en analyse og vurdering af hele områdets behov for sygehusfunktion samt forslag til de mest hensigtsmæssige former for betjening hermed. Hovedstadsrådet skal i denne forbindelse tage hensyn til den kapacitet og de funktioner, som kan forventes stillet til rådighed på sygehuse, der drives af staten eller af private, jfr. § 12, stk. 2.

Det hedder i § 12, stk. 3, at planer om væsentlige ændringer af kapacitet og funktioner på statslige eller private sygehuse, der betjener hovedstadsområdet, af indenrigsministeren eller undervisningsministeren skal forelægges hovedstadsrådet til udtalelse, inden der træffes endelig beslutning om sådanne ændringer.

Af § 12, stk. 4, følger, at planer og revisioner heraf, der er udarbejdet af hovedstadsområdets sygehuskommuner, fremsendes til hovedstadsrådet, der kan fastsætte frister herfor. Denne bestemmelse skal sammenholdes med § 11, stk. 3, hvorefter væsentlige ændringer i en kommunes sygehusvæsen,

der ikke er forudsat i en godkendt plan, skal forelægges hovedstadsrådet forud for sagens behandling i sygehusrådet og indenrigsministeriet.

På grundlag af den overordnede plan kan hovedstadsrådet pålægge enkelte sygehuskommuner at ændre de af dem opstillede planer og revisioner heraf. De således reviderede planer fremsendes til indenrigsministeriets godkendelse sammen med den overordnede plan, jfr. § 12, stk. 5.

Den grundlæggende nydannelse i loven var, at hovedstadsregionen skal anskues som en helhed, uanset regionen rummer såvel fem selvstændige sygehuskommuner med hver sit sygehusvæsen som et betydeligt statsligt sygehusvæsen (Rigshospitalet, Finseninstitutet m.v.) og tillige flere private sygehuse.

De ovenfor nævnte bestemmelser blev indføjet i lov om sygehusvæsenet (L 237 1969) med senere ændringer ved lov nr. 410 af 13. juni 1973 om ændring af lov om sygehusvæsenet. Loven trådte i kraft den 1. april 1974 og var en konsekvens af den under samme dato vedtagne lov om et hovedstadsråd. Som det fremgår, er loven i overensstemmelse med hovedstadsreformudvalgets intentioner og forslag.

Indholdet af sygehuslovens § 12 er således i overensstemmelse med det for hovedstadsreformudvalget gældende princip for kompetencefordelingen, hvorefter hovedstadsrådet skal have afgørende kompetence i forhold til kommunalbestyrelserne og amtsrådene inden for de opgaveområder, der skal varetages af hovedstadsrådet. Kommunalbestyrelsernes og amtsrådenes beføjelser skal ophæves eller begrænses i samme omfang, som disse beføjelser bliver henlagt til hovedstadsrådet.

Det fremgår af bemærkningerne til lov om ændring af lov om sygehusvæsenet, at hovedstadsrådets opgaver forventes at falde inden for den overordnede planlægning og koordinering. Hovedstadsrådet skal herunder påse den overordnede planlægnings koordinering med anden planlægning i området, f.eks. den statslige eller kommunale planlægning på om-

råder, der har betydning for sygehusplanlægningen. Som eksempel herpå kan nævnes den kommunale planlægning af forebyggende helbredsundersøgelser og fødselshjælp, som amtskommunerne og Københavns og Frederiksberg kommuner skal forestå efter lov om svangerskabshygge og fødselshjælp. Endvidere kan nævnes den kommunale planlægning af social- og sundhedsvæsenet.

3. Sammenligning med kompetenceforholdene i det øvrige land.

Hovedstadsrådets kompetence på sygehusområdet: at udarbejde en overordnet plan for regionen på grundlag af sygehuskommunernes planer samt at tage stilling til revisionen af planer og væsentlige ændringer i en kommunes sygehusvæsen, har på nuværende tidspunkt ikke et sidestykke inden for sygehusplanlægningen i det øvrige land. Man må jo også erindre, at baggrunden for hele hovedstadsrådets opståen var de tidligste forslag om et hovedstadsamt.

På den anden side kan der nu fem år efter lovens ikrafttræden spores en ganske klar erkendelse også i det øvrige land af, at der ikke mere på alle områder kan planlægges for kun én amtskommunes sygehusvæsen. Behovet for planlægning for større regioner, i visse tilfælde landsdele, f.eks. øst og vest for Storebælt, og i nogle tilfælde for hele landet, bestrides næppe af ret mange. Dette skyldes først og fremmest udviklingen inden for lægevidenskaben, men også i høj grad ressourcemæssige hensyn.

I en betænkning afgivet af det af indenrigsministeriet nedsatte lands- og landsdelsfunktionsudvalg (betænkning nr. 791/77) fremhæves således nødvendigheden af en planlægning på lands- og landsdelsniveau for en række lægelige specialfunktioner inden for sygehusområdet. Det nævnte udvalg er nu fra 1. april 1978 afløst af et planlægnings- og visitationsudvalg, der på en række områder, f.eks. ortopedkirurgi, cancer, hjertekirurgi, karkirurgi m.v. er igang med en planlægning på regions-, lands- og landsdelsniveau. Udvalget vil udarbejde retningslinier for sygehuskommunernes

og også hovedstadsrådets sygehusplanlægning, der vil indebære en koncentration af lægelig ekspertise og apparatur ved de stirre sygehuse i hovedstadsområdet og i Odense, Århus og Ålborg. En sådan koncentration er selvsagt nødvendig af hensyn til patienterne, men også afgørende ressourcemæssige hensyn taler herfor.

4. Grovskitsen for hovedstadsrådets fremtidige sygehusbetjening.

4.1. Indledning.

Hovedstadsrådet har den 15. december 1973 vedtaget en grovskitse for hovedstadsrådets fremtidige sygehusbetjening. Efter høring hos sygehuskommunerne og implicerede statslige myndigheder har rådet den 18. maj 1979 endeligt vedtaget grovskitsen. Hermed er sket et afgørende gennembrud på planlægningsområdet vedrørende sygehusbetjeningen af 1/3 af landets befolkning, og hovedstadsregionstanken er slået igennem på sygehusområdet.

Indenrigsministeriet har den 2. juli 1979 efter indstilling fra sundhedsstyrelsen og sygehusrådet godkendt grovskitsen.

Nedenfor redegøres nærmere for tilblivelsen, baggrunden og indholdet af grovskitsen samt det videre forløb.

4.2. Hovedstadsrådets planlægningsorganisation.

Under hensyn til at hovedstadsrådets overordnede sygehusplan skal opstilles med udgangspunkt i de enkelte sygehuskommuners planer, har hovedstadsrådet lagt vægt på allerede på et tidligt tidspunkt i planlægningen at inddrage sygehuskommunernes synspunkter, ligesom man har fundet det hensigtsmæssigt at tilvejebringe mulighed for at udnytte den inden for hovedstadsrådets sygehusvæsen eksisterende sygehustekniske ekspertise.

Hovedstadsrådets sygehusplanlægningsudvalg vedtog således på sit møde den 24. september 1975 at nedsætte en styregruppe med repræsentanter for hovedstadsrådets sygehuskommuner og Rigshospitalets direktion. Styregruppen fik til

opgave dels at tilvejebringe en belysning af de sygehustekniske og økonomiske problemer i forbindelse med indlæggelsesområder og visitationsordninger på tværs af amts- og kommunegrænser og dels at skitsere et forslag til specialefordeling og visitationsordninger inden for hovedstadsområdet.

Til udførelsen af det praktiske arbejde nedsatte styregruppen en teknikergruppe med repræsentanter for sygehuskommunerne og Rigshospitalets direktion. Desuden har en repræsentant for indenrigsministeriet som observatør fulgt teknikergruppens arbejde. Teknikergruppen har indtil videre udarbejdet 4 rapporter, hvoraf de 3 første omhandler det somatiske sygehusvæsen, og den 4. omhandler det psykiatriske sygehusvæsen.

Med henblik på at tilvejebringe en lægefaglig vurdering af størrelsen af det fremtidige sengebehov, den fremtidige specialefordeling og den fremtidige visitationsordning besluttede sygehusplanlægningsudvalget i september 1977 at anmode hovedstadsområdets sygehuskommuner, Rigshospitalets direktion, de private hospitaler, de praktiserende læger og sundhedsstyrelsen (observatør) om at udpege repræsentanter til et lægeligt rådgivningsudvalg. Det lægelige rådgivningsudvalg har i oktober 1978 fremsendt sin rapport "Sygehuse, specialer og visitation" til sygehusplanlægningsudvalget.

Med den opstillede planlægningsorganisation har det været muligt at varetage den særlige koordinerende funktion, som hovedstadsrådets sygehusplanlægning har, og samtidig at tilvejebringe en gensidig informationsudveksling under planlægningsprocessen.

4.3. Ressourcemæssig baggrund og statens krav til den overordnede plan.

I sommeren 1975 konstateredes det, at der med de udvidelser af sygehuskapaciteten i hovedstadsområdet (kommunale og statslige sygehuse), der allerede var gennemført eller var planlagt gennemført inden for den nærmeste fremtid, var udsigt til en overkapacitet på de kommunale, statslige og private sygehuse i hovedstadsområdet, medmindre der blev

foretaget sengenedlæggelser af betragteligt omfang i den eksisterende sengemasse.

Indenrigsministeriet gennemførte derfor i november 1975 over fer hovedstadsrådet og sygehuskommunerne i hovedstadsområdet en form for byggestop for nye sygehuse og sygehusafdelinger i hovedstadsområdet, idet man samtidig fastlagde en vis foreløbig ramme for den samlede somatiske sygehuskapacitet i området, nogenlunde svarende til sygehuskapaciteten i det øvrige land. Man anmodede endvidere hovedstadsrådet om oplysning om antallet af planlagte nedlæggelser af sygehussenge frem til 1985.

I december 1975 nedsatte indenrigsministeriet i samarbejde med undervisningsministeriet det såkaldte Rigshospitalsudvalg, der blandt andet fik til opgave at behandle problemerne omkring Rigshospitalets indplacering i hovedstadsområdets samlede sygehusvæsen, d.v.s. udarbejde statens bidrag til den overordnede plan for hovedstadsområdets sygehusvæsen.

Med basis i det af hovedstadsrådets sygehusplanlægningsudvalg samt Rigshospitalsudvalget tilvejebragte materiale pålagde indenrigsministeriet herefter - efter forhandling med undervisningsministeriet og finansministeriet - i marts og december 1977 hovedstadsrådet og sygehuskommunerne snarest muligt at udarbejde en grovskitse til den overordnede sygehusplan for hovedstadsområdet, byggende på blandt andet de ovenfor anførte principper om kapacitetsbegrænsning m.v.

Senere er det statslige bidrag til hovedstadsområdets sygehusplanlægning blevet yderligere detaljeret, først i form af en redegørelse fra sundhedsstyrelsen af marts 1978 vedrørende Rigshospitalet - som grovskitsen bygger på - og dernæst i form af den af regeringen i april 1979 tiltrådte indstilling fra den statslige styringsgruppe vedrørende indplaceringen af de statslige sygehuse i hovedstadsregionens sygehusvæsen.

Indstillingen fra den statslige styringsgruppe er en pendant til grovskitsen og er blevet til i et tæt samarbejde med hovedstadsrådet - som løbende har fulgt alle forhandlin-

ger - og sygehuskommunerne. Dét har således i hele forløbet fra 1975 frem til 1979 ~ og dette vil sikkert også gentage sig for 1980-planrunden, jfr. nedenfor - vist sig nødvendigt med et "trefløjet" samarbejde, sygehuskommunerne, hovedstadsrådet og staten.

Hovedstadsrådet har ved vedtagelsen af grovskitsen til den overordnede plan opfyldt de krav, indenrigsministeriet i en række skrivelser har stillet til denne planlægning. Samtidig har staten ved sin tiltrædelse af indstillingen fra den nævnte styringsgruppe og ved forslag om en for sygehuskommunerne acceptabel form for betalingsordning for de statslige sygehuse og forslag om en særlig styrelsesordning for Rigshospitalet med kommunal medindflydelse opfyldt de krav, der, som hovedstadsrådet gentagne gange har påpeget, stod i vejen for vedtagelsen af en overordnet sygehusplan.

4.4. Grovskitsens indhold.

Den af hovedstadsrådet vedtagne grovskitse til den overordnede plan bygger på de omtalte 3 teknikerrapporter og på den af det særlige lægelige rådgivningsudvalg udarbejdede rapport. Grovskitsens detaljeringsniveau er væsentlig lavere end lægeudvalgets rapport. Hovedstadsrådet mener, at et højere detaljeringsniveau må etableres i den efterfølgende udfyldning af grovskitsen i samarbejde mellem de enkelte sygehusvæsen (herunder det statslige) og hovedstadsrådet.

Ligeledes må det fremhæves, at det er 1990-situationen (eventuelt før), der er beskrevet, og at der derfor i den videre planlægning såvel for det kommunale som for det statslige sygehusvæsen må udarbejdes en detaljeret tidsfølgeplan, der blandt andet må koordinere nybyggeri, overflytninger og nedlæggelser og samtidig tilgodese de personalemæssige hensyn.

Grovskitsen omhandler de fysiske rammer, d.v.s. det samlede sengebehov og dets fordeling på sygehuse, fordelingen af specialefunktioner og visitationsrammer for hele regionen.

4.5. Den videre planlægning.

Indenrigsministeriet har som nævnt med skrivelse af 2. juli 1979 godkendt grovskitsen som den overordnede ramme for udarbejdelsen af de enkelte sygehuskommuners sygehusplaner. Indenrigsministeriet fastsatte samtidig, at Københavns og Frederiksberg kommuner, Københavns, Frederiksborg og Roskilde amtskommuner på grundlag af grovskitsen udarbejder hver sin sygehusplan i overensstemmelse med indenrigsministeriets cirkulære nr. 245 af 20. december 1978 om ændrede tidsfrister m.v. for indsendelse af sygehusplaner samt indenrigsministeriets cirkulære nr. 101 af 12. juni 1979 om obligatoriske skemaer til sygehusplanerne, at disse planer indsendes inden 1. januar 1980 til hovedstadsrådet, samt at hovedstadsrådet inden den 1. april 1980 indsender planerne samt rådets kommentarer hertil til indenrigsministeriet, således at de enkelte planer tilsammen med hovedstadsrådets kommentarer udgør den samlede sygehusplan for hovedstadsområdets sygehusvæsen.

Endvidere har indenrigsministeriet og sundhedsstyrelsen efter aftale med hovedstadsrådet forhandlet med de enkelte sygehuskommuner i hovedstadsregionen om planlægningen af den psykiatriske sygehusfunktion, jfr. indenrigsministeriets cirkulære nr. 86 af 4. april 1977. Ved godkendelsen af grovskitsen blev det samtidig fastsat, at de sygehusplaner, der skal indsendes til hovedstadsrådet inden 1. januar 1980, jfr. ovenfor, skal indeholde en samlet planlægning for de somatiske og psykiatriske sygehusfunktioner.

Et tredje område, hvor en fælles planlægning i regionen trænger sig på, er personaleplanlægningen og uddannelsesområdet (læger, sygeplejersker, sygehjælpere og andet sundhedsfagligt personale). Dette er der derfor også peget på i indenrigsministeriets nævnte godkendelsesskrivelse af 2. juli 1979

KAPITEL XI. HOVEDSTADSRÅDETS OPGAVER I HENHOLD TIL SÆRLIG GODKENDELSE.

Ifølge hovedstadsrådslovens § 14, stk. 3, kan hovedstadsrådet med indenrigsministerens samtykke beslutte at varetage andre opgaver, som ikke ved lovgivningen er henlagt til kommunerne, amtskommunerne, staten eller andre.

Bestemmelsen i § 14 i hovedstadsrådsloven regulerer i sin helhed den særlige opgavefordeling i hovedstadsområdet mellem kommunerne, amtskommunerne, staten og hovedstadsrådet, således at hovedstadsrådet alene kan varetage de opgaver, der enten er opregnet i § 14, stk. 1, eller omfattet af indenrigsministerens godkendelse i henhold til § 14, stk. 3.

Med indenrigsministerens godkendelse kan hovedstadsrådet således varetage "offentlige" opgaver, som ikke i forvejen varetages af stat, amtskommuner eller kommuner i henhold til den almindelige opgavefordeling. Det forudsættes dog, at der skal være tale om opgaver med et generelt sigte, der skal løses fælles for hele området.

Indenrigsministeren har godkendt, at hovedstadsrådet yder løbende tilskud til Zoologisk Have, Danmarks tekniske museum i Helsingør, Louisiana museet i Humlebæk og Arkæologisk forsøgscenter i Lejre. Den særlige statslige tilskudsordning til zoologiske haver i henhold til lov nr. 199 af 18. maj 1977 bygger i øvrigt på den forudsætning, at hovedstadsrådet yder et løbende tilskud til den zoologiske have i København. Tilskuddene udgør i 1979 ca. 7,5 mill. kr.,

dækker et eventuelt driftsunderskud for cirkusbygningen i København,

yder et tilskud til den virksomhed, som varetages af Hovedstadsregionens Brandudvalg, der virker som koordinerende led for de storkøbenhavnske brandvæsener og

styrer en fælles alarmcentral. Tilskuddet, der svarer til udgifterne ved udvalgets virksomhed, udgør i 1979 ca. 4 mill. kr.,

afholdt udgifterne i perioden 1. april 1978 - 1. juli 1979 til et naturgasplanlægningsselskab, der på samme måde som de 4 andre planlægningselskaber i den øvrige del af landet har stillet forslag til, hvorledes de fremtidige naturgasfordelingsselskaber skal organiseres. Udgifterne har udgjort i alt 1 mill. kr.

ydede et engangstilskud til Vikingeskibshallen i Roskilde i 1975/76 og 1976/77 på i alt 0,3 mill. kr.

Herudover skal det nævnes, at hovedstadsrådet ifølge indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 8 af 5. januar 1976 udpeger en repræsentant, der som observatør følger arbejdet i civilforsvarskommissionen i det storkøbenhavnske område.

KAPITEL XII. FOLKETINGETS OVERVEJELSER VEDRØRENDE HOVEDSTADSORDNINGEN.

1. Hovedstadsreformudvalget.

I foråret 1972 blev der for første gang over for folketinget stillet konkrete forslag til, hvorledes man administrativt kunne løse problemerne omkring det storkøbenhavnske bysamfund.

Det radikale Venstre foreslog, at der blev oprettet et
 1) 2)
hovedstadsråd . Regeringen foreslog en amtskommune for hovedstadsområdet, og endelig fremsatte de konservative forslag om oprettelse af et planlægningsråd .

Forud herfor havde hovedstadsreformudvalget foretaget et omfattende undersøgelses- og udredningsarbejde til brug for en vurdering af, hvilke opgaver der burde koordineres, hvorledes hovedstadsområdet geografisk burde afgrænses, og hvorledes der kunne gennemføres en økonomisk udligning i området. Om hovedstadsområdets historie og de tidligere forsøg på at gennemføre en hovedstadsordning henvises til p. 206 ff i den redegørelse om områdets befolkning, opgaver og økonomi, som hovedstadsreformudvalgets sekretariat afgav i november 1970.

Hovedstadsreformudvalget afgav betænkning i april 1971. Et flertal af udvalgets medlemmer foreslog, at der for Københavns og Frederiksberg kommuner samt for Københavns, Roskilde og Frederiksborg amtskommuner blev oprettet et indirekte valgt hovedstadsråd, der skulle være en overbygning på de eksisterende amtskommuner og kommuner. Hovedstadsrådet skulle varetage de opgaver, som det af hensyn til områdets

1) Ft: 1971/72 A, sp. 2019

2) Ft: 1971/72 A, sp. 2785

3) Ft: 1971/72 A, sp. 7385

karakter af en funktionel enhed var nødvendigt at løse under hensyntagen til hele områdets forhold, d.v.s. fysisk planlægning, overordnet vejnet, forureningsbekæmpelse, vandforsyning, kollektiv trafik og sygehusplanlægning. Hovedstadsrådet skulle ifølge udvalget have adgang til ved selvstændig skatteudskrivning at finansiere sine udgifter, og der blev stillet forslag til en særlig kommunal udligningsordning i området.

2. Storamts.

Den daværende socialdemokratiske regering kunne i vidt omfang tilslutte sig udvalgets forslag, især til afgrænsning af hovedstadsområdet, behovet for løsningen af fællesopgaver og den økonomiske udligning. Regeringen kunne derimod ikke tilslutte sig udvalgsflertallets forslag om at oprette en 3-leddet kommunal administrativ struktur i hovedstadsområdet med kommuner, amtskommuner og et hovedstadsråd.

Efter regeringens opfattelse betød den 3-leddede struktur, at der kunne blive en nærliggende risiko for kompetencefordelingsproblemer og dobbeltadministration, der kunne føre til manglende effektivitet og administrationsspild.

Endelig henviste regeringen til, at der heller ikke fandtes nogle eksempler på en 3-leddet struktur blandt de udenlandske storbyordninger, der var blevet undersøgt af kommissionen.

Regeringen fandt det derfor rigtigst, at en hovedstadsordning blev baseret på en storamtskommune som reformudvalget havde opstillet som det eneste realistiske alternativ. En sådan 2-leddet struktur ville svare til opbygningen af den kommunale administration i det øvrige land, og man ville kunne undgå kompetencefordelingsproblemer m.v. Samtidig ville man kunne opnå, at det storamtskommunale råd blev sammensat ved direkte valg og fik tillagt direkte beskatningsret i lighed med landets øvrige amtsråd.

Regeringen erkendte dog samtidig, at en storamtskommune indebar risiko for et stort og uoverskueligt administrationsapparat, men mente, at dette kunne imødekommes gennem en vis

decentralisering af amtskommunens administrationsapparat og i nødvendigt omfang tillige af styrelsesfunktionerne. Regeringen pegede således på, at den mere lokalt betonede administration kunne delegeres til lokale udvalg under amtsrådet. Sådanne politiske lokalbestyrelser indgik således i ordningen af sygehusvæsenet i den stockholmske storamtskommune.

3. Hovedstadsråd.

Heroverfor stod de radikales lovforslag, der væsentligt byggede på hovedstadsreformudvalgets forslag om oprettelse af et hovedstadsråd.

De radikale understregede imidlertid samtidig med fremsættelsen, at der dermed ikke fra partiets side var taget endelig stilling til den fremtidige varige ordning. Det var således indlysende, at en storamtsløsning for en umiddelbar betragtning kunne have visse fordele i henseende til skatteudligning og administration. På den anden side kunne en storamtsløsning med et så betydeligt folketal indebære, at amtsrådet ville miste sit lokalpolitiske præg, ligesom denne løsning også indebar administrative ulemper.

Det radikale Venstre var dog samtidig enig med regeringen i, at der eksisterede en række opgaver, hvor der var behov for koordination, og foreslog derfor, at der i første omgang blev oprettet et hovedstadsråd, og at arbejdet med at klarlægge problemerne omkring en storamtsløsning blev fortsat med henblik på, at et storamt kunne etableres på et senere tidspunkt, hvis det videre arbejde med spørgsmålet skulle vise, at dette var ønskeligt.

4. Planlægningsråd og kommunale interessentskaber.

De konservative opfordrede i deres forslag til folketingsbeslutning regeringen til at udarbejde og fremsætte forslag til en lov om ordning af hovedstadsområdet forhold, hvorefter der skulle oprettes et planlægningsråd for hovedstadsområdet bestående af 15 medlemmer, der skulle tildeles en stemmeret, afpasset under et vist hensyn til det samlede

vælgertal i det område, de repræsenterede. De 5 deltagende kommuneenheder skulle vælge ~~over~~ 3 medlemmer af deres midte efter forholdstalsvalgmåden. Planlægningsrådet skulle tillægges kompetence inden for regionplanlægning, planlægning af det overordnede vejnet samt planlægningen af sygehusvæsenet.

Endvidere skulle der ifølge forslaget til folketingsbeslutningen oprettes kommunale interessentskaber for henholdsvis kollektiv trafik og kloakering, rensningsanlæg og vandindvinding.

5. Folketingets forhandlinger.

Der var således i foråret 1972 enighed om, at der burde ske en koordination af opgaverne inden for regionplanlægning, det overordnede vejnet, sygehusplanlægning, forureningsbekæmpelse og vandforsyning samt kollektiv trafik, at hovedstadsområdet geografisk burde være sammenfaldende med de 3 amtskommuners grænser samt Københavns og Frederiksberg kommuner, og at der burde ske en kommunal udligning i området.

Derimod forelå der 3 forskellige konkrete forslag til, hvorledes den administrative struktur skulle se ud, nemlig regeringens forslag til et storamt byggende på den eksisterende kommunale struktur, de radikales forslag til oprettelse af et hovedstadsråd med en ny 3-leddet struktur i hovedstadsområdet samt de konservatives forslag til en styrkelse af det eksisterende Egnspanråd tillige med oprettelse af storbyregionale kommunale interessentskaber.

Ingen af forslagene opnåede flertal inden folketingssamlingens slutning.

Ved den ny samlings begyndelse i 1972-73 fremsatte re-
4)

geringen pany forslaget om et storamt i uændret form . Regeringen understregede imidlertid samtidig, at der derved intet var foregrebet med hensyn til den fremtidige ordning, og at man fortsat var meget indstillet på, at hovedstadsproblemet skulle løses i folketingssamlingen 1972-73. Sidelø-

Ft: 1972/73 A, sp. 1953.

bende med regeringens forslag om oprettelse af et storamt, genfremsatte de radikale forslaget til lov om oprettelse af et hovedstadsråd, nu støttet af venstre . Samtidig hermed fremsatte de konservative pany det tidligere fremsatte forslag til folketingsbeslutning om oprettelse af et planlægningsråd m.v.⁶⁾

Situationen syntes således uændret ved samlingens begyndelse i 1972-73, men i vinterens løb blev der under udvalgsarbejdet opnået stort flertal for en kompromisløsning, der indebar til den ene side, at der blev oprettet et hovedstadsråd ved indirekte valg og til den anden side, at der i loven blev indføjet en revisionsbestemmelse. Regeringen fremsatte herefter forslag til lov om et hovedstadsråd⁷⁾, der trådte i stedet for det i november 1972 fremsatte forslag om et storamt. Også de radikale, venstre og konservative trak deres forslag tilbage.

Regeringen understregede, at der ved det opnåede kompromis ikke var truffet endelig beslutning om den fremtidige ordning i hovedstadsområdet, og at oprettelsen af et hovedstadsråd betød, at der kunne indhøstes praktiske erfaringer, som ville gøre det muligt at basere de videre overvejelser om hovedstadsordningens endelige udformning på et mindre teoretisk grundlag end det, det hidtidige reformarbejde for hovedstadsområdet havde hvilet på. Loven om et hovedstadsråd skulle derfor tages op til revision i folketinget allerede i folketingsåret 1976-77.

Regeringen foreslog imidlertid i folketingssamlingen 1976-77, at revisionen blev udskudt til 1980-81, da det endnu var for tidligt at udtale sig om, hvorledes hovedstadsrådet havde fungeret i praksis. Således havde hovedstadsrådet endnu ikke fået tillagt den fulde kompetence inden for vandforsyningsområdet og den kollektive trafik. Under behandlingen af forslaget om udsættelse af revisionen, gav inden-

5) Ft: 1972/73 A, sp. 2209.

6) Ft: 1972/73 A, sp. 2235

7) Ft: 1972/73 A, sp. 6081.

rigsministeren samtidig tilsagn om at gennemgå den sektorlovgivning, der omhandler hovedstadsrådets kompetence, ligesom ministeren senest i 1979-80 ville give folketinget en redegørelse om hovedstadsområdets fremtidige struktur, inden loven om et hovedstadsråd påny skulle drøftes i folketinget i 1980-81.

Hovedstadsordningen har endelig været drøftet i 1978-79 i forbindelse med et forslag til lov om nedlæggelse af hovedstadsrådet fremsat af medlemmer af Fremskridtspartiet den 7. februar 1979.

1974.

Oversigt over det antal medlemmer, som de enkelte partigrupper
i hovedstadsområdet har udpeget til hovedstadsrådet.

	Hovedstads- rådet i alt	Københavns borgerre- præsenta- tion	Frederiks- berg kommu- nalbestyrel- se	Københavns amtsråd	Frederiks- borg amts- råd	Roskilde amtsråd
Socialdemokratiets gruppe	12	3	1	4	2	2
Det radikale Venstres gruppe	3	1	-	1	1	-
Det konservative Folkepar- tis gruppe	7	1	1	3	1	1
Danmarks Retsforbunds gruppe	1	1	-	-	-	-
Socialistisk Folkepartis gruppe	3	1	-	1	1	-
Danmarks Kommunistiske Partis gruppe	2	1	-	1	-	-
Centrums-Demokraternes gruppe	1	-	-	1	-	-
Kristeligt Folkepartis gruppe	1	1	-	-	-	-
Venstres gruppe	3	-	-	1	1	1
Venstresocialisternes gruppe	1	1	-	-	-	-
Fremskridtspartiets gruppe	3	1	-	1	1	-
	37	11	2	13	7	4

1978.

Oversigt over det antal medlemmer, som de enkelte partigrupper
i hovedstadsområdet har udpeget til hovedstadsrådet.

	Hovedstads- rådet i alt	Københavns borgerre- præsenta- tion	Frederiks- berg kommu- nalbesty- relse	Københavns amtsråd	Frederiks- borg amts- råd	Roskilde amtsråd
Socialdemokratiets gruppe	15	5	1	4	3	2
Det radikale Venstres gruppe	1	-	-	1	-	-
Det konservative Folke- partis gruppe	8	1	1	3	2	1
Danmarks Retsforbunds gruppe	1	1	-	-	-	-
Socialistisk Folkepar- tis gruppe	2	1	-	1	-	-
Danmarks Kommunistiske Partis gruppe	2	1	-	1	-	-
Centrums-Demokraternes gruppe	1	-	-	1	-	-
Venstres gruppe	2	-	-	-	1	1
Venstresocialisternes gruppe	2	1	-	1	-	-
Fremskridtspartiets gruppe	3	1	-	1	1	-
	37	11	2	13	7	4

Hovedstadsråd pr. 1.4.1974.

	Kommunalbestyrelse	Amtsråd	Københavns kommune	Frederiksberg kommune
Københavns amt	Torkild Feldvoss, borgm. (A)		N. Alsing Andersen, borgm. (A)	A. Stæhr Johansen, borgm., (C)
		Jacob L. Hansen (A)	Urban Hansen, overborgm. (A)	K. Kodbøl Jensen (A)
	Ib Juul, borgm. (A)	Per Kaalund, amtsb. (A)	E. Weidekamp, borgm. (A)	
	J. Gotfredsen, borgm. (C)	Helge Muhle Larsen (B)	Peter Poulsen (B)	
	Poul Hansen, borgm. (C)		H. Th. Hansen (C)	
			Th. Schak Nielsen (E)	
Roskilde amt		Finn Jørgensen (C)	Børge Oløe (F)	
		Hans Kaaris (F)	Jørgen Tved (K)	
		Axel Spottog (K)	K. Gaarn-Larsen (Q)	
		Viggo Hauch (V)	P. Boas Jensen (Y)	
	Lars Abel (M)	Knud Rachlitz (Z)	P.V. Aagesen (Z)	
Fr.borg amt		Børge Juel Hansen, amtsb. (A)		
		Åge Sund (A)		
		Holger Mathiesen (C)		
		Holger Waage (V)		
	Bent Sørensen (A)			
	Jørgen Christiansen, borgm. (A) x)			
Fr.borg amt		Gunnar Pedersen (B)		
		Sven Jørgensen (C)		
	Alfred Kirkeby (F)			
	Uffe Thorndahl (Z)	Hans Andersen (V)		

x) tillige medlem af vedkommende amtsråd.

Hovedstadsråd pr. 1.4.1978.

	Kommunalbestyrelse	Amtsråd	Københavns kommune	Frederiksberg kommune
Københavns amt	Torkild Feldvoss, borgm. (A)		N. Alsing Andersen, borgm. (A)	John Winther, borgm. (C)
	Ib Juel, borgm. (A)	Jacob L. Hansen (A)	Lone Christensen (A)	Kr. Albertsen (A)
	Anna-Lise Frølich (B)	Per Kaalund, amtsb. (A)	Jørgen Frederiksen (A)	
	F.A. Elmerkjær (C) ^{x)}		Helga Pedersen (A)	
	Ole Harkjær, borgm. (C)		Egon Weidekamp, overborgm. (A)	
		Finn Jørgensen (C)	H. Th. Hansen, borgm. (C)	
		Erik Sejrup (F)		
	Axel Spottog (K) ^{x)}		Thyge Schack Nielsen (E)	
	Lars Abel (M)		Knud Erik Hansen (F)	
			Else Egelund (Y)	
Roskilde amt			P.V. Aagesen (Z)	
		Michaela Brüel (Y)	Jørgen Tved (K)	
	Marius Jørgensen (Z)			
		Børge Juel Hansen, amtsb. (A)		
Fr. borg amt		Aage Sund (A)		
		Holger Mathiesen (C)		
	Holger Waage, borgm. (V)			
	Jørgen Christiansen, borgm. (A) ^{x)}			
	Bent Sørensen (A)			
		Inger Vestergård (A)		
		Rudolf Ludvigsen (C)		
		Svenn Schmidt, amtsb. (C)		
	Bent Pedersen (V) ^{x)}			
	Ole Donner (Z)			

x) tillige medlemmer af vedkom-
mende amtsråd.

HOVEDSTADSRÅDETS STØRRE
OPGAVER PÅ MILJØOMRÅDET

ART SEKTOR	KORTLÆGN. PLANLÆGN.	TILSYN	SAGSBEHAND- LING
RECIPIENTER	målsætn./kval.krav	vandløb, søer og kyster	
SPILDEVAND	struktur/udled.krav	kommunale renseanlæg	enkeltudled./§ 21-planer
VANDFORSYN.	ressourcer/ford.		indvind./komm.plan
FAST AFFALD	struktur/arealer	↓ kommunal virksomhed	
FORUR.VIRKS.H.	↓ kortlægn./arealer		særl. forur. virks.h.er.
STØJ	kortlægning		
LUFTFORUR.	undersøgelser		

Oversigt over regnskabstal (budgettal) for den
kollektive trafik i hovedstadsområdet (mill. kr.).

Periode	Udg. t. busdrift HT + en- trepr.	Udg. t. bane- drift DSB + privatb.	Udgifter i alt	Driftsind- tægter	Kompensation fra staten	Offentlige tilskud Hovedstadsrå- dets tilskud	Offentligt tilskud i % af udgifter
1.10.74- 31. 3.75	191	-	191	130	-	61	32%
1. 4.75- 31. 3.76	497	13	510	271		239	47%
1. 4.76- 31.12.76	425	18	443	222		221	50%
1. 1.77- 31.12.77	649	17	666	307		359	54%
1. 1.78- 31.12.78	747	456	1.203	527	232	444	56%
1. 1.79- 31.12.79 (budget)	874	607	1.481	670	338	473	55%

Anmærkninger: De private busselskabers udgifter (entreprenører) blev overtaget af hovedstadsrådet fra 1.4.1975.
Fra 20.4.1975 har hovedstadsrådet dækket privatbanernes indtægtstab ved overgangen til HT's takstsystem.

Anmærkninger   f o r t s a t:

Fra 1.4.1975 henholdsvis 1.4. 1976 har hovedstadsrådet overtaget de amtskommunale tilskud til privatbanerne.

Fra 1.4.1978 har hovedstadsrådet overtaget det økonomiske ansvar for S-baner m.v., og hovedstadsrådet har samtidig dækket DSB's indtægtstab for den øvrige lokale DSB-togtrafik i hovedstadsområdet. Fra samme dato har staten kompenseret hovedstadsrådet for den overtagne økonomiske byrde.

Det bemærkes, at tabellens tal strengt taget ikke er helt sammenlignelige, idet der i tabellen dels indgår bruttoomkostninger og bruttoindtægter (f.eks. HT), dels indgår drifts- og investeringstilskud (f.eks. privatbaner), og dels indtægtstabserstatning (f.eks. DSB's lokaltrafik på banen m.v.).

I oversigten er der ikke medregnet bidrag fra hovedstadsfonden til kollektive trafik anlæg.

